

Το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος απονεμήθηκε στον Ηπειρώτη, από την Πόβλα Θεσπρωτίας, Σωτήρη Δημητρίου

Μεγάλη τιμή και για όλη την Ήπειρο

σελ. 9

Ο «Προμηθέας Δεσμώτης» του Αισχύλου

Υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας. Μια παράσταση που «δονείται» από την τιμωρία του Προμηθέα και το θρήνο του Ηπειρώτικου Μοιρολογιού. Πρωταγωνιστεί η Ηπειρώτισσα Γεωργία Ζήν.

σελ. 11

«Μουργκάνια είναι οι άνθρωποι, το περιβάλλον και η ιστορία της»

Τριήμερο Περιβαλλοντικό Σεμινάριο από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Φιλιππιάδας.

σελ. 12-13

Η επαναλειτουργία του Αράχθειου Θεάτρου

σελ. 4

ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ένα χωριό εκεί ψηλά μέσα σε δέντρα και βουνά!!!

σελ. 14

Η Ήπειρος και οι εκλογές

Οι εκλογές διενεργήθηκαν στις 25 Ιουνίου 2023. Το αποτέλεσμα πλέον είναι δεδομένο για όλη την Ελλάδα και, φυσικά, για την Ήπειρο. Η μείωση του πληθυσμού της Ηπείρου, όπως αποτυπώθηκε στην απογραφή, είχε ως αποτέλεσμα να χαθούν δύο (2) βουλευτικές έδρες! Έτσι, η Άρτα έγινε διεδρική και η Θεσπρωτία μονοεδρική. Λιγότεροι συνεπώς οι Κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι. Από 12 έγιναν 10.

Τα ποσοστά που έλαβαν τα Πολιτικά Κόμματα στην Ήπειρο, όσα συμπλήρωσαν το 3% του εκλογικού σώματος και συνεπώς εξέλεξαν βουλευτές, παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα.

Τα προβλήματα όχι μόνο υπάρχουν, αλλά εντείνονται και ως εκ τούτου απαιτείται άμεση λύση. Τα χωριά ερήμωσαν, ο παραγωγικός ιστός συνεχώς «αδυνατίζει» και η πληθυσμιακή εξέλιξη της Ηπείρου συνιστά μείζον πρόβλημα.

Παράλληλα η δυσκολία επικοινωνίας του απόδημου πληθυσμού με τη γενέτειρα αποκόπει το σύνδεσμο με ό,τι συνεπάγεται...

Από την πλευρά μας θα προβάλλουμε τις όποιες ενέργειες, θα διεκδικούμε, θα κρίνουμε και γενικά θα ενημερώνουμε τους Ηπειρώτες/σες για την πορεία των πραγμάτων και τη δραστηριοποίηση των βουλευτών της Ηπείρου.

Ευχόμαστε Καλό και Δημιουργικό έργο.

Σελ. 8

Τα αποτελέσματα στην περιφέρεια Ηπείρου

	ΙΟΥΝΙΟΣ			ΜΑΪΟΣ		
	38,71 %	34.421	3	37,93 %	37.537	1
	22,42%	19.930	1	24,36 %	24.107	2
	13,54 %	12.035	1	14,51 %	14.356	1
	8,00 %	7.116		7,15 %	7.074	1
	3,49 %	3.101				
	3,16 %	2.811		2,48 %	2.457	
	3,06 %	2.717		2,95 %	2.922	
	2,19 %	1.947		2,15 %	2.129	
	2,16 %	1.921		1,74%	1.723	

Γέμισε το Αττικό Άλσος Ερωτικό – Ηπειρώτικο Τραγούδι

«Ο Έρωτας στο Ηπειρώτικο Δημοτικό Τραγούδι»

Στις 23 Ιουνίου στο Αττικό Άλσος, στο θέατρο Κατίνα Παξινού, πραγματοποιήθηκε μια μοναδική εκδήλωση. Την εκδήλωση συνδιοργάνωσε η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με την Περιφέρεια Αττικής. Συμμετέχουσα στο 2ο Φεστιβάλ Περιφέρειας Αττικής συμμετέχουσα στο 2ο Φεστιβάλ Περιφέρειας Αττικής «ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ».

Μια παράσταση όπου αποδόθηκαν μουσικά και χορευτικά Ηπειρώτικα ερωτικά τραγούδια. Ήταν μια καθαρή αποτύπωση της δουλειάς που γίνεται σε όλα τα Ηπειρώτικα Σωματεία που δραστηριοποιούνται στην Αττική.

Παρά το γεγονός ότι ήταν προπαραμονή εκλογών, πλήθος κόσμου αγκάλισε την εκδήλωση και συμμετείχε ουσιαστικά σ' αυτήν.

Σελ. 3

«Ο έρωτας στο Ηπειρώτικο Δημοτικό Τραγούδι». Με ερωτική προσήλωση άπαντες παρακολούθησαν την εκδήλωση

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΙΩΤΩΝ

ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ 13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2023 ΑΓΝΑΝΤΑ ΑΡΤΑΣ

Η Συνδιάσκεψη της Ομοσπονδίας Τζουμερκιωτών θα γίνει στις 13 Αυγούστου στην Άγναντα. Συνδιοργάνωση: Δήμος Κεντρικών Τζουμερκιωτών-Δήμος Βορείων Τζουμερκιωτών-Δήμος Αρταίων! Θα είμαστε όλοι εκεί!

Τριάντα τέσσερα ολόκληρα χρόνια από την πρώτη Συνδιάσκεψη που πραγματοποίησε η Ομοσπονδία Τζουμερκιωτών (Αύγουστος 1989), την οποία φιλοξένησαν τα χωριά Γραικικό και Κουκούλια μέχρι σήμερα.

Η Άγναντα όπου θα πραγματοποιηθεί στις 13 Αυγούστου η Συνδιάσκεψη

Η ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ

Ηπειρώτικο Πανηγύρι την 1η Οκτωβρίου 2023

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με όνειρο και όραμα θα οργανώσει το Ημερήσιο Ηπειρώτικο Πανηγύρι την 1η Οκτωβρίου 2023 στο Πεδίον του Άρεως. Ένα πανηγύρι, «όπως παλιά». Στο πεδίο του Άρεως θα πανηγυρίσει η Αθήνα, μια ολόκληρη ημέρα, Ηπειρώτικα και αληθινά. «Όπως παλιά...» στην Ήπειρο.

Είναι μια επιτυχημένη προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2019 και πέρυσι 2 Οκτωβρίου 2022. Επομένως πρόκειται για θεσμό που θα τηρήσουμε με ευλάβεια. Στο Πεδίον του Άρεως 1.10.2023 όλοι, Ηπειρώτες & Ηπειρώτισσες, φίλοι της Ηπείρου

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εύχεται σε όλους τους Ηπειρώτες και τις Ηπειρώτισσες ΚΑΛΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΚΑΛΗ ΑΝΤΑΜΩΣΗ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ

«Το άγιο χίμα που πατάς, τα δάση που διαβαίνεις τα μαύρα μάτια που κοιτάς, τ' αγέρι π' ανασαίνεις τους ποταμούς, τα κύμα νερά, τα πλάγια τ' ανθισμένα και τα βουνά μας τα ιακερά καιρέτα κι' απο μένα.

Κώστας Κρυστάλλης

Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος

Η 5η Ιουνίου καθιερώθηκε ως η Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος και αποτελεί την κύρια εκδήλωση του ΟΗΕ για την οικουμενική ενημέρωση του κοινού, σχετικά με περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα.

Η σημερινή πραγματικότητα ορίζει πως η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον μεταβάλλεται -σε αρνητική βάση- ασυγκρίτως πιο γρήγορα από τις σχέσεις όλων των άλλων ζωντανών πλασμάτων. Η φύση αντιμετωπίζεται ως εμπόρευμα και βιάζεται σε πολλά επίπεδα. Το μοντέλο ανάπτυξης είναι απολύτως καταστροφικό.

Οι συνέπειες, πλέον, λειτουργούν ως «το φυσικό επακόλουθο». Η ατμοσφαιρική ρύπανση και η κλιματική αλλαγή είναι αλληλένδετες, καθώς τα ίδια αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι τα ίδια που δημιουργούν αποπνικτική κατάσταση στις μεγάλες πόλεις και απειλούν τη δημόσια υγεία. Η ρύπανση των υδάτινων πόρων, αλλά και των εδαφών συνιστά ίσως και τον μεγαλύτερο υγειονομικό κίνδυνο. Η αποδάσωση, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η διάβρωση και η υποβάθμιση των εδαφών είναι αιτίες που απειλούν όχι μόνο την ποιότητα ζωής, αλλά και την ίδια τη ζωή μας.

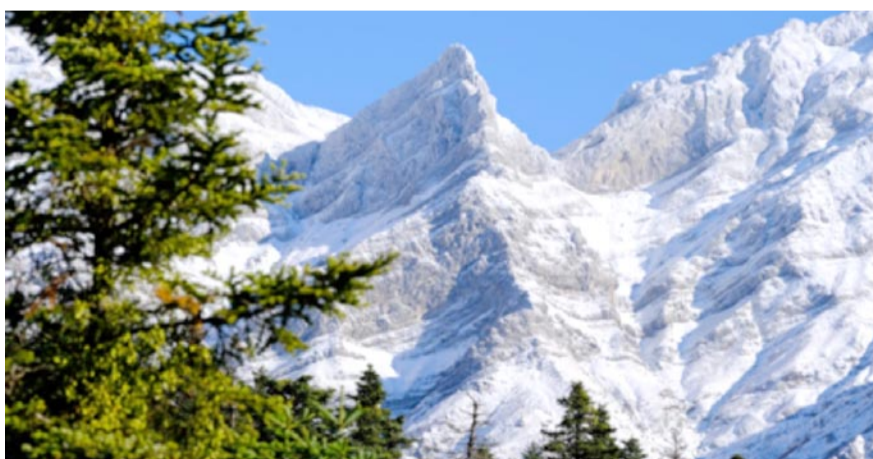
Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας ενώνει τη φωνή της και τη δράση της με όλους όσους αγωνίζονται σε ατομικό και συλλογικό

επίπεδο, για ένα καθαρό περιβάλλον που θα εξυπηρετεί τον άνθρωπο και θα προωθεί την ποιότητα της ζωής του. Οι προσπάθειές μας εκδηλώνονται πολλαπλώς με Υπομνήματα, Παραστάσεις και Εκδηλώσεις. Ιδιαίτερα την Π.Σ.Ε. απασχολούν η πρόκληση περιβαλλοντικών προβλημάτων στην Ηπειρο από τις εγκαταστάσεις ανεμογεννητριών και τη διαχείριση των υδάτινων πόρων όπως εκφράζεται από τις αποφάσεις των οργάνων της.

Και αυτά όλα γιατί πιστεύουμε πως η δυνατότητα να ζούμε σε ένα βιώσιμο, ανθρώπινο περιβάλλον, δεν είναι πρόκληση αλλά οικουμενικό δικαίωμα. Τα δικαιώματα ούτε εκχωρούνται κι ούτε εκποιούνται. Και κάτι περισσότερο δεν διαπραγματεύονται.

Ο αγώνας για το φυσικό περιβάλλον και στη γενέτειρα, την Ηπειρο είναι διαρκής, έντονος και καθολικός προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε προσπάθεια υποβάθμισης ή και καταστροφής με απώτερο σκοπό να εξυπηρετηθούν ιδιωτικά συμφέροντα. Το περιβάλλον δεν είναι εμπόρευμα είδος ούτε προνόμιο κανενός. Είναι δικαίωμα όλων, αλλά και υποχρέωση του καθενός. Υποχρέωση προστασίας. Προς αυτό τον σκοπό και με αυτές τις αρχές η Π.Σ.Ε. δραστηριοποιείται για την προστασία του.

Από το Γραφείο Τύπου της Π.Σ.Ε.

Πανηπειρωτική

Όργανο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Κλεισθένους 15, 105 52, Αθήνα • Τηλ.: 210 3241137-3243822 • Fax: 210 324382 e-mail: info@panepirotiki.com
Facebook: Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας • site: www.panepirotiki.com

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ: Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος,

Πρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ από Συντακτική Επιτροπή:
Χρήστος Τούμπουρος • Γιάννης Βέλλης • Μαρίκα Γκόνη • Μηνάς Ζέρβας
Ελένη Κοντούλη • Γιώργος Μουσαγιάς • Κατερίνα Σχισμένου
• Μαρίνα Τζάκου • Ηλίας Χρηστάκος

Φωτορεπορτάζ: Γιάννης Βέλλης

Η γιορτή της Μάνας 14.5.2023

Με αφορμή τη γιορτή της Μάνας η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εξέδωσε το ακόλουθο ψήφισμα

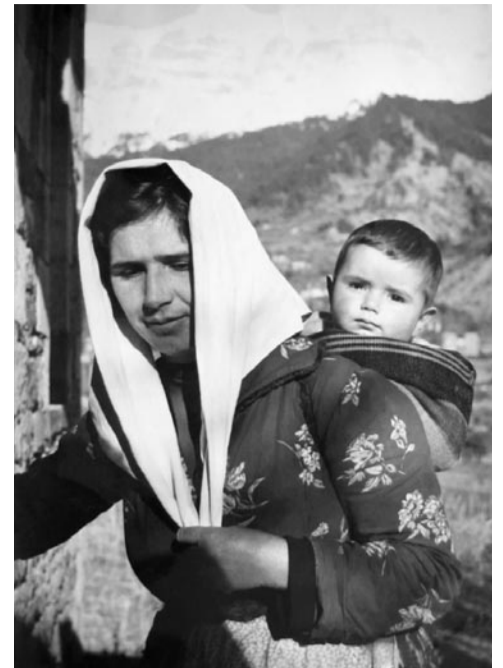
«Η γιορτή της μάνας σηματοδοτεί και την προσφορά της.

Η Ηπειρώτισσα μάνα όμορφη, αγία και σεπτή. Έζησε πολέμους, πίκρες και συμφορές, δημιούργησε και αντιστάθηκε! Γι' αυτό εκπέμπει έναν αυτογενή δυναμισμό όπου αποτυπώνεται η αρχοντιά και η Ηπειρώτικη ομορφιά.

Γυναίκες-μανάδες της Ηπείρου που έχτισαν γεφύρια, διέσχισαν βουνά, έκαναν τη νύχτα μέρα, έσκαψαν τον σκληρό τόπο που άνθισε, καρποφόρησε και έθρεψε γενιές και γενιές. Γυναίκες-Ηπειρώτισσες που ύφαναν κιλμίια και υφαντά απίστευτης ομορφιάς και αισθητικής, χωρίς καν ένα μάθημα τέχνης και αυτογνωσίας. Γυναίκες-μανάδες της Ηπείρου, ενός τόπου δοξασμένου, που όμως ποτέ δεν δοξάστηκαν, δεν ζήτησαν, δεν απαίτησαν το παραμικρό. Γυναίκες-μανάδες της Ηπείρου που πολέμησαν και έδωσαν κάθε μάχη χωρίς κανένα βραβείο ή έπαινο.

Γυναίκες ηρωίδες, μανάδες της καρδιάς και της δικής μας μνήμης, γιατί είναι οι γιαγιάδες μας και οι μπτέρες μας, γιατί είναι η δική μας κληρονομιά και αξία, γιατί είναι η δική μας προσωπική και τοπική ιστορία. Αυτή της Ηπείρου!

Οι αφανείς στυλοβάτες και ηρωίδες αυτού του τόπου και φορείς αυτής της ένδοξης ιστορίας που δεν γνωρίζουμε, αν σε κάποιο άλλο μέρος του κόσμου μπορεί να αποτυπωθεί τόσο σκληρά αλλά και ταυτόχρονα τόσο λαμπρά. Οι ελεύθεροι άνθρωποι ελεύθερα σκέπτονται και ακόμη περισσότερο, ελεύθερα πράτ-

«Ηπειρώτισσα Μάνα», 1962. Ο μεγάλος Ηπειρώτης φωτογράφος Κώστας Μπαλάφας, που έβαλε τη σφραγίδα του στη φωτογραφική τέχνη του 20ού αιώνα, φωτογραφίζει την αδερφή του, Αγλαΐα (Λίτσα) Καραμούλα και τον γιο της Κώστα.

τούν. Είναι δύσκολο να διαπιστώσουμε, αν μπορούν αυτά τα βλέμματα και τα χέρια να εκπέμψουν αλλού τόσο πολύ και τόσο λαμπρό φως και ελευθερία.

Γυναίκα και γενιέσαι και είσαι και γίνεσαι. Και ξέρεις κάθε στιγμή να ζεις με μια βαριά κληρονομιά που φέρει όχι το πρόσωπό σου, αλλά το φύλο και η δοξασμένη καταγωγή σου χωρίς να το αντιλαμβάνεσαι τις περισσότερες φορές.

Η γυναίκα - Ηπειρώτισσα μάνα έγινε ο αληθινός δημιουργός και ο σηματογράφος του Ηπειρώτικου πολιτισμού. Την ευχαριστούμε και την ευγνωμονούμε».

Π Ρ Ω Τ Ο Μ Α Γ Ι Α

«Η πρώτη του Μάη συμβόλιζε ασφαλώς από αρχαιοτάτων χρόνων την έλευση της καλοκαιρίας, αλλά με την πάροδο του χρόνου η 1η Μάη, μαζί με την εξαιρετική φυσική της ιδιότητα, απέκτησε και μοναδική κοινωνική διάσταση. Είναι η γιορτή της εργατιάς, του μόχθου, της λευτεριάς, της θυσίας και της ανθρωποσύνης. Έτσι καθιερώθηκε με πολύχρονους και πολυαίμακτους αγώνες.

Παράλληλα μένει βαθιά στη μνήμη του Έλληνα χαραγμένη η αιματοβαμμένη Πρωτομαγιά του 1944. Η ηρωική θυσία των «200» στην Καισαριανή μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα των ναζί είναι διαχρονικό σύμβολο αγώνα και αντίστασης κατά του φασισμού.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας τιμά την εργατική Πρωτομαγιά και καλεί τους Ηπειρώτες και τις Ηπειρώτισσες, όχι σε μια απλή γιορτή, αλλά σε έναν

αγωνιστικό προβληματισμό, που απορρέει από το πνεύμα του αλτρουισμού, της εργατικής πάλης και της δικαιοσύνης.

Ας έχουμε πάντα ως όραμα και καθήκον τον αγώνα μας για ένα καλύτερο αύριο και ας διδασκόμαστε πάντοτε για το νόημα της Πρωτομαγιάς γιορτάζοντάς την, έτσι όπως μας τη δίδαξε ο Ηπειρώτης ποιητής Γιώργος Κοτζιούλας στο ποίημα που έγραψε για την Πρωτομαγιά στην Κατοχή (30 Απριλίου 1944).

«Τώρα που φούντωσαν, άστραψαν γλώσσες ολούθε φλογάτες κι όλα τα σάπια απορρίχνονται σ' ευλογητή πυρκαγιά, το δάκρι, αδέρφια, στεγνώνοντας για τους νεαρούς πρωτοστάτες απ' άκρη σ' άκρη ας γιορτάσουμε δική μας Πρωτομαγιά».

Από το Γραφείο Τύπου της Π.Σ.Ε.

Με το τωρινό η «Πανηπειρωτική» αριθμεί 31 φύλλα από την επανέκδοσή της. Ένα αληθινό, πραγματικό, κατόρθωμα που ξεκίνησε -Ιανουάριος 2020- με απόλυτα δύσκολες συνθήκες. Στην πορεία τα πράγματα δυσκόλεψαν, ακόμη περισσότερο, λόγω κορωνοϊού. Η πραγματικότητα αυτή επέβαλε μια γενική απραξία, τα αποτελέσματα της οποίας-εν πολλοίς- συνεχίζονται και σήμερα, αφού πολλά ηπειρωτικά Σωματεία δυσκολεύονται να επανέλθουν στην προ κορωνοϊού δραστηριοποίησή τους. Ελπίζουμε, είμαστε σίγουροι, πως σύντομα θα εκλείψει οριστικά αυτό το πρόβλημα.

Συνεχίζουμε. Η εφημερίδα είναι το εργαλείο της Π.Σ.Ε. που ενημερώνει τα μέλη της, τους απόδημους και γενικά όλους τους Ηπειρώτες/σες για πάσης φύσεως θέματα που αφορούν την γενέτειρά ή την αποδημία. Η προσφορά της αυτή είναι αποδεκτή από τον Ηπειρωτικό αποδημικό πληθυσμό. Αυτό επιβεβαιώ-

Η «Πανηπειρωτική» και η αλήθεια!

ώθηκε και στην πράξη στην τελευταία Γενική Συνέλευση της Πανηπειρωτικής, όταν με χαρακτηριστική πλειοψηφία, τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης, ενέκριναν, τα πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου.

Το μήνυμά ήταν απόλυτο και καθαρό. Η εφημερίδα εκδίδεται από την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, υπηρετεί τους σκοπούς της Π.Σ.Ε., όπως ακριβώς ορίζονται στο Καταστατικό της, διευθύνεται από τη Συντακτική Επιτροπή, τα μέλη της οποίας λογοδοτούν στο Διοικητικό Συμβούλιο και στη Γενική Συνέλευση. Οι όποιες αποφάσεις της Συντακτικής Επιτροπής επιβάλλεται να λαμβάνονται με σχολαστικό δημοκρατικό τρόπο και όχι σύμφωνα με τις απόψεις ή και τις επι-

διώξεις κάθε μέλους της επιτροπής. Οι δημοκρατικές διαδικασίες είναι γνωστές. Δεν ερμηνεύονται ανάλογα με την πεποίθησή μας. Κυρίως όμως δεν επιβάλλονται. Η αρχή της πλειοψηφίας είναι αξίωμα της δημοκρατίας. Απαγορεύεται-κυριολεκτικά- κάθε καταστρατήγηση της αρχής αυτής.

Η αρχή της αλήθειας είναι ο δεύτερος βασικός πυλώνας λειτουργίας της Συντακτικής Επιτροπής. Απόλυτα αδικαιολόγητο θα είναι οποιοδήποτε δημοσίευμα που δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια, και ειδικότερα δεν δικαιολογείται δημοσίευμα κατασκευασμένο και αναφερόμενο σε λόγια εκπροσώπων -δήθεν ομιλητών- στη Γενική Συνέλευση. Στην ουσία δημοσίευμα

που είναι ψευδές. Μια τέτοια πράξη δεν είναι απλά καλόσημη, είναι ηθικά απαράδεκτη. Απάδει σε κάθε έννοια και σε κάθε πρακτική που αφορά τη λειτουργία της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας. Η όποια ανακοίνωση, από οπουδήποτε που έχει σχέση με την προσπάθεια συγκάλυψης τέτοιων πράξεων, δεν αφορούν την εφημερίδα και κυρίως τη λειτουργία της Συντακτικής Επιτροπής. Ο υπεύθυνος αυτού του ανασιουργήματος... Η Συντακτική Επιτροπή λειτουργεί με απόλυτα δημοκρατικό τρόπο.

Είναι αλήθεια, όμως, ότι συγκρούονται δύο κόσμοι. Αυτός που έκλεισε την εφημερίδα και «μούγγανε» τη φωνή της Πανηπειρωτικής και αυτός που την επαναλειτούργησε και άνοιξε διάπλατα τις πύλες της ενημέρωσης. Ο πρώτος «σπισμένος» και καθολικά αποβλητός από την Πανηπειρωτική. «Το κύκνειο άσμα» τους. Αργά, σταθερά και βασανιστικά... Για το καλό όμως της Πανηπειρωτικής.

«Ο Έρωτας στο Ηπειρωτικό Δημοτικό Τραγούδι»

Πραγματοποιήθηκε μια εξαιρετική εκδήλωση στο «Αττικό Άλσος, θέατρο Κατίνα Παξινού» στις 23 Ιουνίου 2023. Η εκδήλωση είχε τον τίτλο: «**Ο Έρωτας στο Ηπειρωτικό Δημοτικό Τραγούδι**» και διοργανώθηκε από την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας. Η εκδήλωση είχε απόλυτη επιτυχία.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, συμμετέχουσα στο 2^ο Φεστιβάλ Περιφέρειας Αττικής «ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ», συνδιοργάνωσε με την Περιφέρεια Αττικής στις 23 Ιουνίου 2023, στο «Αττικό Άλσος, θέατρο Κατίνα Παξινού», την εκδήλωση με θέμα: «Ο έρωτας στο Ηπειρωτικό Δημοτικό Τραγούδι».

Μουσική και χορός, συναίσθημα και πραγματικότητα σε μια αληθινή Ηπειρωτική σύμμετρη, συνέθεσαν μια δυνατή Ηπειρωτική Πολιτιστική Πανδαισία.

Αν και οι συνθήκες ήταν δύσκολες, προπαραμονή εκλογών, το θέατρο κατακλύστηκε από πλήθος Ηπειρωτών/ών και φίλων της Ηπείρου, που προσήλθαν και μετείχαν της όλης διαδικασίας.

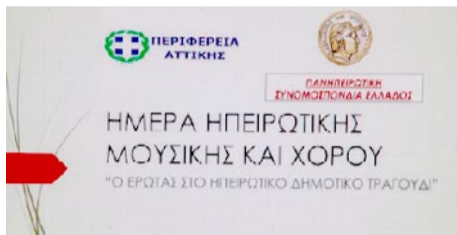
Σε ένα πλούσιο 3ωρο μουσικοχορευτικό πρόγραμμα, σχεδόν από όλες τις περιοχές της Ηπείρου, άξιο καλλιτέχνες, παλιοί και νέοι, έντυσαν με το τραγούδι εξαιρετικά και ποιοτικά τις σκέψεις, τις ευαισθησίες και τα συναισθήματά μας, και συνόδευσαν-οδήγησαν όσα χορευτικά ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα της Π.Σ.Ε. και συμμετείχαν στην εκδήλωση.

Η εκδήλωση ξεκίνησε με αφιέρωμα στον Στυλιανό Μπέλλο. «Αυτός που χρωμάτισε μουσικά τον έρωτα, με τα "δόντια πυκνά και μαργαριταρένια", και συμβόλισε με το τραγούδι του τον αποχωρισμό, "Αφήνω γεια μανούλα μου". Μια καταξιωμένη μουσική μορφή με ουσιαστικό περιεχόμενο, ο **Στυλιανός Μπέλλος**, πρόσφατα έφυγε από κοντά μας. Ευλαβικό προσκύνημα. **"Εξέφεξε η Ανατολή"** που τόσο όμορφα και ερωτικά τραγούδησε».

Παρουσιάστηκαν χοροί που τα συνόδευσαν τραγούδια από το Πωγώνι, το Ζαγόρι, τα Γιάννενα, τα Τζουμέρκα, τη Θεσπρωτία, τους Σαρακατσάνους, την Κόνιτσα, την Πρέβεζα και την Βόρεια Ήπειρο. Ταυτόχρονα γίνονταν προβολές βίντεο και παρουσιάσεις σε οθόνη MATRIX στη σκηνή, των προαναφερθέντων περιοχών και των συλλόγων που συμμετείχαν.

Το πρόγραμμα παρουσίασε η Α' Αντιπρόεδρος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας Μαρίκα Γκόκη. Τα κείμενα έγραψε ο Έφορος Τύπου της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας Χρήστος Τούμπουρας.

Παρουσιάστηκαν χοροί και τραγούδια από το Πωγώνι, το Ζαγόρι, τα Γιάννενα, τα Τζουμέρκα, τη Θεσπρωτία, τους Σαρακατσάνους, την Κόνιτσα, την Πρέβεζα και την Βόρεια Ήπειρο. Ταυτόχρονα γίνονταν προβολές βίντεο και παρουσιάσεις σε οθόνη MATRIX στη σκηνή, των προαναφερθέντων περιοχών και των συλλόγων που συμμετείχαν.

Την εκδήλωση παρακολούθησε και ο Αντιπεριφερειάρχης Πολιτισμού και Αθλητισμού Βασίλης Γιαννακόπουλος που απηύθυνε χαιρετισμό εκ μέρους του Περιφερειάρχη Γιώργου Πατούλη, ο οποίος απουσίαζε λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων, καθώς και ο πρώην Πρόεδρος της Π.Σ.Ε. Κώστας Αλεξίου.

Ο πρόεδρος της Π.Σ.Ε. Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χίτος στο σύντομο χαιρετισμό του ευχαρίστησε όλους όσοι/ες συμμετείχαν στην εκδήλωση, χαιρέτησε και τόνισε την μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλει η Π.Σ.Ε. μαζί με όλους τους Ηπειρωτικούς Πολιτιστικούς Συλλόγους και τις Αδελφότητες, προκειμένου να μεταλαμπαδεύσουν στη νέα γενιά την Ηπειρωτική παράδοση.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας θεωρεί υποχρέωση να ευχαριστήσει θερμά για την άψογη συνεργασία καταρχάς τους καλλιτέχνες μας:

τον Ναπολέων Δάμο, τον Θωδωρή Γεωργόπουλο, τον Δημήτρη Κώτσικα, τον Τάσο Μαγκλάρα και τον Πετράκη Χαλκιά στο κλαρίνο τον Σάββα Σιάτρα, την Παγώνα Αθανασίου, τον Νίκο Καλαμίδα, και τον Αλέξανδρο Μανγκλάρα στο τραγούδι

την κομπανία Τάσου Μαγκλάρα αποτελούμενη από τον Λουάν Χασέ στο βιολί, τον Ηλία Μούτσο στο ντέφι και τον Νίκο Χαλκιά στο λαούτο.

Τα χορευτικά μας:

την Ένωση Ηπειρωτών Βύρωνα, την Ένωση Ηπειρωτών Ιλίου, το Σύλλογο Ηπειρωτών Θραιοπούλες, τον Σύλλογο Ηπειρωτών Παιονίας, τον Σύλλογο Ηπειρωτών Χαϊδαρίου, την Αδελφότητα Αετόπετρας Δωδώνης Ηπείρου, την Αδελφότητα Ηπειρωτών Αργυρούπολης, την Αδελφότητα Ηπειρωτών Νέας Μάκρης, Μαραθώνα, Ραφίνας.

Τους χοροδιδασκάλους:

τον Βασίλη Τσούνη, την Έφη Ρούτη, τον Νίκο Τριανταφύλλου, τον Σωκράτη Παππά, τον Νίκο Ζέκη.

Την χορωδία της Πανηπειρωτικής με τον μαέστρο της τον Βαγγέλη Κώτσο.

Το Πολυφωνικό Εργαστήρι της Πανηπειρωτικής με τον «κυραντζή» του τον Αλέξανδρο Λαμπρίδη και το Πολυφωνικό σχήμα «Θμορφη Χειμάρρα».

Τον Αλέξανδρο Μάτσικα για την επιμέλεια εκτύπωσης του προγράμματος που μοιράστηκε στο κοινό, αλλά και για τον ειδικό χειρισμό του στις δημόσιες σχέσεις των επισήμων και των μου-

σικών.

Την Αλίκη Χρυσοβέργη για την πολύτιμη βοήθειά της στις προβολές των βίντεο και των PowerPoints.

Τον Γιώργο Μάνη για τις εξαιρετικές φωτογραφίες του που ευγενικά μας παραχώρησε στο

στήσιμο των PowerPoints. Η συνεισφορά του σε όλες τις εκδηλώσεις της Π.Σ.Ε. είναι ουσιαστική.

Τη γενική επιμέλεια και συντονισμό είχε ο Έφορος Πολιτισμού της Π.Σ.Ε. Νίκος Ζέκης.

Από το Γραφείο Τύπου της Π.Σ.Ε.

Γιορτές Σουλίου

Πραγματοποιήθηκαν και φέτος οι εκδηλώσεις μνήμης και τιμής στο ιστορικό Σούλι. Στον τόπο των αγώνων και της θυσίας βρέθηκε πλήθος κόσμου και επισκέπτες από διάφορες περιοχές της χώρας. Καθλιωτική υπήρξε και φέτος η αναστάσιση της μάχης και της ανατίναξης του Κουγκίου, όπως είχε πράξει ο Καλόγερος Σα-

μουήλ μαζί με ελάχιστους Σουλιώτες που είχαν παραμείνει στο μοναστήρι.

Ακολούθησε επιμνημόσυνη δέση, προσκλητήριο πεσόντων, κατάθεση στεφάνων, χαιρετισμός από τον Δήμαρχο Σουλίου Γιάννη Καραγιάννη και μουσικοχορευτικό πρόγραμμα.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε ο πρόεδρος της Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χίτος.

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΑ

23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1881

Η ξεκασμένη απελευθέρωση!

Γράφει ο **Κώστας Βαρέλης**

Ήταν λοιπόν, 23 Ιουνίου 1881 και μάλιστα απόγευμα, όταν ο Τούρκος εκπρόσωπος του σουλτάνου Χιναγέν Πασάς, παραδίδει το Κομπότι της Άρτας, στον ελληνικό στρατό σε συνάντηση στη γέφυρα του Αννίνου (Σκουόλα).

60 χρόνια μετά το 1821, που ο τόπος γέννησης, του αρχηγού κι εμπνευστή, του πρωτοεργάτη της Φιλικής Εταιρείας Νικολάου Σκουφά, αναπνέει τον αέρα της λευτεριάς.

Οι κάτοικοι, υποδέχονται τον ελληνικό στρατό στον Άγιο Νικόλαο και τον συνοδεύουν στο κέντρο του χωριού τους, με κωδωνοκρουσίες και ολονύκτιο γλέντι.

Την επόμενη μέρα (24 Ιουνίου) το μεσημέρι, απελευθερώνεται η πόλη της Άρτας.

Όμως, οι περιπέτειες των Κομποταίων, όπως και των περισσότερων χωριών της ευρύτερης περιοχής, φαίνεται ότι δεν τελειώσαν.

Οι Τούρκοι έφυγαν, όμως οι περιοχές τους πέρασαν στα χέρια και στην ιδιοκτησία, του τσιφλικιά Κώστα Καραπάνου.

φλησαν, με σίμα κι αγροτικές εργασίες και στερήσεις, για τα επόμενα χρόνια.

Τώρα, τι λευτεριά ήταν αυτή; Ας σκεφτεί ο καθένας...

Πότε εξόφλησαν τα ληστρικά δάνεια στις τράπεζες;

Φτάνουμε στο 1927, που πληρώνουν και τα παιδιά τους...

Τι απέγινε ο τσιφλικιάς Καραπάνος; Θα ρωτούσε κάποιος...

Γαιοκτήμονας, βουλευτής, υπουργός, τραπεζίτης, εκδότης, χρηματιστής, αρχηγός κόμματος στη Βουλή, με προδοτική συμμετοχή και στην πρώτη χρεοκοπία

Επιστάτης του τοπικού πασά ο πατέρας του, τα αγόρασε με απευθείας συναλλαγή με τον σουλτάνο.

Με όρους ιδιοκτησίας και σύμφωνα με ό,τι ίσχυε και πριν με τους Τούρκους.

Συμφωνία μάλιστα, που αποδέχτηκε και τήρησε η ελληνική τότε κυβέρνηση.

Οι συνθήκες λοιπόν στην περιοχή μας, το ίδιο σκληρές κι απάνθρωπες.

Ένα παρακράτος, που ήλεγχε και κατύθυνε τα πάντα.

Συνθήκες δυνάστη και ραγιάδων, με την «λευτεριά» σε τίποτε να μην διαφέρει απ' την προηγούμενη δουλεία.

Τότε ήταν μάλιστα, που κάτοικοι της περιοχής, χριστιανοί και μουσουλμάνοι, προτιμούσαν να περάσουν απέναντι απ' την ιστορική γέφυρα, που αποτελούσε το σύνορο και να ζήσουν στο τούρκικο μέρος.

Ένα κλίμα κι απάνθρωπο καθεστώς, που δημιούργησε το πρώτο αγροτικό ζήτημα της χώρας.

Τις πρώτες αγροτικές κινητοποιήσεις, που έπεσαν οι πρώτοι νεκροί αγρότες Κομποταίοι, τον Αύγουστο του 1882.

Προάγγελος του Κιλελέρ και των αγώνων της Θεσσαλίας.

Στις 8 Μαΐου 1883, οι Κομποταίοι, με το κολοσσιαίο για την εποχή χρηματικό ποσό των 20 χιλιάδων, χρυσών οθωμανικών λιρών, αγοράζουν το χωριό τους, απ' τον τσιφλικιά Κώστα Καραπάνο.

Όμως, η Ιστορία δεν είναι ποτέ ένα γλυκανάλατο ρομάντζο με χαρούμενο τέλος.

Και που βρέθηκαν τόσα χρήματα και οικονομίες, σε συνθήκες και κατάσταση δουλείας;

Εδώ λοιπόν, εμφανίζονται οι πάντα «πρόθυμες» τράπεζες.

Η Εθνική, που ιδρύθηκε το 1841 και η Τράπεζα Ηπείρου και Θεσσαλίας, που αργότερα συγχωνεύτηκε.

Με δάνεια λοιπόν ληστρικά, πλήρωσαν κι εξό-

της χώρας, επί Χαριλάου Τρικούπη.

Τότε, που τα συνεχί δάνεια σε αγγλικές λίρες, κατασπάραξε και στήθηκε η ντόπια πλουτοκρατία της χώρας.

Δάνεια, που χαρακτηρίστηκαν «εθνική επιτυχία».

Παλιά ιστορία και παλιά αμαρτία, με πλούσια διδάγματα.

Σας θυμίζει κάτι; Ο Καραπάνος, πέθανε το 1914.

Στην Άρτα μάλιστα, υπάρχει και κεντρικός δρόμος, προς ...τιμνή του.

Τα αναφέρουμε, για να δούμε ποιαι και πώς κυβερνήσαν τη χώρα μας, μετά τους Τούρκους και τι καλό είδε ο απλός άνθρωπος από τέτοια πράσσωπα.

Ο απλός άνθρωπος, «που τα θέλει ο κώλος του...»

Οι συνεργάτες και υπάλληλοι των Τούρκων, οι μπέηδες και οι τσιφλικιάδες, οι εφοβητιστές της εποχής, οι άφαντοι στον Αγώνα και στις μάχες.

Μαυροκορδάτος, Κωλέτης, Ζαΐμης, Κουντουριώτης κλπ.

Αφού απομόνωσαν κι εκτέλεσαν κάθε επικίνδυνο για τα συμφέροντά τους αντίπαλο.

Καραϊσκάκης, Οδυσσεύς, Κολοκοτρώνης, Νικηταράς, Οικονόμου και βέβαια τον τραγικό κυβερνητή Καποδίστρια.

Υπήρξαν «πρόθυμοι» που συνεργάστηκαν, που στήριξαν και στάθηκαν δίπλα στον τσιφλικιά Καραπάνο και το σκοτεινό παρακράτος του;

Βεβαίως υπήρξαν.

Οι μόνιμοι «πρόθυμοι» και «ταϊσμένοι» της Ιστορίας.

Έτσι λοιπόν, με τις ίδιες περίπου παθογένειες κι αρνητικά φαινόμενα, φτάνουμε στο σήμερα.

150 περίπου χρόνια μετά, απ' τους Τούρκους στους τσιφλικιάδες.

Με ένα βήμα μπροστά και δέκα πίσω!

Φεστιβάλ του Αραχθείου Θεάτρου Τζουμέρκων 2023

Φέτος θα πραγματοποιηθεί το Φεστιβάλ Αραχθείου Θεάτρου στο Παλαιαχώρι Σκούπας Άρτας από τις 7 έως τις 12 Αυγούστου. Το φετινό Φεστιβάλ είναι αφιερωμένο στη μνήμη του λογοτέχνη Γεωργίου Κοτζιούλα.

Μετά από μακροχρόνια απουσία, λόγω κορωνοϊού, το «Αράχθειο Θέατρο» ξεκινά την επαναλειτουργία του.

Φέτος θα πραγματοποιηθεί το καθιερωμένο Φεστιβάλ Αραχθείου Θεάτρου, με τις κάτωθι παραστάσεις:

- Δευτέρα 7 Αυγούστου θα πραγματοποιηθεί τιμητική εκδήλωση για τον Λογοτέχνη, Ποιητή, Πεζογράφο, Δοκιμογράφο, Χρονικογράφο, Συλλέκτη λαογραφικού και γλωσσολογικού υλικού, Μεταφραστή, Κριτικό και Θεατρικό Συγγραφέα, Ηπειρώτη συμπatriώτη μας Γεώργιο Κοτζιούλα.

Το Αράχθειο Θέατρο, ως θέατρο στο βουνό, τιμά και αφιερώνει στη μνήμη του το θεατρικό του έργο «Το πρόστιμο του Δασικού» σε παραγωγή της σκηνοθετίδος Αννίτας Γκαϊτατζή και τους ρόλους θα ερμηνεύσουν οι ηθοποιοί Αστέρης Αναστασιάδης και Αναστάσης Καραγιάννης. Την εκδήλωση θα πλαισιώσει μουσικά η παγκοσμίου φήμης βιολίστρια Ομορφιά Γκοτζιούλα, εγγονή του ποιητή. Διακεκριμένοι λόγιοι θα αναφερθούν και θα τιμήσουν το έργο του ποιητή.

- Τρίτη 8 Αυγούστου θα δοθεί η παράσταση «Το μεγάλο μας ταίρκο» του Ιάκωβου Καμπανέλλη από τον θίασο Λαμπίνιο Θεσσαλονίκης.

Πρόκειται για έργο σταθμό: μια μαρτυρία για τη διαχρονικότητα της Εθνικής μας περιπέτειας. Μέσα από τραγούδια, σατιρικά και δραματικά επεισόδια, η παράσταση διατρέχει όλες τις σημαντικές στιγμές του ελληνισμού: η Τουρκοκρατία, η επανάσταση του 1821, η βασιλεία του Όθωνα, η Μικρασιατική καταστροφή, ο πόλεμος του 1940 είναι ορισμένοι μόνο από τους βασικούς σταθμούς της πορείας που περιγράφονται σ' αυτό το έργο-ντοκουμέντο, που παραμένει αναλλοίωτο στον χρόνο και επίκαιρο στις μέρες μας όσο ποτέ. Η αείμνηστη Τζένου Καρέζη, που είχε πρωταγωνιστήσει στο έργο, ανέφερε: «Όλα αυτά θα έπρεπε να ειπωθούν ρωμείκα, ζεστά, καθόλου φιλολογικά. Θα 'πρεπε, δηλαδή, να γραφτεί ένα έργο που να έχει μέσα του τους σπόρους της λαϊκής μας τέχνης. Εγχείρημα δύσκολο, άπιαστο σχεδόν. Χρειάζομασαν ένα συγγραφέα με ταλέντο, πείρα και γνώση. Απευθυνθήκαμε στον Ιάκωβο Καμπανέλλη γιατί, εκτός από αυτά, διαθέτει και ένα ακόμα ακριβό στοιχείο. Στα έργα του χτυπάει πυρετικά, σπαρακτικά και γνήσια ο σφυγμός αυτής της ράτσας.»

- Τετάρτη 9 Αυγούστου θα παρουσιαστεί η μουσικοθεατρική παράσταση «Δυο σταγόνες Κονιάκ», ένα αφηγηματικό έργο που συνοδεύεται από ζωντανή μουσική με κιθάρες, πιάνο και τραγούδι.

Η ταλαντούχα ηθοποιός Κατερίνα Γκαϊτζόγια, ενσαρκώνει την Ευγενία Καρανάση η οποία μέσα από το ρόλο της, αναβιώνει στιγμές που διαδραματίστηκαν στους θιάσους των μπουλουκιών και στις θεατρικές σκηνές, στην Ελλάδα της μεταπολεμικής εποχής (1945 - 1974). Η Ευγενία Καρανάση, μια σπουδαία γυναικεία μορφή που ξεκίνησε κοριτσάκι την καλλιτεχνική της πορεία στα περιπλανώμενα μπουλουκία, έζησε όλη τη ζωή της στο θέατρο με τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες των θιάσων της εποχής και

έλαμψε στη δεκαετία του '70. Μέσα από την εξιστόρηση των αναμνήσεών της μεταμορφώνεται πότε σε τσιγγάνα του Λόρκα, πότε σε «Μαντάμ Σουσου» του Ψαθά, πότε στην τραγουδίστρια του Χατζηδάκη Φλέρη Νταντωνάκη και πότε σε Σωτηρία Μπέλλου και αναβιώνει την θλιβερή ιστορία της Ελισάβετ Μαρτινέγκου αλλά και της Σάρα από την θυσία του Αβραάμ. Το έργο είναι σε σκηνοθεσία και διασκευή κειμένων Μαρίας Κατσιώνη, Τραγούδι-κιθάρα: Δημήτρης Καλογεράς κ Λεωνίδα Καλογεράς, Πιάνο: Νίκος Επίσκοπος και Σκηνογραφία: Διονυσία Μπλαζάκη.

- Πέμπτη 10 Αυγούστου ο Δημήτρης Βερούκιος σκηνοθετεί και ερμηνεύει τον μονόλογο «Ο Μέγας Ιεροεξεταστής», από το ομώνυμο κεφάλαιο του κορυφαίου έργου Αδελφοί Καραμαζώφ του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, εμπνεόμενος από το πνεύμα του μεγάλου συγγραφέα και διανοητή.

Ο «Μέγας Ιεροεξεταστής» του Φ. Ντοστογιέφσκι, είναι ένα αριστούργημα με διαχρονική αξία, βαθύτατα νοήματα και αλήθειες για την ατομικότητα αλλά και την συλλογική συνείδηση, για την έννοια της ελεύθερης βούλησης, της ελευθερίας και της αγάπης.

Μαζί του επί σκηνής ο εξαιρετικός μουσικός Σταύρος Παργινός με το βιολοντσέλο του, στον βουβό ρόλο του Ιησού Χριστού! Η ομοιότητα του με τον Χριστό δίνει ένα ρεαλιστικό τόνο στην παράσταση.

- Παρασκευή 11 Αυγούστου θα παρουσιαστεί το βραβευμένο έργο του Χρήστου Μπουλώτη «Η Αγάπη του Αλόγου και της Λεύκας», που είναι ένας ύμνος στη δύναμη της αγάπης. Πρόκειται για ένα από τα καλύτερα διηγήματα της ελληνικής λογοτεχνίας που γράφτηκε ποτέ και δεν αφήνει κανέναν ασυγκίνητο, από τον πιο μικρό μέχρι τον πιο μεγάλο. Η αγάπη προς τον άλλον, όποιος κι αν είναι αυτός, είναι εκείνη που γκρεμίζει τα τείχη του διαφορετικού. Το έργο παρουσιάζεται από το Εργαστήρι Τέχνης Θεάτρου σε Σκηνοθεσία- Διασκευή- Αφήγηση Καίτης Κριτωτάκη με πρωταγωνιστές τον Ανδρέα Αποστόλου, την Φρατζέσκα Παλλάτου, την Γιολάν Μαρμαρά και τον Μιχάλη Πρίφτη.

- Σάββατο 12 Αυγούστου θα παρουσιαστεί η θεατρική παράσταση «Θεόφιλος» του Θανάση Σκρουμπέλου με τον Θωδωρή Προκοπίου, σε σκηνοθεσία Νίκου Βερέλη. Στην παράσταση παρακολουθούμε τα βήματα του θρυλικού λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου Κεφαλά- Χατζημικαήλ (1870-1934) από την εφηβεία και το πρώτο ταξίδι από τη Μυτιλήνη στη Σμύρνη για να βρει το δρόμο του. Ακολουθώντας το όνειρό του για τη «ζωγραφιά» θα φτάσει μέχρι το Βόλο και το Πήλιο για να πολεμήσει για την πατρίδα και τα οράματά του. Η επιστροφή στη γενέτειρα και η λυτρωτική συνάντηση με το Στρατή Ελευθεριάδη θα φέρει την πρώτη αναγνώριση, όμως η ουσιαστική δικαίωση θα έρθει από το ίδιο του το έργο.

Όρα ενάρξεως παραστάσεων 21:00
Είσοδος ελεύθερη

Το έπος του 1940. Μνήμη παρούσα...εσαεί

Το «Πάρκο Ιστορίας» στο Καλπάκι

Ένα εθνικό χρέος. Το «Πάρκο Ιστορίας» στο Καλπάκι, δείγμα τιμής σε όσους αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν για την ελευθερία και την πατρίδα.

Χρέος πθικό, πατριωτικό, εθνικό. Να σεβόμαστε την ιστορία μας. Να σεβόμαστε τους νεκρούς μας.

Να εκδηλώνουμε αυτόν τον σεβασμό με τα μνημεία των ηρώων, αλλά και τα μουσεία που κρύβουν ζωντανή την ιστορική μνήμη.

Από την άποψη αυτή μείζονος εθνικής σημασίας είναι η κατασκευή του Πάρκου Ιστορίας στο Καλπάκι. Το έργο αποτελείται από το

νέο Πολεμικό Μουσείο στο Καλπάκι, το Μνημείο Πεσόντων και την ανάδειξη-ανάπλαση των ιστορικών θέσεων-μαχών κ.α. Αυτό το έργο υλοποιείται πλέον από το Δήμο Πωγωνίου σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία Εθνικής Άμυνας και Πολιτισμού και με τη συγχρηματοδότηση της Βουλής των Ελλήνων.

Η λειτουργία του Πάρκου Ιστορίας περιλαμβάνει:

Το νέο Πολεμικό Μουσείο

Το Μνημείο Πεσόντων

Και την ανάδειξη-ανάπλαση των ιστορικών θέσεων-μαχών κ.α.

«Ανάδειξη – Ανάπλαση Ιστορικών θέσεων Μαχών έπους 1940 στο Καλπάκι – Μνημείο Πεσόντων στη θέση «Βουρλιάσος»

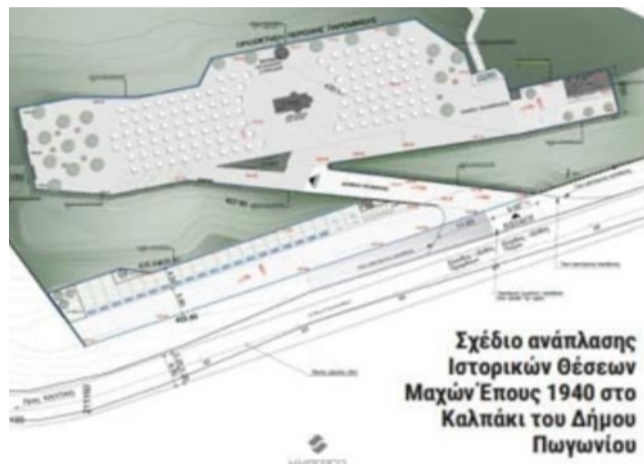
Το σημερινό Πολεμικό Μουσείο στο Καλπάκι

Στη μνήμη των 13.976 πεσόντων του Έπους του 1940 θα είναι αφιερωμένο το Μνημείο που θα κατασκευαστεί στη θέση «Βουρλιάσος» και το οποίο αποτελεί μέρος ενός μεγάλου οράματος και σχεδιασμού του Δήμου Πωγωνίου για την κατασκευή «Πάρκου Ιστορίας» ως δείγμα τιμής σε όσους αγωνίστηκαν και θυσιάστηκαν για την ελευθερία και την πατρίδα.

Στα πλαίσια του έργου θα κατασκευαστεί

μνημείο για τους 13976 πεσόντες του έπους του 1940 σε δημόσια δασική έκταση στη θέση «Βουρλιάσος» του Δήμου Πωγωνίου, στην αρχή του μονοπατιού προς την κορυφή του Λόφου του Μαχητή.

Ο κύριος χώρος του μνημείου αποτελείται από το Πάρκο Μνήμης, το χώρο δηλαδή ανάδειξης των ονομάτων των ηρώων πεσόντων μαχητών, το χώρο εκδηλώσεων ο

Σχέδιο ανάπλασης Ιστορικών θέσεων Μαχών Έπους 1940 στο Καλπάκι του Δήμου Πωγωνίου

ποίοις θα αποτελείται από το μνημείο κατάθεσης στεφάνων και τη μικρή εκκλησία και βοηθητικούς χώρους.

Το Μνημείο Πεσόντων αποτελεί σύνθεση 117 κύβων επί των οποίων εδράζονται 468 μαρμάρινες πλάκες, μία σε κάθε πλευρά των κύβων, οι οποίες θα περιλαμβάνουν τα 13976 ονόματα των ηρώων πεσόντων.

«Το Μνημείο Πεσόντων σε συνδυασμό με το Μνημείο του Μαχητή, την Ανάδειξη – Ανάπλαση Ιστορικών θέσεων Μαχών έπους 1940 και το υπό μελέτη νέο Πολεμικό Μουσείο Καλπακίου στοχεύουν στην προβολή της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής καθώς και στην ανάπτυξη του τουρισμού. Στα χώματα του Δήμου μας γράφτηκαν κάποιες από τις πιο σημαντικές σελίδες της ελληνικής ιστορίας και με το συγκεκριμένο έργο αποτιμούμε φόρο τιμής στους αγωνιστές και πεσόντες του Έπους του '40, διατηρώντας παράλληλα την ανάμνηση της ιστορικής μάχης του Καλπακίου με παράλληλη διασφάλιση της προστασίας και ανάπτυξης του ευρύτερου φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος».

Η χρηματοδότηση του έργου προέρχεται κατά ένα μέρος από την Βουλή των Ελλήνων και από ίδιους πόρους του Δήμου Πωγωνίου.

«Μεταχρωματικό έλκος» Μια ύπουλη ασθένεια των πλατάνων

Στη ανυπέβλητη φυσική ομορφιά του Ηπειρωτικού τοπίου συμβάλλουν και τα πλατάνια (Φωτ.: Κώστας Μαυροπάνος).

Άμεσα μέτρα για την εξάλειψη και την αποφυγή διάδοσης του μεταχρωματικού έλκους πλατάνου, μιας ασθένειας που, εδώ και δύο δεκαετίες, εξαπλώνεται, κυρίως, στην Ήπειρο και τη Δυτική Ελλάδα.

Ειδικότερα, συνεχίζονται οι μακροσκοπικοί φυτογειονομικοί έλεγχοι σε όλη τη χώρα οι οποίοι υλοποιούνται από το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο, σχεδιάζονται Τοπικά Σχέδια Δράσης όπου ορίζονται τα μέτρα αντιμετώπισης και ο ρόλος κάθε εμπλεκόμενης αρμόδιας υπηρεσίας ή φορέα, ενώ μετά την επιβεβαίωση κρούσματος οι οριοθετημένες ζώνες γύρω από αυτό θα αποτυπώνονται σε ψηφιακούς χάρτες που θα αναρτώνται σε ειδικό διαδικτυακό τόπο.

Εφαρμόζονται, επίσης, εντατικές επισκοπήσεις και αν σε διάστημα 10 συνεχών ετών δεν διαπιστωθεί παρουσία του επιβλαβούς οργανισμού τότε οι ζώνες παύουν να ισχύουν, όπως και τα μέτρα αποτροπής της διάδοσης της ασθένειας.

Ορίζονται συγκεκριμένα διοικητικά πρόστιμα έως και 50.000 ευρώ για τους παραβάτες π.χ. μη απολύμανση των εργαλείων κοπής, διακίνηση φυτών ή ξυλείας πλατάνου προερχόμενα από προσβεβλημένη περιοχή και τα χρήματα θα χρησιμοποιηθούν για την άμεση αποκατάσταση δασικών οικοσυστημάτων.

Το μεταχρωματικό έλκος είναι μια ύπουλη ασθένεια που απειλεί παρασιτώματα οικοσυστήματα και βιοτόπους της χώρας. Το πρόβλημα είναι σοβαρότατο και στην ουσία τα μέτρα πρέπει να είναι αυστηρά και συνεχή, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα και να μη πληγεί περαιτέρω ο δασικός πλούτος της χώρας.

Μνημεία-Πάρκα-Ιστορία-Παράδοση στο βωμό της «ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ» Και στο βράχο του Ζαλόγγου φωτοβολταϊκά:

Ομόφωνη απόφαση κατά της κατασκευής φωτοβολταϊκών πάρκων στην Καμαρίνα

Ομόφωνη απόφαση της μη κατασκευής φωτοβολταϊκών πάρκων στην Καμαρίνα δίπλα από τον Ιερό Βράχο του Ζαλόγγου πάρθηκε σήμερα Κυριακή 14 Μαΐου 2023 στη συνέλευση των κατοίκων της Καμαρίνας στην αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου.

«Στην πρόσκληση που απηύθυνε ο Πρόεδρος της Τ.Κ Καμαρίνας κ. Θεόδωρος Δράκος, ανταποκρίθηκε πλήθος πολιτών της περιοχής, αυτοδιοικητικοί και εκπρόσωποι κομμάτων, οι οποίοι μεταξύ άλλων ανέφεραν ότι πρόκειται για ένα έργο συνολικής εκτάσεως πέραν των 1100 στρεμμάτων, που θα αλλοιώσει τη μορφή και την ταυτότητα του Ιερού Βράχου του Ζαλόγγου αλλά και του μοναδικού αρχαιολογικού χώρου της Κασσώπης, θα υποβαθμίσει την αισθητική της σπάνιας ομορφιάς του φυσικού τοπίου, θα δημιουργήσει περιβαλλοντικά αλλοιώση και θα δημιουργήσει προβλήματα στους κτηνοτρόφους, αλλά και στους μελισσοκόμους, καθώς θα στερηθούν ή και θα αποκλεισθούν από λειτουργικούς βοσκοτόπους». Το ψήφισμα των κατοίκων της Καμαρίνας «Χωρίς να είμαστε δογματικά αντίθετοι στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, θεωρούμε ότι κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά με βάση τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Εξετάζοντας λοιπόν τα σχέδια εγκατάστασης δύο φωτοβολταϊκών πάρκων από την εταιρία "FOS AND WIND ENERGY AE" συνολικής εκτάσεως πέραν των 1100 στρεμμάτων έχουμε να κάνουμε τις εξής παρατηρήσεις:

1. Πρόκειται για ένα έργο που λόγω

των τεραστίων διαστάσεών του, θα αλλοιώσει την μορφή και την ταυτότητα του Ιερού Βράχου του Ζαλόγγου που αποτελεί Μνημείο Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, αλλά και του μοναδικού αρχαιολογικού χώρου της Κασσώπης, το Αρχαίο θέατρο της οποίας αποτελεί πόλο της Πολιτιστικής Διαδρομής στα Αρχαία θέατρα της Ηπείρου.

2. Υποβαθμίζεται η αισθητική της σπάνιας ομορφιάς του φυσικού τοπίου. Αλλάζει παντελώς η όψη της περιοχής με αποτέλεσμα να προκληθεί ανεπανόρθωτη ζημιά στο φυσικό κάλλος που αποτελεί τον βασικότερο παράγοντα της τουριστικής αναπτύξεως και να πληγεί κάθε σχετική δραστηριότητα.

3. Η περιβαλλοντική αλλοίωση και επιβάρυνση είναι μεγάλη και άγνωστες οι επιπτώσεις μιας τέτοιας υπερμεγέθους εγκατάστασης στο μικροκλίμα της περιοχής, όσον αφορά την ημερήσια διακύμανση της θερμοκρασίας και τα ποσοστά υγρασίας, αλλά και σ' αυτή την υδρολογία της περιοχής.

4. Η αποψίλωση μιας τόσο μεγάλης

εκτάσεως και με δεδομένη την σαθρότητα του εδάφους βορείως αυτής, καθιστά μεγάλη την πιθανότητα υποχωρήσεως του εδάφους με καταστροφικές συνέπειες για την επαρχιακή οδό προς το Ζάλογο αλλά και για τον αρχαιολογικό χώρο της Κασσώπης. Καθώς επίσης θα δημιουργήσει πρόβλημα στην υδροδότηση της Δημ. Κοιν. Κρουσπηγής η οποία εξυπηρετείται αποκλειστικά από γεώτρηση εντός των περιοχών αυτών.

5. Η κατάληψη αυτής της εκτάσεως με την απαιτούμενη περίφραξη θα δημιουργήσει μεγάλα προβλήματα στους κτηνοτρόφους αφαιρώντας τους ενισχύσεις, ειδικά εν όψει των διαχειριστικών σχεδίων βόσκησης, αλλά και στους μελισσοκόμους, καθώς θα στερηθούν ή και θα αποκλεισθούν από λειτουργικούς βοσκοτόπους.

Ως εκ τούτου είμαστε αντίθετοι στην κατασκευή αυτών των έργων, δεν θα επιτρέψουμε την αλλοίωση των μνημείων που μας προέκυψε η φύση και η ιστορία και δηλώνουμε ότι θα σταθούμε απέναντι σε μία τέτοια προοπτική με κάθε ένδικο μέσο».

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ - ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ

Το γαστρονομικό και πολιτιστικό Φεστιβάλ Ηλιούπολης

Γράφει η Ευφροσύνη Παππά

Το Σάββατο 6 και την Κυριακή 7 Μαΐου πραγματοποιήθηκε με ιδιαίτερη επιτυχία το πρώτο διήμερο γαστρονομικό και πολιτιστικό Φεστιβάλ που διοργάνωσε ο Δήμος Ηλιούπολης σε συνεργασία με εννιά πολιτιστικούς συλλόγους του Δήμου. Το Φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Ηλιούπολης (Πλατεία Φλέμινγκ).

Οι εννέα Πολιτιστικοί Σύλλογοι της πόλης αντιπροσωπεύουν διάφορα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Ο κάθε Σύλλογος παρουσίαζε τα δικά του εδέσματα και κερνούσε τον κόσμο που επισκεπτόταν τους πάγκους με τα φαγητά. Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιήθηκε γευσισγνωσία με παραδοσιακά φαγητά, παραδοσιακές συνταγές φαγητών και γλυκών.

Παράλληλα, τα χορευτικά τμήματα των Συλλόγων εμφανίστηκαν για να δώσουν στην εκδήλωση μελωδίες και ηχοχρώματα από την κάθε περιοχή. Παρουσιάστηκαν χοροί από τον κάθε τόπο, χορωδίες με τη συνοδεία ζωντανής παραδοσιακής μουσικής.

Οι Σύλλογοι που συμμετείχαν: Αρκαδών «Θεόδωρος Κολοκοτρώνης», Αρμενίων Κυπριασίδας Μεσσηνίας, Αιτωλοακαρνανών «Αγία Ελεούσα», Ελευθεριαντών Ναυπακτίας «Αγία Παρασκευή», Ηπειρωτών, Θεσσαλών «Νικόλαος Πλαστήρας», Κερκυραίων «οι Φαίακες», Κρητών και Λευκαδίων «η Φανερωμένη».

Ο Σύλλογος Ηπειρωτών Ηλιούπολης συμμετείχε με τα δικά του εδέσματα και κεράσματα. Γνωστός σε όλους τους επισκέπτες του Φεστιβάλ έγινε ο πολύ πλούσιος γαστρονομικός πολιτισμός της Ηπείρου. Δεδομένο είναι ότι είναι επηρεασμένος από την ιδιομορφία του εδάφους (εναλλαγή βουνού-θάλασσας), το κλίμα, τους λαούς που εγκαταστάθηκαν εδώ και τους αποδήμους ηπειρώτες που ταξίδεψαν στα πέρατα της οικουμένης. Γεύσεις απλές, αυθεντικές, σοφά συνταιριασμένες, δίνουν μαθήματα οικιακής οικονομίας, δημιουργώντας εξαιρετικά παραδοσιακά φαγητά, με πρώτες ύλες προϊόντα της φύσης, γεμάτα αρώματα και νοστιμιά.

Ο Ηπειρωτικός πάγκος είχε ολόγλυκα φασόλια γίγαντες, που στο τέλος του ψησίματος πρέπει να μένουν μόνο με το λάδι τους. Σε αυτά το κόκκινο γλυκό πιπέρι και ο μυρωδάτος δυόσμος κάνουν τη διαφορά. Επίσης, τηγανιά που είναι ένα πιάτο της στιγμής που παραδοσιακά προσφέρεται στην Ήπειρο σε έκτακτες περιπτώσεις απροσδόκτων επισκεπτών. Είναι ένας όμορφος μεζές για το τσίπουρο.

Πρωταγωνιστικό ρόλο είχε το Μηρίνι, παραδοσιακό φαγητό της Θεσπρωτίας. Έχει σαν βάση το ρύζι και τα μυρωδικά. Μαγειρεύεται με κρέας,

Ο πρόεδρος του Συλλόγου Ηπειρωτών Ηλιούπολης Κώστας Πριμικήρης καλωσορίζει τους επισκέπτες με ένα ζεστό-Ηπειρωτικό χαιρετισμό

Κυριάρχησε η Ηπειρωτική γαστρονομική πανδαισία

κοτόπουλο και μπακαλιάρo. Κατά την περίοδο της νηστείας γίνεται και με σπαράγγια. Επιπλέον, το Στιφάδο με αγριογούρουνο. Στην Ήπειρο το κάνουν στα ορεινά χωριά της Ηπείρου. Είναι ένα φαγητό με κρεμμύδια και κρέας από αγριογούρουνο. Η επιτυχία του φαγητού είναι στην καλή προετοιμασία τους κρέατος, την μαρινάδα του. Κυρία συστήματα του είναι το κρασί και το ξύδι.

Φυσικά, δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι πίτες. Πίτες καθημερινές ή γιορτινές, απλές ή τελετουργικές, νησίσιμες ή αρτύσιμες, γρήγορες για να φιλέψουν τον επισκέπτη, πολύπλοκες τόσο, ώστε να κρίνουν τις μαγειρικές ικανότητες της νιόνυφης την επόμενη του γάμου. Πίτες ανοιχτές ή κλειστές, αλμυρές ή γλυκές, με φύλλο ή χωρίς φύλλο, γεμισμένες με κάθε λογής υλικά. Η κοτόπιτα είναι μια μερακλίδικη γιαννιώτικη πίτα, περιμένει το φλουρί της! Έτσι και την Πρωτοχρονιά, πολλές από τις οικογένειες των Ιωαννίνων φτιάχνουν την κοτόπιτα, την πρώτη πίτα της χρονιάς, που θα φέρει τύχη και χαρά στο σπιτικό τους αλλά και στον τυχερό που θα κερδίσει το φλουρί. Η σπανακόπιτα γίνεται με διάφορες τοπικές παραλλαγές. Τυρόπιτα, όπως την κάνουν στην Ήπειρο, με φέτα και ανθότυρο, και με ωραίο χωριάτικο φύλλο που ανοίγουμε λεπτό με τη βέργα. Η μακαρονόπιτα, παραδοσιακή πίτα, αλλά διαχρονική. Γιατί ποιος δεν αγαπά τα μακαρόνια; Ιδίως για τους λάτρεις της πάστα, είναι δεδομένο πως θα τους αρέσει. Η Ζυμαρόπιτα είναι η πιο διάσημη τυρόπιτα της Ηπείρου. Λέγετε και κυτή γιατί είναι σαν κυλός. Αφού την βάλουμε στο ταψί την πασπάμε με φέτα. Την τρώνε για πρωινό, σνακ ή ελαφρύ γεύμα. Η Γαλατόπιτα είναι ένα από τα παραδοσιακά ηπειρωτικά γλυκά. Όπως μαρτυρά και το όνομα του το κύριο συστατικό είναι το γάλα, γεγονός που το κάνει ιδανικό γλυκό για τα παιδιά. Είναι εύκολο, θρεπτικό και με λίγες θερμίδες. Μπορεί να την σκεπάσουμε με φύλλο ή όχι.

Συνοδευτικά υπήρχαν γλυκά μπακλαβαδάκια, τσίπουρο και κρασί.

Την εμφάνισή του έκανε και το χορευτικό τμήμα του Συλλόγου Ηπειρωτών Ηλιούπολης με τραγούδια από την ιδιαίτερη πατρίδα.

Ηπειρώτες Θριασίου Πεδίου. Αναβίωσε ο «Ο Καγκελάρης»

Ο Ηλίας Δήμας παρουσίασε τη λειτουργία του «Καγκελάρη» στη ζωή των Ηπειρωτών/ών

Την Κυριακή 30 Απριλίου 2023 στην πλατεία του Ι. Ν. Αγίου Γεωργίου στην Ελευσίνα, ο Σύλλογος Ηπειρωτών Θριασίου Πεδίου αναβίωσε με απόλυτη επιτυχία το έθιμο του «Καγκελάρη».

Στην εκδήλωση συμμετείχαν εκτός από τα χορευτικά τμήματα του συλλόγου και τα χορευτικά τμήματα των κάτωθι συλλόγων με τους εκπροσώπους:

Σύλλογος Ηπειρωτών Βριλησσιών.
Ένωση Ηπειρωτών Αγίου Δημητρίου (Το Κούγκι).
Ένωση Ηπειρωτών Βύρωνα.
Ένωση Ηπειρωτών Ιλίου.
Σύλλογος Ηπειρωτών Παιονίας.
Σύλλογος Ηπειρωτών Νέας Ιωνίας.

Σύνδεσμος Ηπειρωτών Ζωγράφου.
Ομοσπονδία Ραδοβυζινών Άρτας.
Πανηπειρωτικός Σύνδεσμος Ασπροπύργου.

Αδελφότητα Ηπειρωτών Νέας Μάκρης.

ΚΕ.Λ.Π.Α. Αιγιάλεω.
Σύνδεσμος Γυναικών Ηπείρου Νομού Κορινθίας.

Σύλλογος Ηπειρωτών Πετρούπολης.
Ένωση Ηπειρωτών Άνω Λιοσίων.
Σύλλογος Βορειοηπειρωτών Ν. Κορινθίας «Ο Άγιος Δονάτος». Ν.Π.Δ.Δ.

Π.Α.Κ.Π.Α. Ελευσίνας.

Την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας εκπροσώπησε ο Ειδικός Γραμματέας Χριστόφορος Ευθυμίου, ο Έφορος Πολιτισμού Νίκος Ζέκης και ο Έφορος Τύπου Χρήστος Τούμπουρος. Χαιρετισμό απηύθυνε ο Έφορος Τύπου ο οποίος τόνισε: «Εκ μέρους του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε. σας απευθύνω θερμότατο χαιρετισμό και σας συχαίρω για την εξαιρετική αυτή εκδήλωση που αποτυπώνει την παράδοση και γενικά τον Ηπειρωτικό πολιτισμό. Η Π.Σ.Ε. με μεγάλη χαρά και περηφάνια αγκαλιάζει τη δράση των Συλλόγων της και είναι πάντα αρωγός και συνεργάτης των αποδήμων Ηπειρωτών για τη διατήρηση και την καλλιέργεια της αλληλεγγύης μεταξύ τους, των πατροπαράδοτων ευγενών Ηπειρωτικών παραδόσεων, θών και εθμών και της αγάπης προς την γενέτειρα».

Στην εκδήλωση ο Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ηλίας Δήμας ανέφερε περιληπτικά τα εξής για τον «Καγκελάρη».

«Η έρευνα που πραγματοποίησα το έτος 1992 ανα-

φορικά με τις λειτουργίες του χορού Καγκελάρη και τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύτηκαν στο επιστημονικό περιοδικό της Αμερικής Dance Chronicle, αποκάλυψε ότι με τα καγκέλια οι χορευτές έρχονταν πιο κοντά και έτσι πετύχαιναν ένα μεγαλύτερο βαθμό επικοινωνίας. Ειδικότερα στα χρόνια της τουρκοκρατίας το συγκεκριμένο χορευτικό σχήμα βοηθούσε στην μετάδοση μηνυμάτων με συνωμοτικό περιεχόμενο για μυστικές συναντήσεις, αλλά και άλλες δραστηριότητες επαναστατικού χαρακτήρα. Άλλη μια επίσης λειτουργία, σύμφωνα με τους πληροφόρητες, ήταν όταν οι χορευτές βρίσκονταν με τα νώτα αντιμέτωποι και κάποιος νέος ενδιαφερόταν για κάποια νέα, την ακουμπούσε με τον αγκώνα. Με τον τρόπο αυτό εξέφραζε το ενδιαφέρον του και αποτελούσε αφορμή για να αρχίσει το προξενικό.

Σήμερα ο χορός δεν επιτελεί πια τις λειτουργίες του παρελθόντος, εφόσον δεν συντρέχουν πλέον οι λόγοι του παρελθόντος. Παραμένουν βέβαια, όπως και στο παρελθόν, οι λειτουργίες της φιλίας και της σύσφιξης των σχέσεων».

Στέγη Ηπειρωτών του Δήμου Αχαρνών. Έργο πνοής

Ξεκίνησε η ανέγερση της Πολιτιστικής Στέγης των Ηπειρωτών του Δήμου Αχαρνών. Ένα σπουδαίο έργο, αποτέλεσμα της συνεχούς και άοκνης προσπάθειας του Συλλόγου Ηπειρωτών Αχαρνών. Ευχόμαστε και ευελπιστούμε να ολοκληρωθεί το συντομότερο δυνατόν.

Η μακέτα του κτηρίου

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

Πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα της ανθρωπότητας καθώς 353.000 Έλληνες δολοφονήθηκαν από τον Κεμάλ Ατατούρκ και τους Νεότουρκους

Η 19η Μαΐου καθιερώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων, το 1994, Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Στις 19 Μαΐου 1919 ο Κεμάλ Ατατούρκ αποβιβάστηκε στη Σαμψούντα του Πόντου και δρομολόγησε τη δεύτερη και σκληρότερη φάση της Γενοκτονίας των Ποντιακού Ελληνισμού.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας με αφορμή τη συμπλήρωση 104 χρόνων από τη Γενοκτονία των Ποντίων εξέδωσε το ακόλουθο Δελτίο Τύπου.

Η Ποντιακή Γενοκτονία

«Η Βουλή των Ελλήνων, στις 24 Φεβρουαρίου 1994, αναγνώρισε επίσημα τη γενοκτονία των Ποντίων από το Τουρκικό κράτος και ψήφισε, ομόφωνα, τον ορισμό της 19ης Μαΐου ως Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Η Ποντιακή γενοκτονία συνιστά μια από τις πιο θλιβερές στιγμές της ανθρώπινης ιστορίας, καθώς οδήγησε στον ξεριζωμό, από τις πατρογονικές του εστίες, ενός τμήματος του Ελληνισμού που πάλευε για την επιβίωσή του, για χιλιάδες χρόνια, και το οποίο πραγματοποίησε τη δική του αξιόλογη πορεία, παράλληλη με αυτή των υπολοίπων Ελλήνων.

Σχετίζεται, ακόμη, άμεσα με τις συγκρούσεις, που έλαβαν χώρα για τη νομί της κλυδωνιζόμενη οθωμανική αυτοκρατορία, στο πλαίσιο και του γενικότερου πολέμου για την αναδιανομή των παγκόσμιων αγορών και πλουτοπαραγωγικών πηγών (Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος).

Η άνοδος του τουρκικού εθνικισμού απαιτούσε το χτύπημα των βασικών ανταγωνιστών-κύρια των Ελλήνων και των Αρμενίων- για να εδραιωθούν και να κυριαρχήσουν στον συγκεκριμένο γεωγραφικό-οικονομικό χώρο. Οι σφαγές, οι εθνοκαθάρσεις, οι προσφυγοποιήσεις ήταν κοινές παρονομασίες στα Βαλκάνια, και όχι μόνο, όπου οι λαοί πλήρωσαν με το αίμα τους την Τουρκική Θηριωδία.

Η Ήπειρος δέχτηκε στην αγκαλιά της τον Ποντιακό Ελληνισμό, το ατόφιο αυτό ελληνικό στοιχείο.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας τονίζει πως η συντήρηση της ιστορικής μνήμης της Ποντιακής γενοκτονίας και το προσκύνημα στο μαρτυρικό παρελθόν δεν αποτελεί εις ουδέν παρακώρηση στη μισαλλοδοξία και το φανατισμό, αλλά συνιστά ευλαβικό κερδί στα θύματα αυτής της επείσχυνης πράξης και συμβολή στη διαμόρφωση της πορείας προς το μέλλον, η οποία θα διασφαλίσει ότι το ανθρώπινο γένος δεν πρέπει και δεν πρόκειται να βιώσει ξανά ανάλογες τραγικές εμπειρίες.

Η μνήμη που πονά αλλά και η μνήμη που προχωρά. Η σιωπή και η λήθη, η άγνοια και η παραποίηση της ιστορίας ή ακόμη και η εξάλειψή της, είναι οι χειρότεροι εχθροί.

Η τιμή δεν αφορά μόνο τους Έλληνες του Πόντου, αλλά ολόκληρη την Ελλάδα».

Εκδηλώσεις για τη Γενοκτονία

Στις εκδηλώσεις μνήμης για τη Γενοκτονία των Ποντίων που διοργάνωσε η Παμποντιακή Ομοσπονδία Ελλάδας και η Περιφέρεια Αττικής την Π.Σ.Ε. εκπροσώπησε η Α΄ Αντιπρόεδρος **Μαρίκα Γκόνη**, η οποία και κατέθεσε στεφάνι στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη στο Σύνταγμα.

Ο πρόεδρος της Π.Σ.Ε. **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χίτος** βρέθηκε στη Σαντορίνη και συμμετείχε στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο νησί.

Εκδηλώσεις στην Ήπειρο

Στην Ανατολή στα Ιωάννινα πραγματοποιήθηκαν (14.5.2023) εκδηλώσεις μνήμης της Γενοκτονίας των Ποντίων. Στην Ανατολή, την Μπάφρα και τη Νεοκαισάρεια, εκατοντάδες οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία εγκαταστάθηκαν πριν έναν αιώνα.

Οι εκδηλώσεις ξεκίνησαν με δοξολογία στην εκκλησία της του Θεού Σοφίας Ανατολής. Στη συνέχεια τελέστηκε επιμνημόσυνη δέηση στο Μνημείο Αλησμόνητων Πατρίδων Ανατολής και ακολούθησαν δύο παραδοσιακά τραγούδια του Πόντου που ερμήνευσε η Χορωδία «Ανάσπατος Πατρίδα» της Αδελφότητας Ποντίων και Μικρασιατών Ηπείρου υπό τη διεύθυνση της Γωγώς Καρβούνη. Η τελετή ολοκληρώθηκε με καταθέσεις στεφάνων και ανάκρουση του Εθνικού Ύμνου.

«Οι Πόντιοι του τιμούν τη μνήμη των 353.000 θυμάτων της γενοκτονίας ενισχύουν την προσπάθεια για αναγνώριση της ιστορικής αλήθειας και από την Τουρκία και από άλλα κράτη και διεθνείς οργανισμούς μέσα από συλλόγους, που έχουν πετύχει αρκετά ως προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η γενοκτονία του Ποντιακού ελληνισμού έχει αναγνωριστεί επισήμως από τη Βουλή των Ελλήνων, την Κύπρο, τη Σουηδία, πολιτείες των ΗΠΑ και περιφερειακές κυβερνήσεις στην Αυστραλία.

Ο πρόεδρος της Π.Σ.Ε. Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χίτος βρέθηκε στη Σαντορίνη και συμμετείχε στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο νησί.

Η Α΄ Αντιπρόεδρος της Π.Σ.Ε. Μαρίκα Γκόνη με τον Χρήστο Δημόπουλο, πρόεδρο του Συνδέσμου Ποντιακών Σωματείων Νοτίου Ελλάδος και Νίσων της Παμποντιακής Ομοσπονδίας Ελλάδος

Βίγλα - Άρτα

Στην Βίγλα Άρτας, αμιγώς Ποντιακό χωριό, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση Τιμής και Μνήμης για την συμπλήρωση 104 χρόνων από τη Γενοκτονία των Ποντίων.

Ομιλήτρια ήταν το μέλος της Συντακτικής Επιτροπής της εφημερίδας μας Κατερίνα Σχισμένου η οποία, μεταξύ άλλων, είπε και τα εξής:

«Οι Πόντιοι του τιμούν τη μνήμη των 353.000 θυμάτων της γενοκτονίας ενισχύουν την προσπάθεια για αναγνώριση της ιστορικής αλήθειας και από την Τουρκία και από άλλα κράτη και διεθνείς οργανισμούς μέσα από συλλόγους, που έχουν πετύχει αρκετά ως προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η γενοκτονία του Ποντιακού ελληνισμού έχει αναγνωριστεί επισήμως από τη Βουλή των Ελλήνων, την Κύπρο, τη Σουηδία, πολιτείες των ΗΠΑ και περιφερειακές κυβερνήσεις στην Αυστραλία.

Η 19η Μαΐου ορίστηκε ως Ημέρα Μνήμης της γενοκτονίας των Ποντίων (1994). Η μνήμη που πονάει αλλά και η μνήμη που προχωρά το 2019 κηρύχθηκε έτος Ποντιακής μνήμης και ο μήνας Μάιος 2019 μήνας Ποντιακής γενοκτονίας. Το χωριό Βίγλα ο νέος οικισμός στελεχώθηκε με Ποντιακό πληθυσμό που ήρθε το 1950 από τη Ρωσία. Οι συνθήκες δύσκολες έως εχθρικές. Η ελο-

νοσία, η φτώχεια, οι απώλειες μεγάλες για κάθε οικογένεια. Κι όμως συνέχισαν και συνεχίζουν σε μια μοναδική πορεία που αξίζει το θαυμασμό αλλά ακόμη περισσότερο το σεβασμό μας.

Στο χωριό της Βίγλας ιδρύθηκε ως νέος οικισμός το 1957 από οικογένειες προσφύγων από τα μέρη της Ρωσίας. Από την Τραπεζούντα, Κερασούντα, Σαμψούντα και εγκαταστάθηκαν στον Καύκασο της Ρωσίας, στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας, στις πόλεις ΣΟΧΟΥΜΠΙ, ΓΑΚΡΑ, ΤΟΤΣΙ. Το 1914 ο Στάλιν εκτοπίζει όλους τους Πόντιους από τον Καύκασο στο Καζακστάν. Και από το Καζακστάν, σε συνεργασία με τον Ο.Η.Ε., τους εγκατέστησε στην άγονη περιοχή της Άρτας, στο χωρικό Βίγλα. Εκείνη την εποχή η ζωή στο χωριό ήταν άθλια όπως αναφέρουν οι τότε κάτοικοι με μαρτυρίες τους. Το χωριό ήταν πρόσφατα αποστραγγισμένο και δεν υπήρχε φως και νερό. Το τηλέφωνο τότε ήταν ένα και μοναδικό, και μάλιστα κρατικό. Στη μέση του χωριού μας κτίστηκαν τα δύο πρώτα σπίτια και μετά άλλα 50 που τα δώσανε με κλήρο. Κτίστηκε Δημοτικό Σχολείο και Παιδικός Σταθμός, το τότε «Σπίτι Παιδιού» από Ολλανδούς Επιστήμονες. Οι κ. Κωκ και Άκερμαν ήταν αυτοί που

ήρθαν να βοηθήσουν στις καλλιέργειες και την κτηνοτροφία. Αργότερα ιδρύθηκε ο Ποντιακός Σύλλογος Βίγλας «Οι Πρόσφυγες» το έτος 1982 στο προσφυγικό χωριό Βίγλα που δραστηριοποιείται ενεργά στην περιοχή έως και σήμερα.

Είναι μεγάλος και βαρύς ο πολιτισμός που μετέφεραν, είναι μεγάλη πληγή που δύσκολα κλείνει. Ποιος μπορεί να αμφισβητήσει το πολιτιστικό αποτύπωμα χιλιάδων ετών των Ελλήνων του Πόντου καθώς και στη νεότερη κοινωνία; Δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι σημαντικές προσωπικότητες του Πόντου από το χώρο της Εκκλησίας, της επιστήμης και του εμπορίου, ενδυναμώνουν την οικονομική, πνευματική και θρησκευτική ζωή της Ελλάδας, διατηρώντας παράλληλα τις παραδό-

Η ομιλήτρια Κατερίνα Σχισμένου με τον πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου «Οι Πρόσφυγες» Χρήστο Αβραμίδη και την πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου «Αμισός», Στέλλα Χαϊτίδου

σεις και τα έθιμα τους, αλλά και τις μνήμες των αλησμόνητων πατρίδων του Πόντου και της Μαύρης Θάλασσας.

Δεν μπορούμε να ξεχνάμε τον τόπο και τη γλώσσα, τη πατρίδα όσο κι αν αυτή πονάει και μας δέχεται μια άλλη πατρίδα, ένας νέος τόπος.

Η σιωπή και η λήθη, η άγνοια και η παραποίηση της ιστορίας ή ακόμη και η εξάλειψή της, είναι οι χειρότεροι εχθροί... Δεν ξεχνάμε, δεν πρέπει να ξεχάσουμε! Αιώνια η μνήμη τους!

Το Ηπειρώτικο Βουλευτικό Σώμα

Η μείωση του πληθυσμού, μετά την τελευταία απογραφή, έφερε και τη μείωση των εκλεγμένων βουλευτών/τριών στην Ήπειρο. Κάτι που δεν αφήνει κανέναν αδιάφορο. Όχι μόνο τα κόμματα που κερδίζουν ή χάνουν βουλευτές ανά νομό. Περισσότερο,

όλους μας, αφού κάθε μείωση στην εκπροσώπηση της περιφέρειας Ηπείρου, είναι μια απώλεια στη φωνή μας μέσα στο Ελληνικό κοινοβούλιο. Ευχόμαστε καλή επιτυχία, στα κόμματα και τους εκπροσώπους τους στην Ήπειρο, με την ελπίδα να

αφιερώσουν το περισσότερο δημοσυργικό χρόνο τους σε αυτή και τα προβλήματά της. Γιατί η Ήπειρος έχει πολλά προβλήματα, που ζητούν άμεσα λύση. Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, με το υπόμνημά της το 2023 προς όλα τα κοι-

νοβουλευτικά κόμματα, έδωσε μια σημαντική εικόνα των προβλημάτων της Ηπείρου αλλά και προτεινόμενες λύσεις. Θα γίνει κάτι όμως; Ο χρόνος θα δείξει. Το δημοσιεύουμε προς γνώση.

Τσιμέρης Γιάννης

Μπάρκας Κώστας

Γιογιάκας Βασίλης

Γεροβασίλη Όλγα

Κυριάκης Σπύρος

Έξαρχος Νίκος

Κεφαλά Μαρία

Στύλιος Γεώργιος

Τασούλας Κωνσταντίνος

Τζούφη Μερόπη

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ 15 105 52 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210-3241137 — Fax: 2103243822

www.panepirotiki.com - email: info@panepirotiki.com

Αριθ. Πρωτ. 8910

Αθήνα 7-3-2023

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος, η κορυφαία αποδημική οργάνωση των Ηπειρωτών, στους κόλπους της οποίας, δραστηριοποιούνται πάνω από τετρακόσια πενήντα (450) πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σωματεία (Αδελφότητες, Ενώσεις και Ομοσπονδίες), εκπροσωπώντας όλους τους απόδημους Ηπειρώτες, αγωνιά για την κατάσταση που επικρατεί και βιώνει η ιδιαίτερη πατρίδα μας η Ήπειρος. Τα συσσωρευμένα προβλήματα, η ερημοποίηση των χωριών, το αυξημένο κόστος διαβίωσης, οι ανύπαρκτες υποδομές και πλείστα άλλα προβλήματα, καθιστούν δύσκολη την επιβίωση των συμπατριωτών μας στη γενέτειρα, αλλά ακόμη περισσότερο αδύνατη την επισκεψιμότητα εμάς των αποδήμων.

Η Ήπειρος, που παλαιότερα αποτέλεσε την πατρίδα πολλών αγωνιστών της αντίστασης, ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών, των μεγάλων ευεργετών, η περιοχή που τόσο προσέφερε στην Ελλάδα μας με την κτηνοτροφία της, το εμπόριο, τις τέχνες και τον ιδιαίτερο πολιτισμό της, σήμερα κατέχει το θλιβερό πρόνομο να κατατάσσεται ως η φτωχότερη επαρχία της Ευρώπης.

Ο πληθυσμός της γερνάει και μειώνεται συνεχώς, όπως άλλωστε το πιστοποιήσει και η πρόσφατη απογραφή. Τα χωριά ερημώνουν και μοιάζουν με εγκαταλειμμένα αφού στην πραγματικότητα κατοικούνται από ελάχιστους υπερήλικες που έχουν απομείνει. Οι λιγοστοί εναπομείναντες νέοι «ψάχνουν» τρόπο να μεταναστεύσουν και η παραγωγική βάση στον πρωτογενή τομέα διαρκώς συρρικνώνεται.

Οι υπηρεσίες υγείας, ειδικά η πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη είναι ελλιπείς και σε πολλά απομακρυσμένα χωριά ανύπαρκτες.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα με το συνεχές κλείσιμο σχολείων και την έλλειψη εκπαιδευτικών.

Οι συγκοινωνίες μεταξύ των χωριών και των πόλεων είναι ανεπαρκείς, με μεγάλο μέρος του οδικού δικτύου να παραμένει απαρχαιωμένο και ασυντήρητο.

Τα δίκτυα υποδομής, ρεύματος, ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών κτλ, χωρίς καμία επέκταση και εκσυγχρονισμό, δυσκολεύουν την ζωή των κατοίκων και επιφέρουν πολλά προβλήματα στις παραγωγικές μονάδες.

Ενώ όλα αυτά συνθέτουν μία εικόνα ερήμωσης και εγκατάλειψης, από την άλλη, με το πρόσημα της ανάπτυξης, καθημερινά στήνονται εγκαταστάσεις ΑΠΕ, χωρίς σχέδιο, χωρίς μελέτες επιπτώσεων, αλλά και χωρίς την σύμφωνη γνώμη των τοπικών κοινωνιών.

Σε ότι αφορά εμάς τους απόδημους, το ταξίδι μας προς την Ήπειρο είναι ακριβή υπόθεση έως απαγορευτική με τα διόδια που πληρώνουμε και το κόστος καυσίμων, επίσης τα δημοτικά τέλη που επιβαρύνουν στον ίδιο βαθμό μόνιμους κατοίκους και απόδημους, όπως και τα κόστη συντήρησης, καθιστούν δύσκολες τις συνθήκες για να κρατήσουν οι απόδημοι το σπίτι στο χωριό, στην Ήπειρο.

Η Ήπειρος χρειάζεται την στήριξη όλων μας.

Η Ηπειρώτικη αποδημία συνολικά, μαζί με τις τοπικούς Φορείς και τις τοπικές Αρχές,

ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ και ΑΓΩΝΙΖΟΝΤΑΙ

- για την επίλυση των παραπάνω προβλημάτων και συγκεκριμένα διεκδικούν:
- Την θεσμοθέτηση εξειδικευμένης κρατικής πολιτικής πρότασης, για την εφαρμογή ενός συνολικού σχεδίου στοχευμένων μεταρρυθμίσεων, με ισχυρά κίνητρα και υπερβατικές δημόσιες επενδύσεις για ουσιαστική και μετρήσιμη ανάπτυξη όλων των περιοχών, που ερημώνουν με σκοπό την αναγέννησή τους και την ανατροπή των συνθηκών, που οδήγησαν στην εγκατάλειψή τους.
- Την αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας και ειδικά της πρωτοβάθμιας με την ανάπτυξη του δικτύου των Κέντρων Υγείας και Σταθμών Πρώτων Βοηθειών, πλήρως εξοπλισμένων και στελεχωμένων.

- Την εξασφάλιση και την διευκόλυνση της άμεσης πρόσβασης όλων των μαθητών σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης
- Την ανάπτυξη επαρκούς τοπικού δικτύου συγκοινωνιών, που θα συνδέουν τα χωριά μεταξύ τους, τις κωμοπόλεις και τις πόλεις.
- Την βελτίωση των υποδομών και των δικτύων ενέργειας και τηλεπικοινωνιών. Πλήρη ανάπτυξη των ευρωζωνικών υπηρεσιών σε κάθε χωριό.
- Την μείωση της εισφοράς ΕΤΜΕΑΡ, που επιβαρύνει τους λογαριασμούς ρεύματος.
- Την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών που ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα και ειδικά των κτηνοτρόφων, προς όφελος των ιδίων, αλλά και των καταναλωτών.
- Την επανεξέταση του ανταποδοτικού χαρακτήρα των υπηρεσιών καθαριότητας και του σχεδιασμού διαχείρισης των αποβλήτων προς όφελος των πολιτών.
- Να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα και να στηριχθούν ουσιαστικά οι παραμεθώριες περιοχές της Ηπείρου.

Για την οδική ανάπτυξη

- Την μείωση της τιμής των διοδίων και των τελών διέλευσης των γεφυρών Ρίου -Αντιρρίου και Άκτιου -Πρέβεζας.
- Την επέκταση της Ιόνιας οδού από τα Ιωάννινα έως Κακκαβιά, με αυτοκινητόδρομο διεθνών προδιαγραφών όπως και η υπόλοιπη Ιόνια οδός.
- Την επίσηυση της σύνδεσης της Ιόνιας οδού με την πόλη της Πρέβεζας
- Συνέχιση της παρα-Ιόνιας οδού από την Αμφιλοχία, μέσω του Άκτιου Πρέβεζας, έως το Μαυρομάτι Θεσπρωτίας, με σύγχρονο αυτοκινητόδρομο διεθνών προδιαγραφών όπως και η υπόλοιπη Ιόνια οδός
- Την πρόωθηση της οδικής διασύνδεσης της Ηπείρου με την Θεσσαλία και των περιοχών της Ηπείρου με την Ιόνια Οδό και την Εγνατία Οδό, με δρόμους σύγχρονων προδιαγραφών.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών για το τραίνο στην Ήπειρο. Αναγκαίο και άμεσο για την ανάπτυξη του τόπου μας.
- Να μην προωθηθεί η ιδιωτικοποίηση του λιμανιού της Ηγουμενίσσας.

Για την προστασία του περιβάλλοντος

- Την αναστολή όλων των διαδικασιών αδειοδότησης και υλοποίησης υποδομών ΑΠΕ, μέχρι την ολοκλήρωση του Ενεργειακού Περιφερειακού Σχεδιασμού, με κριτήριο την αντιμετώπιση του περιβάλλοντος ως πηγή ζωής και όχι ως εμπόρευμα. Καθαρισμός του ενεργειακού μείγματος που πρέπει να επιλεγεί, ορισμός περιοχών αποκλεισμού χωροθέτησης ΑΠΕ, καθορισμός της φέρουσας ικανότητας στα υδροηλεκτρικά έργα, εκπόνηση ολοκληρωμένης μελέτης για την προστασία των πηγών ύδατος, εφαρμογή έμπρακτων κανόνων αειφορίας για κάθε περίπτωση κάθε έργου.
- Να ληφθούν σοβαρά μέτρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από κάθε είδους ανεξέλεγκτες παρεμβάσεις.
- Να αναληφθούν ενέργειες και εφαρμοστούν μέτρα πρόληψης της κλιματικής αλλαγής
- Να αναληφθούν μέτρα αντιμετώπισης της λειψυδρίας, με την θεσμοθέτηση κανόνων αξιοποίησης των πηγών και με την αντικατάσταση των πεπαλαιωμένων δικτύων ύδρευσης.
- Να γίνει νέα περιβαλλοντική μελέτη για την μόλυνση του Καλαμά και προτεινόμενα μέτρα για τον καθαρισμό του σε διάστημα 5ετούς διάρκειας.
- Η Μουργκάνα να γίνει ιστορικό και περιβαλλοντικό πάρκο.
- Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος εκφράζει εκ νέου την αντίθεσή της με την έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου με αφορμή την επιχειρούμενη έρευνα και εξόρυξη στην περιοχή των Κουρέντων Ιωαννίνων.

Καλούμε την Κυβέρνηση, τον Πρωθυπουργό, τους αρμόδιους Υπουργούς, τα κόμματα της Βουλής και κάθε άλλο θεσμικό παράγοντα, να ενεργήσουν και να δοθούν άμεσες λύσεις στα τόσο σοβαρά προβλήματα της Ηπείρου, πριν είναι αργά για όλους μας.

Με εκτίμηση
Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος
Χρυσόστομος (Μάκης)
Χήτος - Κίαμος

Ο Γεν. Γραμματέας
Σωτήρης Κολιούσης

Το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος στον Θεσπρωτό Σωτήρη Δημητρίου

Στο έργο του Σωτήρη Δημητρίου φέτος τιμήθηκε ολόκληρη η Ήπειρος!

Ο Σωτήρης Δημητρίου, έχει καθιερωθεί ως συγγραφέας που επιμένει να κάνει χρήση της ντοπιολαλιάς, παράλληλα με προσωπικά βιώματα ή αναφορές σε δύσκολες για την Ελλάδα εποχές, που οι πληγές ανοίγουν και κλείνουν κατά διαστήματα, που το δίκαιο με το άδικο μπερδεύονται με τις αλήθειες που χάνονται ή κυριαρχούν. Το βιβλίο του, "Ουρανός απ' άλλους τόπους", είναι μέρος αυτών των ιστοριών που γυρίζουν το χρόνο, αγκαλιάζοντας τις εποχές και τους ανθρώπους. Η γερρόντισσα, η Αλέξω, από τον Τσαμαντά, γυρίζει πίσω, ανατρέχει άλλοτε βιαστικά, άλλοτε αργά, όλη της ζωή της. Αφηγείται ότι έζησε, αλλά και ιστορίες που της μεταφέρθηκαν από γονείς, συγγενείς, φίλους, γείτονες. Σημαντικές και ασήμαντες αναφορές, με πλούσια συναισθήματα, δίνουν ένα εξαιρετικό αποτέλεσμα. Η μεταφορά τους, μέσα από την ξεχωριστή συγγραφική προσέγγιση του Σωτήρη Δημητρίου, τους δίνει ζωή, σε ταξιδεύει στα χρόνια αυτά που χάθηκαν, πολλές φορές και από τις αναμνήσεις μας. Γυναίκες που μάχονταν για κάτι καλύτερο, όταν η κοινωνία προσπαθούσε να τους περαιορίσει από βασικά δικαιώματα που τους ανήκαν.

Ο Ουρανός απ' άλλους τόπους αποτελείται από έναν μεγάλο Μέσα σε αυτά, γυναίκες άξιες, με σοφία γλώσσας και νου, δυναμικές, ευρηματικές, μέσα στον μόχθο και στην πεύνα υπερασπίζονται με κάθε κόστος από την αδικία και τις κακόβουλες επεμβάσεις, αρπαγές και δολοφονίες Τούρκων, Αλβανών, Ιταλών, Γερμανών και, αργότερα, από τη φρίκη και τα πολιτικά εγκλήματα του Εμφυλίου, την οικογένεια, την πατρίδα και το βίος τους. Γυναίκες άξιες, που ήταν εύκολο να τις θανατώνουν σωρηδόν χωρίς λόγο. Γυναίκες άξιες, που δεν άξιζαν ούτε δικό τους όνομα να έχουν.

Ο Σωτήρης Δημητρίου στο έργο του αυτό συγχωλεύει όσα μας έχει αφηγηθεί και τραγουδήσει

στα μέχρι τώρα βιβλία του, προσθέτοντας κι άλλα πολλά, διδάσκοντας ακόμη μια φορά, όπως έκανε και στα Οπωροφόρα της Αθήνας, τη γραφή. Ταυτόχρονα, καταθέτει στα ελληνικά γράμματα μια κληρονομιά. Μια κληρονομιά ιστορική, κοινωνική, λαογραφική και, το σημαντικότερο, γλωσσική, κληροδοτώντας την εκφορά αυτού του λόγου με σκοπό τη διάσωσή του.

Η ανάγλυφη αφήγησή του γίνεται σε πολλούς διαφορετικούς τόπους και ουρανούς, παίζοντας με τον χρόνο και αναμειγνύοντας το τώρα και το τότε. Πρωταγωνίστριές του, η κάθε γυναίκα εκείνων των χωριών και η γλώσσα. Υμνεί τις γυναίκες για τη δύναμή τους παρουσιάζοντάς τις άξιες, ακούραστες, στυλαβώτες της οικογένειας, της παράδοσης και των αξιών της ζωής. Τις παρουσιάζει ως το κέντρο του κόσμου. Στο καθημερινό τους πρόγραμμα ήταν τα ζώα και τα χωράφια, κι όταν επέστρεφαν στο σπίτι φρόντιζαν για το φαί, τα παιδιά και τους γέροντες. Επέστρεφαν όπως τα ζώα στη στάλη αγόγγυστα, για να συνεχίσουν και την επόμενη ημέρα τα ίδια. Ταυτόχρονα, δείχνει και την κακοποίηση τους από την κοινωνία και σε καιρό ειρήνης. Ωστόσο, η ουράνια μελωδία της ομιλίας τους -που τον νανούριζε όταν ήταν παιδί-, οι ήχοι

των λέξεων και το τραγούδι, είτε από χαρά είτε από λύπη, ήταν πάντα στα χείλη τους, γράφοντας μια άλλη ιστορία. Αυτήν της γλώσσας. Με λέξεις μασπόμενες, μισές, συνενωμένες με πάθος, αλήθεια και σοφία, διηγούνταν την καθημερινότητά τους, τη ζωή, τις χαρές, τον θάνατο, την ξενιτιά και τα πάθη τους. Αυτές οι γυναίκες διατρέχουν τις σελίδες, μιλώντας/τραγουδώντας τη ζωή. «Έρουν να τραγουδούν, γι' αυτό ξέρουν και να μοιρολογούν», είχε πει σε προηγούμενο βιβλίο του.

Γυναίκες άξιες, που δεν άξιζαν ούτε δικό τους όνομα να έχουν.

Στα σημαντικά στοιχεία του βιβλίου πρέπει να προστεθεί ο πλούτος των λαογραφικών πληροφοριών. Μας γνωρίζει φυτά, τις ιδιότητες και την καλλιέργειά τους, βότανα, πομάδες ιαματικές, τρόπους παρασκευής τροφών που η πεύνα έκανε τον κόσμο να φεφουρίσει, π.χ. λαχανόψωμο όπου, προσθέτοντας ένα φύλλο δυόσμου από τα άγωνα, βρακώδη εκείνα χώματα, να μοσχοβολά ακόμη και η σελίδα της περιγραφής, έτσι όπως μοσχοβολούσε και το φαγητό σ' όλο το χωριό, όταν είχαν να βάλουν ένα «νύχι» βούτυρο σε αυτό, δείχνοντας πως ιστορία και λαογραφία είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, αλληλεπιδρούν διαμορφώνοντας η μία την άλλη. Μας γνωρίζει επίσης συνήθειες, έθιμα, καθημερινότητα και θρησκευτική λατρεία, μύθους, βασκανίες, παροιμίες, ενδύματα, παιχνίδια και τραγούδια, που καθόριζαν τον χρόνο και τις συνήθειες του λαού. Ο Σωτήρης Δημητρίου μάς χαρίζει όλες αυτές τις εκφάνσεις του λαϊκού πολιτισμού, που διαμορφώνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κατοίκων της εν λόγω περιοχής, κάνοντας ταυτόχρονα μια χαρτο-

γράφηση/ακτινογράφιση της ελληνικής κοινωνίας της υπαίθρου. Επίσης, προσθέτει και έναν πλούτο ποιήσης, αυτής της προφορικής λογοτεχνίας την οποία διασώζει εμπλουτίζοντας τη λαϊκή μας παράδοση.

Η ιστορία καταγράφεται στις αφηγήσεις, πριν από και μετά τη μάχη του Μπιζανίου. Ο Εμφύλιος εμφανίζεται στο μέσον του βιβλίου με αρκετά διηγήματα και πολλές μαύρες σελίδες, με βασανιστήρια και πολλά άψυχα σώματα γυναικών («Το νερό του λύκου», σελ. 210-213) και παιδιών («Η αλετροπόδαρη», σελ. 351-355, «Ομηρία», σελ. 373-375). ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ και Χίτες πρωταγωνιστές. Η φρίκη και τα εγκλήματα του Εμφυλίου. Αυτά ήταν οι «νάρκες» που πονούσαν πιο πολύ.

...Και ήρθε η ώρα και ξετόπισε ο κόσμος απ' το μαύρο το αίμα το δικό μας, απ' τους αντίχριστους. Απ' τους αντάρτες φύγαμνε. Δεν είχε φύγομε απ' τους Γερμανούς και τους Ιταλούς. Ουδέ απ' τους Τούρκους. (σελ. 388)

Και:

Γιατί 'να μαύρα τα βουνά
Γιατί είν' ανταριασμένα,
Βλέπου τον χόρο πο 'ρχεται
Στον γρίβα καθαλόρης.
Σέρει τους νιους απ' τα μαλλιά
Τους γέρους απ' τα γένια,
Σέρει και τα μικρά παιδιά
στη σέλα αραιασμένα. (σελ. 380)

Ο Σωτήρης Δημητρίου αφήνει από μόνα τους τα γεγονότα να εκτίθενται στην κρίση του καθενός, τινώντας ίσες αποστάσεις και από τις δύο πλευρές. Μια υπόγεια συγκίνηση διατρέχει τη γραφή του ποτίζοντας τον αναγνώστη, ο οποίος με πόνο στέκει στα εγκλήματα και στη φρίκη του Εμφυλίου και από τις δύο πλευρές.

Γιάννης Βέλλης

Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας

Το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος στον Ηπειρώτη Σωτήρη Δημητρίου

Μεγάλη τιμή για την Ήπειρο

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού ανακοίνωσε τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας, Λογοτεχνικής Μετάφρασης και Παιδικού Βιβλίου του έτους 2022 (για τις εκδόσεις 2021).

Το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος 2022 απονέμεται κατά πλειοψηφία στον Σωτήρη Δημητρίου για το έργο του «Ουρανός απ' άλλους τόπους», εκδόσεις Πατάκι.

Ο Σωτήρης Δημητρίου γεννήθηκε στην Πόβλα Θεσπρωτίας το 1955 και μεγάλωσε στην Ηγουμενίσα. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Το έργο του έχει τιμηθεί με το βραβείο διηγήματος της εφημερίδας

Τα Νέα (1987), δύο φορές με το βραβείο διηγήματος του περιοδικού Διαβάζω (η τελευταία το 2002 για το βιβλίο του Η βραδυπορία του καλού), μία φορά με το βραβείο του Ιδρύματος Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών (2013), ενώ το μυθιστόρημά του Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου ήταν υποψήφιο για το Ευρωπαϊκό Αριστείο Λογοτεχνίας. Το βιβλίο του Ουρανός από άλλους τόπους κυκλοφόρησε τον Ιούνιο 2021. Κείμενά του έχουν μεταφερθεί πολλές φορές στον κινηματογράφο, σε ταινίες μικρού και μεγάλου μήκους, στο θέατρο.

Ο Σωτήρης Δημητρίου στην "Πανηπειρωτική"

Το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος 2022 απονεμήθηκε φέτος στον Ηπειρώτη Σωτήρη Δημητρίου για το έργο του "Ουρανός απ' άλλους τόπους", εκδόσεις Πατάκι.

Ο Σωτήρης Δημητρίου ευγενικά παραχώρησε για την εφημερίδα μας "Πανηπειρωτική" στο μέλος της Συντακτικής Επιτροπής Κατερίνα Σχιαμένου, την ακόλουθη συνέντευξη:

Πώς ένας δικός σας ουρανός από άλλους τόπους έφτιασε και στην Αθήνα κατακτώντας το φετινό Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος;

Αν γράφεις με ειλικρίνεια για έναν άνθρωπο, και ακόμα καλύτερα για τον εαυτό σου, γράφεις για όλους.

Αν γράφεις με ειλικρίνεια για μια οικία, για ένα χωριό, γράφεις για όλους τους οικισμούς του ανθρώπου. Σταγόνες νερού είμαστε, οι διαφορές μας είναι αμελητέες.

Ποιος είναι ο δικός σας τόπος και τον μεταφέρετε σε κάθε σας βιβλίο, σε κάθε σας δημιουργία;

Νομίζω πως είναι η αναπλήρωση της ατελείως ζωής μου. Δευτερευόντως οι άσχημες πλευρές της - ολιγωρίες, αβελτηρίες,

προδοσίες, κακότητες, λαγνείες, και οι δυστυχίες μου.

Το λέει ωραία ο Σολωμός, "το χάσμα που άνοιξε ο σεισμός ευθύς εγκόμισε άνθρωπο".

Και βέβαια μέγιστο θέλημα το ουρανός του ανθρώπου που προσάπου.

Ένα ιδιαίτερο βιβλίο μόνο και μόνο από τη γλώσσα που το γράψατε, πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι στο σημερινό νεοέλληνα να την προσεγγίσει;

Λίγο να ξύσει κάποιος τις ψεύτικες επιστροφάσεις, τις αβασθούς και επιπόλαιες παιδείας μας θα την βρει εγγεγραμμένη στην καρδιά του.

Μέχρι χτες την μιλούσαν οι γιαγιάδες μας σε όλη την πατρίδα μας με αυτήν την αξεπέραστη ποιητικότητα αλλά και την χαμένη δυστυχώς προσωδία της.

Ο τόπος μας ακολουθεί ή μόνο ο ουρανός του;

Ο ουρανός αρδεύει τον τόπο κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Όταν όλα καταρρέουν η μόνη σταθερή λαβή παρηγοριάς κρέμεται απ' τον ουρανό.

Ποια η σχέση σας με το θέατρο και πόσο κοντά βρίσκεται στη λογοτεχνία;

Τις συμβάσεις του θεάτρου τις υπηρετώ για τέλεια ο κινηματογράφος.

Αν το θέατρο αρκεσει στο κείμενο και

στο να εκφέρονται χωρίς άλλα τεχνάσματα, ίσως αποκτήσει ενδιαφέρον.

Το θέατρο φυσικά ως προφορικό της βρίσκεται κοντά στην λογοτεχνία. Καλή λογοτεχνία και προφορικότητα πάνε χέρι χέρι.

"Ανθρώπου πλάνητος η ψυχή μου" πού σας προσδιορίζει και πόσο;

Εσωτερική μάλλον περιπλάνηση η καλύτερα περιπλάνηση του νου.

Μάλλον δεν έχω γεωγραφικές περιέργειες.

Αγαπάτε πιο πολύ τη συμπυκνωμένη φόρμα γραφής ή την εκτενέστερη μιας και συχνά επιλέγετε το διήγημα.

Κάθε φορά το θέμα σε οδηγεί στην έκταση. Βέβαια συνήθως δεν χαρμίζω διήγημα για κάτι ευρύτερο αν και θα το επιδέχονταν.

Η καμιά φορά οδηγώ θέματα πλατύτερα - και ίσως κάπως εκβιαστικά - προς το διήγημα.

Πάντως τα αμφιρρέποντα γίνονται πάντοτε διήγημα.

Έχει η νεοελληνική λογοτεχνία μέλλον;

Έχει άμα πάμε στις πηγές της εθνικής μας ιδιοπροσωπείας, τόσο στις μορφικές όσο και στις ψυχικές.

Ίσως τότε ενδιαφερθούν και οι αλλοθνηείς.

Ουρανός απ' άλλους τόπους

του Σωτήρη Δημητρίου (κριτική)

«Έχετε δει χειροποίητους σεμέδες, όπου χιλιάδες κλωστές ενώνονται σε σχέδια, γραμμές; Σεμέδες κυκλικούς ή οβάλ, με κενά και με πυκνά νήματα, με απίστευτες λεπτομέρειες, γωνίες και καμπύλες, λεπτοβελονίες, γυριστές, όρθιες, γυρτές; Έχετε δει κλινοσκεπάσματα ολόκληρα, τρία με τέσσερα τετραγωνικά, φτιαγμένα από χέρι μαστόρισσας που με υπομονή έπλεξε το λευκό νήμα, λίγο λίγο; Έχετε παρατηρήσει τη δαντέλα, τις ενώσεις, τα μικρά και μεγάλα σχέδια, με τεχνικές κροσέ ή λασέ, όπου το σύνολο αποζημιώνει το μάτι, ακόμα κι αν δεν μπορεί να συλλάβει τις λεπτομέρειες κάθε πλέξης;

Κάπως έτσι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το τελευταίο βιβλίο του Σωτήρη Δημητρίου, το οποίο είναι ένα τεράστιο εργάσιμο, γραμμένο στην ηπειρωτική διάλεκτο, αποδοσμένη σε μια πιο «γραπτή» μορφή (εννοώ, όχι με φωνογραφική πιστότητα). Πρόκειται για προφορικό λόγο («Χα, χα, χα, μωρέ κόσμε!»), που χαρακτηρίζεται από συγκρατημένες κι αποκοπές («περσότερες», «έτσι μολογείται»), τις συμμορφώσεις των λέξεων («εδώγια», «πούημαστον»), την άναρχη σύνταξη και τις ιδιαίτερες γραμματικές καταλήξεις («πεθαινόσκει»), τις αποφθεγματικές θυμωσφικές ρήσεις («Μπερδεύονται τα άντερα στην κοιλιά, δυο ξένι δεν θα μπερδευτούν»), τα τραγούδια, τα πλήθος των σύνθετων τύπων («η μπροστακοχειλω», «ο ντουφεκαλερής») και των κύριων ονομάτων («Μια Αλέξαινα, μια Αντώνη Τσίταινα, μια Γιωρτσάινα, δυο Γιωρτσάινας, η Αγγελούδα»). Το λεξιλόγιο αποτελείται κατά βάση από νεοελληνικές λέξεις αλλά και πολλούς ιδιωματικούς τύπους, ενώ δεν λείπουν λέξεις βλάχικες («σαρ-

Απόσπασμα από την κριτική του Γιώργου Ν. Περαντωνάκη στο

BOOKPRESS

μανίσα») και τούρκικες («μαχαλάς»), αλλά και πεπονημένες από το στόμα της απλής γυναίκας του λαού. Όταν κάποια στιγμή στο μέλλον συνταχθεί πίνακας με τις λέξεις του Σωτήρη Δημητρίου στα «ηπειρωτικά» του έργα («Ντιάλιθ' ιμ' Χριστάκν», 1987, «Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου», 1993, και «Ουρανός απ' άλλους τόπους»), θα εκτιμήσουμε τον τεράστιο πλούτο τύπων που ο συγγραφέας διασώζει ή κατασκευάζει αναλογικά, πολλοί από τους οποίους εμφανίζονται άπαξ.

Ίσως, όμως, δεν έχει σημασία να σταθεί κανείς στο καθετί, αλλά να βυθιστεί στη γλωσσική αύρα, η οποία αντανακλά τη λαϊκή ψυχή, το ηπειρωτικό ήθος, τον πόνο της ζωής και το αχ πολλών βασάνων. Αυτό είναι και η συγκινησιακή δύναμη του έργου, που ισοδυναμεί με ένα συγκεκριμένο είδος αισθητικής αυταξίας.

Όλο αυτό το γλωσσικό πανηγύρι, βέβαια, δεν σημαίνει αυτόματα λογοτεχνική (αφηγηματική και αισθητική) δεινότητα, κι επιπλέον δυσκολεύει την ανάγνωση. Οι λέξεις γίνονται ακληρές πέτρες στη μέση του δρόμου, όταν δεν γίνονται κατανοητές. Ίσως, όμως, δεν έχει σημασία να σταθεί κανείς στο καθετί, αλλά να βυθιστεί στη γλωσσική αύρα, η οποία αντανακλά τη λαϊκή ψυχή, το ηπειρωτικό ήθος, τον πόνο της ζωής και το αχ πολλών βασάνων. Αυτό είναι και η συγκινησιακή δύναμη του έργου, που ισοδυναμεί με ένα συγκεκριμένο είδος αισθητικής αυταξίας.

N. B. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗΣ

«Ποιμένων λόγος - Από τον Όμηρο έως τις μέρες μας»

Έκδοση Δήμου Βορείων Τζουμέρκων 2022 σελ.408

700 π.Χ. ο Ησίοδος, ποιητής, συγγραφέας, αφηγητής και βοσκός, μας δίνει λεπτομέρειες για την οικογένειά του, τις εμπειρίες του και τον τρόπο ζωής του. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι είναι το πρώτο άτομο στην Ευρώπη και μακρινός λογοτεχνικός παππούς του Νίκου Β. Καρατζένη και όλων των συγγραφέων και ποιητών. Ο Ησίοδος διηγείται ότι ο πατέρας του μετανάστευσε από τη Μικρά Ασία στη Βοιωτία «δραπετεύοντας όχι ακριβώς από την αφθονία, την ευτυχία και τη πλοή, αλλά από την ανέχεια». Με το χαρακτηριστικό του πικρό χιούμο, διαμαρτύρεται για το ασήμαντο βρωμίτικο χωριουδάκι με το όνομα Άσκη, βορειοδυτικά της Αττικής, όπου εγκαταστάθηκε η οικογένεια, «χωριό μίζερο, κακό τον χειμώνα, σκληρό το καλοκαίρι και καλό ποτέ»...

Στο βιβλίο «Ποιμένων Λόγος» του Νίκου Καρατζένη, επιχειρείται μια ερμηνευτική, νοηματική και ετυμολογική προσέγγιση του λεξιλογίου και του γλωσσικού ιδιώματος των ποιμένων της Νότιας Πίνδου, από το Βαθύπεδο Βορείων Τζουμέρκων έως Θεοδώριανη και Μεσούτα Ανατολικών Τζουμέρκων.

Στις 4.700 λέξεις και φράσεις που περιλαμβάνονται στο βιβλίο, οι 2.500 αναφέρονται στην ειδική ποιμενική ορολογία και οι 2.200 χρησιμοποιούνται από το σύνολο των κατοίκων της εν λόγω περιοχής, ως εκ τούτου το περιεχόμενο του βιβλίου τούτου δεν αναδεικνύει τον λόγο, δηλ. τη σκέψη, τη νοοτροπία και τη βιοθεωρία των ανθρώπων των κοπαδιών μόνο, αλλά ενσαρκώνει την εσωτερική ιστορία, δηλ. τις ιστορικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες της ζωής μιας ευρύτερης κοινωνίας ανθρώπων, αυτής των Τζουμέρκων της Νότιας Πίνδου και τεκμηριώνει την παρουσία τους στον τόπο και στον ιστορικό χρόνο... (...) Για την ερμηνεία ορισμένων ποιμενικών φράσεων και όρων ο συγγραφέας

στηρίχτηκε στον νομάδων τις ιδέες στις οποίες δεν κατέληξαν αυθαίρετα αλλά από παρατηρήσεις της συμπεριφοράς των ζώων και κυρίως της συναισθηματικής νοημοσύνης αυτών, την οποία οι ποιμένες εξαιρούν ιδιαίτερα. Οι ποιμενικές λέξεις παράγονται από τους ήχους της φύσης και από τη συμπεριφορά των ζώων. Στο βιβλίο αυτό έχουν συμπεριληφθεί ιδιωτισμοί και λέξεις της ευρύτερης περιοχής των Τζουμέρκων, συγκεκριμένα των χωριών: Βαθυπέδου, Συρράκου, Καλαρυτιών, Μασσουκίου, Πραμάντων, Μελισσουργών, Αγνάντων, Καταράκτη, Βουλγαρελίου, Αθαμανίου, Μεσούτας, Θεοδωριάνων και Νεράϊδας.

«Καλότυχά ναι τα βουνά...»

Κι εμείς καλότυχοι που ζούμε στον πανέμορφο αυτό τόπο με τα ψηλά και τα απειθάρκτα βουνά, τους απροσκύντους όγκους, τις καλογραμμένες βουνοκορφές, τις χιονισμένες ακρώρειες, τους ουρανοκρέμαστους γκρεμούς, τα απύθμενα βάραθρα, τις μακρόσυρτες πλαγιές, τις αιώνια παγωμένες ορθοπλαγιές, τις πηγές τις λαλαίσουσες, τους λιποπερίκτους Πινδικούς λειμώνες, τα σμαραγδένια οροπέδια, τα αφρισμένα ποτάμια, τις πλατανόφυλες ρεματιές, τα καταράκια, τα διάσελα, τις λαγκοδιές, τους καταρράκτες (τις σούδες, τα υδάτινα στολίδια της φύσης), τα ελατοδάση, τα βοσκοτόπια, τις πανέμορφες λάκκες και τις βαθιές χαράδρες. Οι στάνες, τα βοσκοτόπια και τα χωριά μας είναι φωλιές που κρέμονται στα πλάγια της χιοσκεπάστης οροσειράς της νότιας Πίνδου. Τόπος με έντονες πτυχώσεις, τραχύς και δύσκολος στην προσέγγιση και στο διάβα του. Ήταν επιτακτική η ανάγκη για τους προγόνους μας να υπερικήσουν κάθε εμπόδιο και τα κατάφεραν δημιουργώντας εκπληκτικά μονοπάτια, λαξευμένα σκαλοπάτια, ένα πολύπλοκο σύστημα γαίδωρο-μουλαρόδρομων που απλώνεται σα δίκτυο και δρασκελίζει κορυφογραμμές και πλαγιές διασχίζοντας απέραντα δάση.

Ο συμπατριώτης μας Νίκος Καρατζένης μας οδηγεί με το βιβλίο του «Ποιμένων Λόγος» σε έναν κόσμο φωτοχολούσιο, δηλαδή στερημένος από τα πλέον στοιχειώδη βιοποριστικά είδη αλλά σε ένα κόσμο πάμπλουτο από παραδόσεις, ήθος, φρεσκάδα των ανθρώπων και αδιατάρακτες λειτουργίες της φύσης, όπου βασιλεύει η στωικότητα, η γαλήνη, η αρμονία, ο καθαρός νους, όπου η μυρωδιά από έλατα, ρίγανη, θρούμπη, βαθυπράσινο χορτάρι, βρεγ-

μένο χώμα, κατάλευκο χιόνι και αγριολούλουδα αποκτά μια διάσταση μαγική, παραπέμποντάς μας σε ένα επίγειο, ξεχασμένο από όλους Παράδεισο. Δίνει ο συγγραφέας με το έργο του ένα ανεπανάληπτο μωσαϊκό της ζωής της υπαίθρου, όπου περιγράφει τη σκληρότητά της, την πείνα, τις κακουχίες, τη φτώχεια, τις αναποδιές, τις ομορφιές της (...). Οι νομάδες δεν είχαν να αναμετρηθούν μόνο με τις φυσικές δυνάμεις, όπως την ασαμάτητη βροχή, τις επιθετικές καταιγίδες, τις παρατεταμένες παγωνιές, τους φονικούς κεραυνούς, τις άσπονδες χιονοθύελλες, τα οργισμένα και θαλά ποτάμια, τους κολωμένους και μανιασμένους ανέμους, τις αγέλες των πενιασμένων λύκων, τα ανυπόφορα κάματα, τις παρατεταμένες ανομβρίες, τον αποπνικτικό κουρνιαχτό, το μαρτύριο της λασπουριάς, τις εξουθενωτικές νυκτοπορίες, την αγρύπνια, την αναλαξιά, τα φίδια, τους σκορπιούς, τους ψύλλους, τα τσιμπούρια, τη δίψα και την πείνα.

Παραθέτουμε ένα πολύ μικρό δείγμα των ποιμενικών λέξεων του βιβλίου: -«αρμελαϊά, η»: η απέραντη ερημιά που βίωσαν οι νομάδες στις μεγάλες εκτάσεις των λιβαδιών, όπου η ανθρώπινη παρουσία ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Προέρχεται από το ακώριστο μόριο αρχι, με ρίζα από αρχ. ελλ. ρ. αρχ και την αρχ. Ελλ. λέξη πέλαγος.

-«βελάζω, βέλασμα, βελατό». Από την ομηρική λέξη βληχή: βέλασμα, προέκυψε το ρ. βληκώμαι και με κατ.-άζω-βληκάζω. Από βληκάζω-βελκάζω, συγκεκριμένος τύπος βελάζω και εξ αυτού βέλασμα, βελατό. Ομ. Οδ. μ. 266. «μυκθμού ήκουσα βωών οιών τε βληκνί: ήκουσα μουγκρητά βοδιών και βελάσματα προβάτων». -«γκβινιάζω(ει) η φουτιά». Οι φλόγες της φωτιάς βγάζουν ήχο. Από το μεσαιων. ουσιαστικό κομβέντος: συνομιλία-κομβέντα -κοβέντα-κουβέντα -κουβεντιάζω-γκουβεντιάζω-γκβινιάζω. η βρέμουσα φλόγα κατά τον Αλ. Παπαδιαμάντη: η ομιλούσα φλόγα. -«κεντάω τα πρόβατα» παρακινώ τα πρόβατα που είναι στη στρούγκα να περάσουν ένα-ένα από τους αρμεχτάδες, ενίοτε τα αγγίζω με την κλίτσα στα νώτα τους (τα κεντάω ανάλαφρα). Από το ομηρικό κεντέω-νεσελλ. κεντάω-κεντώ και κεντίζω - κεντιστής: ο στρουγκάρης. Ομ. Ιλ. Δ. 391. - κονάκια, τα. τα ακυροσκέπαστα νομαδικά καλύβια: πιθανή προέλευση από τη βυζαντινή λ. κονάκιον-κονεύω: διανυκτερεύω. κονάκια: ο ποιμενικός καταυλισμός, κονάκι: η πορεία του νομαδικού караβανιού και των προβάτων μια μέρα. «Από την Πράμαντα ως την Άρτα θα κάνουμε πέντε κονάκια» - «σε κόβει η νήλα». έκφραση που αναφέρεται σε ανθρώπους, που βιώνουν τραγικές καταστάσεις, οι οποίες προκαλούν οίκτο, κόβω: από ομηρ. ρ. κόπτω, νήλα, από ομηρ. επιθ. νηλέης, ές. Ομ. Οδ. ι. 272. «Κύκλωψ αμείβετο μ' νηλέϊ θυμώ: ο Κύκλωψ μου απάντησε με τη σκληρή καρδιά του». -«τσιουγκανιάζονται τα τραϊά» αποσπύρονται σε απάτητους γκρεμούς και ζουν απόβουκα χωρίς επιτήρηση των ποιμένων. (...)

Μέσα σε αυτό το βιβλίο σπουδάζεις τα βουνά

Ο Νίκος Καρατζένης χρησιμοποιεί λέξεις που μοιάζουν με γκεσέμια και συρτάρες γίδες, οι εικόνες έρχονται η μια μετά την άλλη σαν όλογο κανταρισμένα που κουβαλούν ποικίλο συναισθηματικό φορτίο, ενώ οι τσοπάνικες εκφράσεις ξεπετιούνται σαν γκρεμολίθια και καταραχιάδες... Στις 200 και πλέον φωτογραφίες, που

είναι όλες τραβηγμένες στο ποιμενικό πεδίο απεικονίζονται ποιμενικές σκηνές και όλες οι ποιμενικές εργασίες: άρμεγμα προβάτων, γένος, κούρος, βόσκηψη, πότισμα, σκάρος, εορινές μετακινήσεις στα καλοκαιρινά βοσκοτόπια της Ν. Πίνδου και φθινοπωρινές μετακινήσεις κοπαδιών και νομαδικού Καραβανιού στα χειμερινά βοσκοτόπια της Ακαρνανίας, της Άρτας, της Πρέβεζας...

Ο Νίκος Καρατζένης αποτελεί αυθεντικό εκπρόσωπο της λογοτεχνικής λαογραφίας (συνέυρεση της επιστημονικής λαογραφίας και της φυσιολογικής λογοτεχνίας). Ο Νίκος Καρατζένης είναι μια νηφάλια και ταυτόχρονα κοφτερή φωνή του πνεύματος και της τέχνης. Αριστέρες διανοούμενος και πολιτικοποιημένος από τα νιάτα του. Πολυεπίπεδος, εμπνευσμένος ευαίσθητος, πρωτοπόρος, με αστείρευτο κέφι, με λατρεία στη ζωή, τη γνώση, τις ιδέες και τους νέους. Ο Νίκος Καρατζένης θέλει να αλλάξει τον κόσμο, όπως πολλοί της γενιάς του. Θέλει όμως να τον αλλάξει με τα βιβλία, γιατί πιστεύει ότι τα βιβλία είναι σαν τα ρόδια. Τα ανοίγει και ξεπηδούν ιδέες και συναισθήματα. Τα βιβλία είναι πόρτες για να ανοίξεις και να δεις τον κόσμο. Όλη του η ζωή είναι ευθυγραμμισμένη σε αυτή την ιδέα. Τον ενδιαφέρει πώς τα βιβλία, η ανάγνωση, οι ιδέες και ο πολιτισμός θα φτάσουν εκεί που συνήθως δεν φτάνουν. Στις μειονεκτούσες περιοχές και στα εύλωτα στρώματα...

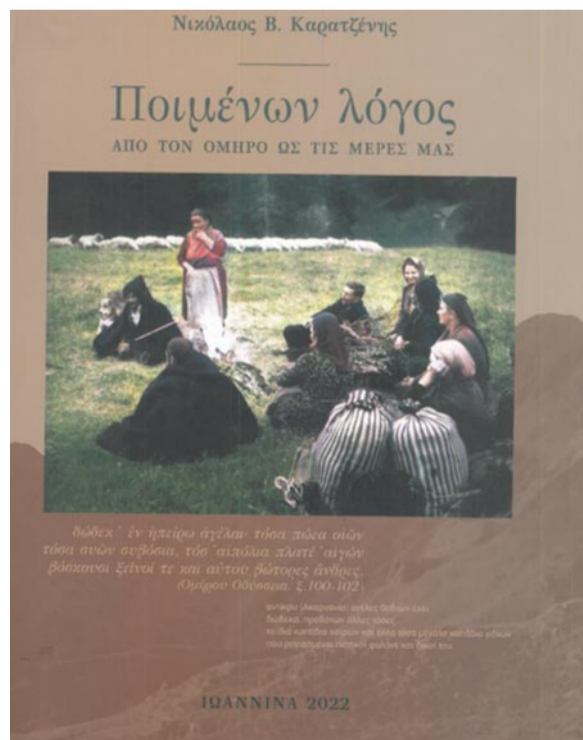
Το έργο του Νίκου Καρατζένη, είναι ένα έργο πνοής για όλη τη Νότια Πίνδο και την Ήπειρο, καθώς ανυψώνει το πολιτισμικό υπόβαθρο της περιοχής, καθώς τέτοιες αξιολογικές πνευματικές εργασίες γίνονται κοιτίδες της τοπικής μας πολιτιστικής ανάπτυξης κρατώντας άσβηστη τη φλόγα της παράδοσης. Του ευχόμαστε να μείνει αιώνιος εραστής της αναρχικής του στις κορφές της δημιουργίας και να μας ραντίζει πάντα με τα έργα του από την πηγή με το αθάνατο νερό, το στόφιο μαργαριτάρι της ψυχής του, για να αντέξουμε στη σκληρή άνυδρη εποχή μας.

Επειδή στη βιβλιογραφία της Ηπείρου δεν υπάρχει άλλη εργασία που να πραγματεύεται την ποιμενική ορολογία, ούτε βρίσκονται στο διαδίκτυο οι ποιμενικές λέξεις, η παρούσα συγγραφή συνιστά την πρώτη απόπειρα καταγραφής και ετυμολόγησης του λεξιλογίου των ποιμένων.

Τον συγγραφέα απασχολούσε η αδυνατότητα του τέλει, λες και το τέλει είναι κατά βάση πέραν του ανθρώπινου επιτεύγματος. Όμως ο Νίκος Καρατζένης πέτυχε το τέλει, γράφοντας αυτό το βιβλίο. Πρόκειται για Αριστούργημα.

Η πρωτοβουλία του Δημάρχου Βορείων Τζουμέρκων Γιάννη Σεντελέ, να κυκλοφορήσει αυτή την άριστη έκδοση, είναι αξιέπαινη, τόσο για το αρχικό κίνητρο όσο και για το τελικό ικανοποιητικό αποτέλεσμα.

Ο Νίκος Καρατζένης γεννήθηκε το 1952 στο χωριό των Τζουμέρκων, Πράμαντα. Μεγάλωσε σε ποιμενικό περιβάλλον ακολουθώντας τα κοπάδια της οικογένειάς του και των άλλων νομάδων από τα βουνά στα χειμαδιά. Το 1975 αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων και από το 1978 εργάστηκε ως καθηγητής μέσης Εκπαίδευσης στη Φιλιππιάδα Πρέβεζας. Σήμερα είναι συνταξιούχος.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ του ΑΙΣΧΥΛΟΥ

Μια παράσταση που «δονείται» από την τιμωρία του Προμηθέα και το θρήνο του Ηπειρωτικού Μοιρολογιού

Η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «ΔΙΟΝΗΣ ΑΙΝΙΓΜΑ» παρουσιάζει την παράσταση: «Προμηθέας Δεσμώτης» του Αισχύλου, σε μετάφραση - σκηνοθεσία του **Γιάννη Φαλκώνα**.

Ο Προμηθέας συνεχίζει να μεταλαμπαδεύει στον σύγχρονο Κόσμο το διαχρονικό, ελεύθερο και δημιουργικό πνεύμα του Ελληνικού Πολιτισμού, διατρέχοντας τον χρόνο από την αρχαιότητα έως την σύγχρονη εποχή μέσα από τον Ελληνικό Λαϊκό Πολιτισμό και διαφωτίζοντας με το λαμπρό του φως ακόμη και σήμερα την ανθρωπότητα. Αυτή την άρρηκτη συνέχεια του Ελληνικού Πολιτισμού διαιωνίζει η μουσικοχορευτική θεατρική παράσταση του «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου σε σκηνοθεσία **Γιάννη Φαλκώνα**.

Στην παράσταση αυτή, που είναι απολύτως πιστή στο πρωτότυπο κείμενο του Αισχύλου, ο Χορός έχει πρωταγωνιστικό ρόλο και συνενώνει το σήμερα με την αρχέγονη λαϊκή μας παράδοση, τραγουδώντας τα χορικά ως ηπειρωτικά μοιρολόγια και δημοτικά τραγούδια.

Ο Χορός των Ωκεανίδων αποτελείται από επτά ηθοποιούς με ιδιαίτερη ικανότητα στο τραγούδι και επτά χορευτίριες που είναι οικεινότες επάνω στην σκηνή καθ' όλη την διάρκεια της παράστασης και προσφέρουν μια θαυμαστή ροή χορογραφημένων αφηγηματικών εικόνων συμβάλλοντας στην εξέλιξη της δράσης και στην εξιστόρηση του έργου, σε αντίθεση με τις στατικές έως σήμερα παραστάσεις.

Για αυτόν τον λόγο στο πολυθέαμα αυτό είναι καίρια η συνδρομή του αρχειατικού κορυφαίου μουσικού **ΠΕΤΡΟΛΟΥΚΑ ΧΑΛΚΙΑ** που συμπράττει ζωντανά επί σκηνής, δημιουργώντας διαχρονικές μουσικές γέφυρες με το αρχαιοελληνικό πεντατονικό σύστημα. Με τον τρόπο αυτό συνδέεται άρρηκτα η εποχή του Αισχύλου και ο Λόγος του με τον σύγχρονο Ελληνικό Πολιτισμό και τη σύ-

χρονη μουσική δημιουργία. Έτσι συντίθεται ένα ολόκληρο μουσικό σύμπαν με την συνδρομή του μουσικού συνόλου αρχαίων ελληνικών οργάνων **ΛΥΡΑΥΛΟΣ**, του Χορού και της ηπειρωτίσας **Γεωργίας Ζώη** στα μοιρολόγια, στα οποία καίρια θα ήταν η συμμετοχή της χορωδίας της Πανηπειρωτικής στα πολυφωνικά.

Μελετώντας για χρόνια το αρχαίο δράμα ο **Γιάννης Φαλκώνας**, με απόλυτο σεβασμό στο Λόγο του Αισχύλου, αναζήτησε τους κώδικες των ιερών αυτών κειμένων και αφουγκράστηκε το βαθύτερο νόημά τους, καθώς διαπίστωσε την διαχρονική τους συνέχεια στο λαϊκό πολιτισμό που φτάνει έως τις ημέρες μας.

Ο Τιτάνας Προμηθέας ήταν ο μόνος που αντιστάθηκε στην εξουσία του Δία - που ήθελε να εξαφανίσει το γένος των ανθρώπων με τη βία - και κατάφερε να σώσει τους ανθρώπους χαρίζοντάς τους το θεϊκό πάντεχνον πυρ.

Αφού εφύψε την «υπέρατη σοφία» τον αριθμό και το αλφάβητο, τα πρόσφερε στους θνητούς ώστε με την γνώση και την λογική να σωθούν από τον αφανισμό. Κι ακόμη δημιούργησε τις τέχνες, τους δώρισε την τεχνολογία (για την κατασκευή μηχανμάτων για την καλλιέργεια της γης καθώς και ποντοπόρων πλοίων για να ταξιδεύουν στην θάλασσα), τους μύσησε στην φιλοσοφία, την αστρονομία και σε όλες τις εκφάνσεις της δύναμης του ελεύθερου δημιουργικού πνεύματος. Ο φόβος για την τιμωρία του από την εξουσία δεν λύγισε τη σκέψη του και δεν τον εμπόδισε να κάνει πράξη την προσφορά του στους ανθρώπους. Το τίμημα όμως ήταν μεγάλο. Αλυσοδεμένος με εντολή του Δία στην κορυφή του Καυκάσου, υπέφερε με ακατάβλητο πνεύμα για το δίκαιο της επιλογής του.

Γνώριζε την τιμωρία του από την αρχή, καθώς είχε το χάρισμα της ενόρασης, αλλά για εκείνον το φως της γνώσης είχε μεγα-

Υπό την αιγίδα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Συμμετέχει η Χορωδία της ΠΣΕ υπό τη διεύθυνση του Βαγγέλη Κώτσου

«Από αδαή νήπια που ήταν πριν νοήμονες έκανα τους ανθρώπους, με μυαλό, σκέψη και βούληση».
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

λύτερη αξία από τον νόνο του σώματος. Η αντίσταση είχε μεγαλύτερη σημασία από την υποταγή στην άδικη και βίαιη εξουσία. Επέλεξε η θυσία του να γίνει ο δρόμος για την κατάκτηση της ελευθερίας της ανθρωπίνης βούλησης.

Ο Προμηθέας αποτελεί διαχρονικό πανανθρώπινο σύμβολο της ελευθερίας του πνεύματος ενάντια στο σκοταδισμό, τη μισαλλοδοξία και το φανατισμό, που απειλούν την ανθρωπότητα με αφανισμό. Πανανθρώπινο σύμβολο της γνώσης, της αγάπης και του ανθρωπισμού.

Ο Προμηθέας με την δύναμη του νου οδηγεί την ανθρωπότητα στην κατάκτηση της γνώσης και την προσφέρει ελεύθερα στους ανθρώπους. Έτσι γεννιούνται οι τέχνες και ο πολιτισμός.

Ο Προμηθέας είναι ο μέγας μύστης που μύσησε τους ανθρώπους στην ελευθερία της βούλησης και τις διαχρονικές αξίες της ζωής, υπερνικώντας το σκοτάδι της άγνοιας και αποδεικνύοντας ότι το Φως της νόησης είναι απαραίτητο για την ύπαρξη και την αναγέννηση της ανθρωπότητας!

Σκηνοθεσία - μετάφραση: **ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΛΚΩΝΗΣ**

Στο ρόλο του ΠΡΟΜΗΘΕΑ ο εξαιρετικός νέος ηθοποιός **ΠΕΤΡΟΣ ΤΣΑΠΑΛΙΑΡΗΣ**. ΚΟΡΥΦΑΙΑ ΩΚΕΑΝΙΔΑ που αποδίδει τα

χορικά ως Ηπειρωτικά μοιρολόγια η **ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΗ**.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Μια ομάδα μυημένων ηθοποιών ακολουθούν τον Προμηθέα στο αναγεννησιακό φως της σκέψης του: **ΠΕΤΡΟΣ ΤΣΑΠΑΛΙΑΡΗΣ** (στο ρόλο του ΠΡΟΜΗΘΕΑ) **ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΗ** (Κορυφαία

Ωκεανίδα) **ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ** (Ηφαιστος - Ωκεανός) **ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΑΤΣΕΝΟΣ** (Κράτος - Ερμής) **ΧΑΡΙΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ** (Βία) **ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΥΛΔΑ** (Ιώ) Και πολυμελής χορός: **ΝΑΤΑΣΑ ΤΖΑΒΕΛΛΑ, ΜΑΡΙΝΑ ΠΛΥΤΑ, ΜΑΡΙΝΑ ΚΟΡΕΛΛΗ, ΔΑΦΝΗ ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΥΚΟΥΛΗ, ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΠΑΣΙΟΥ, ΣΟΦΙΑ ΠΑΓΩΝΗ, ΜΠΕΤΤΥ ΛΥΡΙΤΗ, ΕΛΕΝΗ ΜΑΡΜΑΡΟΥ, ΕΛΕΑΝΝΑ ΚΑΛΑΒΙΤΗ, ΖΗΝΟΒΙΑ ΒΟΓΙΟΚΑΛΑΚΗ, ΜΑΡΙΑ ΦΡΟΥΚΑΛΑ, ΙΩΑΝΝΑ ΒΡΕΤΤΑΚΗ, ΜΑΡΙΑ ΜΟΥΣΤΑΚΑ, ΠΗΓΗ ΚΑΖΑΤΖΗ, ΒΕΡΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ.**

Μουσική σύνθεση: **ΠΕΤΡΟΛΟΥΚΑΣ ΧΑΛΚΙΑΣ** που παίζει ζωντανά κλαρίνο επί σκηνής δημιουργώντας μια μουσική πανδαισία, σε συνεργασία με τον εγγονό του **ΠΕΤΡΟ ΧΑΛΚΙΑ** επίσης στο κλαρίνο.

Στην απόδοσή των χορικών ως ηπειρωτικά μοιρολόγια με την σύμπραξη του μουσικού συνόλου **ΛΥΡΑΥΛΟΣ** με αρχαία κιθάρα, λύρα, σύριγγα του Πάνα, αυλό, κρουστά.

Μουσική διδασκαλία - συνθέσεις τραγουδιών: **ΠΕΤΡΟΛΟΥΚΑΣ ΧΑΛΚΙΑΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΛΚΙΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΗ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΤΕΦΟΣ.**

Μοιρολόγια: **ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΗ**

Τραγούδι: **ΓΕΩΡΓΙΑ ΖΩΗ, ΔΑΦΝΗ ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ, ΜΑΡΙΝΑ ΠΛΥΤΑ, ΝΑΤΑΣΑ ΤΖΑΒΕΛΛΑ, ΜΑΡΙΝΑ ΚΟΡΕΛΛΗ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΥΚΟΥΛΗ**, με τη συνοδεία ΧΟΡΟΥ στα πολυφωνικά μοιρολόγια.

Σκηνικά - Κοστούμια:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ενδυματολογική επιμέλεια:

ΜΠΕΤΤΥ ΛΥΡΙΤΗ

Χορογραφία: **ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΛΚΩΝΗΣ**

Διδασκαλία κίνησης και χορού:

ΕΛΕΑΝΝΑ ΚΑΛΑΒΙΤΗ

Ψιμύθια: **ΜΑΡΩ ΚΟΚΚΩΝΗ**

Βοηθός σκηνοθέτη:

ΕΛΕΝΗ ΚΑΤΑΛΙΑΚΟΥ

Εταιρεία παραγωγής: **ΔΙΩΝΗΣ ΑΙΝΙΓΜΑ**

«ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ» ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

«...Για να μην σας ενοχλήσω θα παραλείψω όποια λόγια πλεονάζουν για να φτάσω στο τέρμα της περιπλάνησής σου. Έπειτα λοιπόν έφτασες στα πεδία των Μαλοσσών στην υψηλόκρημη αμφίπλευρα Δωδώνη, όπου το μαντείο και ο θρόνος είναι του θεσπρωτού Διός, και θαύμα απίστευτο είναι οι δρύες με την ανθρωπίνη λαλιά, από τις οποίες εσύ λαμπρά και ξάστερα και χαρίς ανιγίγματα αναγορεύτηκες

ως η μέλλουσα γυναίκα του Διός η Ξακουστή...»

... απο τότε οιστρήλατη την παράκτια ακολούθησες διαδρομή κι έφτασες στον μέγα κόλπο της Ρέας, από όπου πολυδαίδαλοι δρόμοι σε έβαλαν σε δοκιμασίες, στον μέλλοντα χρόνο αυτή η θάλασσα, σαφώς σου το γνωστοποιώ για να το γνωρίζεις, θα αποκαλείται Ιόνιο Πέλαγος, για να διαφυλάξει στην μνήμη πάντων των ανθρώπων την δική σου πορεία...»

ΙΩ

«...Τέτοια με ξενυχτούσαν κάθε βράδυ οράματα τη δύστυχη, ώσπου στον πατέρα μου μες την αγωνία μου μίλησα για το τι γίνονταν στα νυκτερινά μου όνειρα. Αυτάς αμέσως απαντούς αγγελιοφόρους έστειλε στην Πειθώ και στην Δωδώνη, για να μάθει πως δρώντας ή τι λέγοντας θα ευχαριστούσε τους θεούς, κι αυτοί έρχονταν πίσω αναγγέλλοντας χρησμούς δυσνόητους κι αμφίσημα ειπωμένους...»
«Ορμώμενοι από αυτές τις αναφορές στην Ήπειρο, αλλά και από το γεγονός ότι η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΕΝΤΑΤΟΝΙΑ είναι η αρχαιότερη μουσική του κόσμου και

μία και τα χορικά του Προμηθέα είναι γραμμένα ως μοιρολόγια οδηγηθήκαμε στην απόφαση να τα αποδώσουμε μουσικά ως ηπειρωτικά μοιρολόγια με τη συνδρομή του κλαρίνου του **ΠΕΤΡΟΛΟΥΚΑ ΧΑΛΚΙΑ** και του εγγονού του Πέτρου Χαλκία οι οποίοι παρίστανται επί σκηνής σε όλη τη διάρκεια της παράστασης».

Κανείς δεν είναι κοινός θνητός

Ο Προμηθέας Δεσμώτης, η μόνη σωζόμενη τραγωδία στην οποία κανένας από τους χαρακτήρες δεν είναι κοινός θνητός, διαφέρει αισθητά από τις υπόλοιπες τραγωδίες του Αισχύλου. Αρκετοί μελετητές -ίσως η πλειονότητα- θεωρούν το έργο ψευδεπίγραφο. Δεν γνωρίζουμε με βεβαιότητα πότε γράφτηκε ούτε αν ανήκε σε τριλογία ("Προμηθεΐα") ούτε, σε περίπτωση που συνέβαινε κάτι τέτοιο, ποια ακριβώς θέση κατείχε στην τριλογία.

Στην αρχή του έργου το Κράτος και η Βία, μαζί με τον απρόθυμο Ήφαιστο, εκτελώντας τη διαταγή του Δία, οδηγούν τον Προμηθέα σ' ένα έρημο μέρος της Σκυθίας και τον καθλώνουν πάνω σ' ένα βράχο, επειδή έκλεψε από τους θεούς τη φωτιά και τη χάρισε στους ανθρώπους.

Στον τόπο εκείνο φθάνουν με τη σειρά οι Ωκεανίδες (ο Χορός), που άκουσαν το σφοδρό σφυροκόπημα, ο συμπάσχων Ωκεανός, που συμβουλεύει τον Προμηθέα να αλλάξει την άκαμπτη στάση του απέναντι στον Δία και προσφέρεται ο ίδιος να βοηθήσει, η «ομοιοπαθής» Ιώ, η κόρη του βασιλιά του Άργους Ίνακου, που την ερωτεύτηκε ο Δίας

Ο σκηνοθέτης του έργου **Γιάννης Φαλκώνας**

και που τώρα, μεταμορφωμένη σε αγελάδα, περιπλανιέται ασταμάτητα, κυνηγημένη από τον οϊστρον (τη μύγα) που έστειλε η Ήρα.

Στους επισκέπτες αυτούς ο Προμηθέας μιλάει για τη βοήθεια που προσέφερε στον Δία, για την προσφορά του στους ανθρώπους, για το μαρτύριό του, για τη δική τους μελλοντική τύχη (Ιώ) και για κάποιο μυστικό που κατέχει σχετικά με την επικείμενη πτώση του Δία, την οποία μόνο αυτός θα μπορούσε να αποτρέψει.

Τελευταίος έρχεται ο Ερμής, απεσταλμένος του Δία, που άδικα επιχειρεί με απειλές να αποσπάσει από τον Προμηθέα το μυστικό που γνωρίζει. Εκείνος αρνείται με πείσμα και καταβαρθρώνεται χτυπημένος από τον κεραυνό του Δία.

ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ είναι οι άνθρωποι, το περιβάλλον και η ιστορία της

Η «Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας» (Π.Σ.Ε.), κατέθεσε πρόσφατα υπόμνημα στη Βουλή, σε όλα κόμματα, ζητώντας η περιοχή της Μουργκάνας να γίνει ένα μεγάλο περιβαλλοντικό και ιστορικό πάρκο. Σημαντικό για τη Θεσπρωτία, την Ήπειρο, όλη την Ελλάδα.

Κατανοώντας το αυτονόητο, ότι αν κάτι δεν προστατεύεται, όπως αυτή, που διαθέτει μια ιδιαίτερη περιβαλλοντική ομορφιά, μια σημαντική θέση στη σύγχρονη ιστορία μας, συνήθως βρίσκεται στον κίνδυνο της όποιας «ανάπτυξης», των «επενδύσεων» που δεν βλέπουν τίποτα άλλο πέρα από τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους.

Πρόσφατα, έγινε μια σημαντική εκδήλωση-σεμινάριο για τη Μουργκάνα και το περιβάλλον της. Συγκεκριμένα οργανώθηκε τριήμερο περιβαλλοντικό σεμινάριο από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Φιλιατών (28, 29, 30/04/2023) με τη συνεργασία του ΟΦΥΚΕΠΑ Παραρτήματος Ηπείρου και θέμα: «Ορεινό συγκρότημα Μουργκάνας: Ανθρωπογενές πολιτιστικό απόθεμα σε απόλυτη αρμονική συνύπαρξη με παρθένο φυσικό περιβάλλον. Περίπτωση ανοικτού μουσείου ή θετικής προσδοκίας αειφόρου ανάπτυξης.» με καλεσμένους εκπαιδευτικούς των Περιφερειών Ιόνιων νησιών (Κέρκυρας - Λευκάδας), Ηπείρου, Δυτικής Μακεδονίας και Δυτικής Ελλάδας.

Με αφορμή αυτή την εκδήλωση θα κάνουμε μια γενικότερη αναφορά στην Μουργκάνα, το περιβάλλον της, την ιστορία της. Μια ιστορία που φτάνει στα χρόνια της Τουρκικής κυριαρχίας, αλλά και τα χρόνια του εμφυλίου. Η τοποθεσία της, οι άνθρωποι της, το περιβάλλον της, σε μια αρμονική σύνδεση στον χρόνο, μας δώσανε αυτό που βλέπουμε σήμερα. Που δυστυχώς όμως, κινδυνεύει καθημερινά, αντί να προστατεύεται από την πολιτεία με αυστηρό πλαίσιο και να αναπτύσσεται μέσα στα σύνορά της.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η εφημερίδα μας, στο ξεκίνημά της είχε κάνει ένα ιστορικό αφιέρωμα στα 16 χωριά της Μουργκάνας και τον αγώνα τους. Το άρθρο αυτό, με την υπογραφή του πρώην Προέδρου της Ομοσπονδίας Μουργκάνας, **Αλέξη Τσέκα**, το δημοσιεύουμε σήμερα, ώστε οι αναγνώστες μας να έχουμε μια σφαιρική εικόνα των αγώνων των χωριών της Μουργκάνας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ 16 ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ (1858-1930)

Ένα Αγροτικό Ξεσπίκιμα στα χωριά της Μουργκάνας, ενάντια στην τσιφλικοποίηση από τους αγάδες, που κράτησε 70 χρόνια.

...
Οι ρίζες του φεουδαρχισμού στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος ήταν βαθιές και στέρες. Το καθεστώς των τσιφλικαδών δυσβάσταχτο από οικονομικής και κοινωνικής πλευράς. Γι' αυτό οι Έλληνες κατά διαστήματα ξεσηκώνονταν με αποκορύφωμα το Κιλελέρ (1910).

Συνοπτικά η περίοδος από το 1860-1930 στους Φιλιάτες-Θεσπρωτίας χαρακτηρίζεται από μια συνεχή σχεδόν σύγκρουση θέσης, δικαιωμάτων και συμφερόντων ανάμεσα στον κόσμο των τσιφλικαδών που είχαν την τούρκικη ανοχή και εκείνο των αγροτών, «των εκμισθωτών γης», που αγωνίζονταν για ένα κομμάτι γης. Με αδούλωτο και ανυπότακτο φρόνημα οι κάτοικοι 16 χωριών των Φιλιατών ξεκίνησαν έναν ειρηνικό στην αρχή αγώνα ο οποίος στην πορεία συνεχίστηκε με κινητοποιήσεις ηρωικές και αιματηρές. Έφτασε σε ανοικτή σύγκρουση με τους αγάδες, ενώ παράλληλα αντιμετώπισαν βασιανιστήρια και φυλακίσεις που στοίχισε τη ζωή σε πολλούς.

Η οροσειρά της Μουργκάνας

Η οροσειρά της Μουργκάνας η αλλιώς «Όρη Τσαμαντά» βρίσκεται ΒΔ της Ηπείρου στην οροθετική γραμμή Ελλάδας -Αλβανίας. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα ορεινό συγκρότημα που ξεκινάει στην Ελλάδα και τελειώνει στην Αλβανία. Το τμήμα που βρίσκεται στο Ελληνικό έδαφος ξεκινάει από το χωριό Λίστα και τελειώνει βορείως του Τσαμαντά.

Στο ελληνικό έδαφος βρίσκεται και η ψηλότερη κορυφή (1806) μέτρα. Ωστόσο η οροσειρά της Μουργκάνας έχει δεκάδες άλλες γυμνές και απότομες κορυφές. (Αροτός 1110μ, Υψηλάντης 1747μ, Φούρκα 1522μ, Ξεροβούνι 1138μ, Τσεροβέσι, Σινιλι, Στάλος, Καστρί κ.α).

Στις κορυφές και τις πλαγιές της Μουργκάνας αναβλύζουν πηγές με κρυστάλλινα νερά εξαιρετικής ποιότητας.

Παρόλο που το μεγαλύτερο μέρος του βουνού δεν καλύπτεται από δάση παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η κλωρίδα και η πανίδα του.

Στην ημιορεινή ζώνη (500-800μ) με το μακρύ ξερό καλοκαίρι και τους ζεστούς σχετικά χειμώνες έχουμε την λεγόμενη «μακία» βλάστηση, δηλαδή διάφορα είδη αειθαλών θάμνων σαν την κουμαριά, την αριά, το πουρνάρι και άλλα παρόμοια. Ανάμεσα

Από την επιτόπια επίσκεψη των συνδρόμων

σε μαυτά φυτρώουν διάφορα μικρά ξυλώδη φυτά (φρύγανα), όπως θυμάρι, ασφάκες, φασκόμηλο (μοσφακίδι), ρίγανη, μέντα, παλιούρια κ.α.

Άλλα φυτά της ημιορεινής ζώνης είναι τα διάφορα μονοετή φυτά όπως παπαρούνες, αγριομαργαρίτες, χαμομήλι κ.α.

Ανεβαίνοντας πιο ψηλά, στην ορεινή ζώνη, τη θέση των θάμνων και των ξηροφυτικών ειδών την παίρνουν διάφορα είδη από φυλλοβόλες βελανιδιές και κέδρα, και ακόμα ψηλότερα ορισμένα δάση κωνοφόρων στα οποία κυριαρχεί το έλατο. Στην ορεινή ζώνη σε όλες σχεδόν τις μεριές του βουνού φυτρώουν κάθε χρόνο μεγάλες ποσότητες τσαγιού. Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι στην Μουργκάνα υπάρχει πολύ μεγάλη ποικιλία από βότανα.

κής διοίκησης χρησιμοποιήσαν τα πιο βάνουσα μέσα καταπίεσης, για να μεταβάλουν τους κάτοικους τους σε κολλήγους.

Μηροστά στον κίνδυνο αυτό οι κάτοικοι των 16 χωριών ξεσηκώθηκαν και κινητοποιήθηκαν προς όλες τις κατευθύνσεις.

Στα Γιάννινα - Εκπατρισμοί

Πέρα από τα διαβήματα στην Τουρκική διοίκηση της Κωνσταντινούπολης, για την υπεράσπιση των δίκαιων τους προχώρησαν σε δυναμικότερες εκδηλώσεις και ριψοκινδύνεψαν σε ένα παράτολμο για τις συνθήκες της εποχής τόλμημα.

Την άνοιξη του 1866 ο αγώνας φτάνει στην «δραματική του αποκορύφωση». Οι κάτοικοι των 16 χωριών απειλημένοι πραγματοποιούν πορείες διαμαρτυρίας στα πλησιέστερα διοικητικά κέντρα. Στο Φιλιάτι, αλλά και στα Γιάννινα με την αποφασιστικότητα να αιτήσουν τη δίκαιη επίλυση του προβλήματος.

Χίλιοι απ' αυτούς μεταξὺ των οποίων και γυναίκες απηφώνοντας απειλές, συλλήψεις, και εκβιασμούς κατέβηκαν στα Γιάννινα και οργανώσαν συλλαλητήρια διαμαρτυρίας μπροστά στο Τουρκικό Διοικητήριο. Εκεί άρρησαν σε ένδειξη διαμαρτυρίας τα γεωργικά τους εργαλεία αρνούμενοι να δουλέψουν σαν κολλήγοι στα κτήματα που ήταν επί αιώνες ιδιοκτησία τους και είχαν ποτίσει με τον ιδρώτα ολοκληρώνων γενεών.

Ο **Νικόλαος Τσιγαράς** ανταποκριτής της εφημερίδας «Φωνή των Χωρικών» γράφει: «Σήμερα δε έπεμψαν πρεσβεία εις το Διοικητήριον (...), αλλά δεν έγινε δεκτή, και μάλιστα έναν ιερέα αποτελούντα μέλος αυτής, εφυλάκισαν. Τούτο μεθόντες οι εξέω αναμένοντες το αποτέλεσμα εισήλθον όλοι εις Ιωάννινα και επορεύθησαν εις το Διοικητήριον».

«Όταν σε λίγο θα γυρίσουν στα χωριά τους με άδεια χέρια, δεν έχουν παρά αυτό το μήνυμα να μεταφέρουν στους συμπατριώτες τους: τη συνέχιση του αγώνα. Και ο αγώνας τώρα δε θα γίνει μπροστά στα διοικητήρια της εξουσίας, αλλά στην ίδια την περιοχή τους, από σπίτι σε σπίτι, από χωριό σε χωριό, αντιμετωπίζοντας την έφοδο των αγάδων στα ίδια τα οχυρά της αντίστασης».

Μετά την πορεία στα Γιάννινα και μέχρι την απελευθέρωση (1866-1913) οι κάτοικοι των 16 χωριών βιώνουν έναν ακήρυκτο πόλεμο που συνοδεύεται από κτηνώδη βία των αγάδων υπό την προστασία των τουρκικών αρχών. Βαρύτατες οι θυσίες αίματος αλλά και έντονος ο εκούσιος εκπατρισμός πολλών κατοίκων. Στην περίοδο αυτή εκπατρίστηκαν συνολικά εκατόν τριάντα πέντε οι-

Στο βουνό αυτό ζουν επίσης αγριόχοιροι, λύκοι, αλεπούδες, κουνάβια, σαβοί, λαγοί και διάφορα είδη ερπετών. Σπανιότερα στην περιοχή εμφανίζονται και ζαρκαδία. Στις κορφές του φωλιάζουν πολλά είδη αρπακτικών πουλιών, αετοί, γυπασετοί, γεράκια αλλά και πολλά άλλα είδη όπως πέρδικες, φάσσες, κοτσύφια, κίσες, μεπικάτσες, αποδόνια κλπ.

Η πρόσβαση στις κορυφές του συγκροτήματος είναι δυνατή από τα χωριά που βρίσκονται στα ριζά του. Από τον Τσαμαντά η πρόσβαση είναι δυνατή και οδικώς αλλά μέσα από δύσβατους αγροτικούς δρόμους.

Πηγή: <http://www.tsamantas.com>

Γυναίκες της περιοχής της Μουργκάνας την εποχή του αγώνα (Από το βιβλίο «Ο αγώνας των 16 χωριών της επαρχίας Φιλιατών», Ν. Σκουφά και Σπ. Χαραλαμπίδου)

καγένειες.

Η δημοτική μούσα «κατέγραψε» τη δραματική φυγή. «Στην Πλάκα και στην Πλόκιστα/Τούρκος να μην πατήσει./το βάλανε πέντε χωριά/πέντε κεφαλοχώρια./η Λίστα και ο Τσαμαντάς./ το Λια και το Μπαμπούρι./ Της Γλούστας τα κακά θεριά/ τούρκο δεν προσκυνάνε./ σηκώθηκαν και φύγανε./στο Μαυρονόρος πάνε».

Το δημοτικό αυτό τραγούδι διέσωσε ο **Ελευθέριος Μούτσιος** και εμπεριέχεται στο βιβλίο του «Σημειώσεις για την ιστορία του χωριού μου Μαυρονόρους Ιωαννίνων», Αθήνα 1986

Μετά τον εκπατρισμό

Μετά τον εκπατρισμό πολλών οικογενειών οι **Πτεμέτες** και οι **Σεικίτες** έβγαλαν σε εφαρμογή άλλο σχέδιο που όριζε ότι έπρεπε να αποκεφαλίσουν τα ηγετικά στελέχη των αγροτών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της δολοφονίας του Αρχιερατικού Επιτρόπου Φιλιατών παπα **Γιάννη Οικονόμου** και τον εξαναγκασμό σε φυγή του Μητροπολίτη Παραμυθιάς Άνθιμου, ο οποίος το 1895 ανήλθε στον πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινούπολης. Χαρακτηριστική είναι και η περίπτωση που το 1876 οι κάτοικοι του χωριού Λια αρνήθηκαν να πληρώσουν το

κεράμι (ετήσιο χρηματικό ποσό) με αποτέλεσμα είκοσι πρόκριτοι να συλληφθούν από τις τουρκικές αρχές και να φυλακισθούν στα Γιάννινα. Τούτη τη γη αποφάσισαν να την υπερασπίσουν με κάθε θυσία, ακόμη και με το αίμα τους. Πάλεψαν, υπέφεραν, μα δε λύγισαν.

Συμμετοχή στους αγώνες απελευθέρωσης της Ηπείρου

Οι των 16 χωριών της Θεσπρωτίας δεν είχαν να αντιμετωπίσουν μόνο τους Τούρκους για την κατάκτηση της ελευθερίας τους, αλλά και τα επεκτατικά σχέδια του αλβανικού κομιτάτου. Στις 17 Αυγούστου 1912 οι αγάδες ειδοποιούν τους μουκτάρηδες (προέδρους) των χωριών της Μουργκάνας να υπογράψουν εν λευκώ ότι επιθυμούν τα όρια του αλβανικού κράτους να φτάσουν μέχρι της γραμμής Καλαμά. Οι μουκτάρηδες συγκεντρώθηκαν στο μοναστήρι του Αγίου Βαβουρίου και αποφασίζουν-αποδέχονται τα λόγια του μουκτάρη Λιάσας Βασιλείου Λέκκα: «ήρθε η ώρα να αγωνισθώμεν όπως οι πρόγονοί μας και να αποδείξωμεν ότι είμεθα αντάξιοι αυτών». Έτσι με ενέδρα σκότωσαν τον αρχηγό του αλβανικού κομιτάτου **Φέζιο Γιάνναρη** και τον υπαρχηγό **Μέτε Νταγίρα** ή **Σάιτ**. Το σημαντικό αυτό γεγονός κατέγραψε η λαϊκή μούσα: « Τα Λαμπάβ' της Παναγιάς/σκότωσαν τον **Φέζιο** αγά/και τον **Μέτε Νταγίρα**,/ Γεια σου, καπετά **Κρομμύδα**».

Σημειωτικές ήταν και οι μάχες στη «Σκάλα Κεραμίστας» και στη «Σκάλα Λιντιάδας».

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1913-1930

Το 1913 με την απελευθέρωση της Ηπείρου γίνεται στο χωριό Γλουστά - σημερινό Κεφαλοχώρι - πάνδημη συγκέντρωση των κατοίκων και μέσα σε μια πανηγυρική ατμόσφαιρα κηρύσσονται άκυρα τα προνόμια των αγάδων και τονίζεται πως «Ανατειλόσας ήδη της ποθητής και ιερής ελευθερίας εις την ιδιαιτέραν μας πατρίδα δια του τιμίου αίματος και της υπερανθρώπου προσπαθείας του ελληνικού στρατού (...) κρημνισθείσας εσσεί της τουρκικής τυραννίας εις τα Τάρταρα του Άδου, θεωρούμεν αναξίον ημών ως Ελλήνων πολιτών να υφιστάμεθα του λοιπού τα συνεπείας των ανυπότακτων δικαιωμάτων των πρώην τυράννων μας **Ντεμάτων** και **Σεϊκάτων**

επι των χωριών μας». (Από το Υπόμνημα που υπέβαλαν προς τον Γενικό Διοικητή Ηπείρου **Γεώργιο Χρηστάκη Ζωγράφο**).

Θα χρειαστούν όμως αλλά 17 χρόνια για να δικαιωθεί με **δικαστική απόφαση (1930)** και μέσα στο ελεύθερο για Ελληνικό κράτος ο τόσο μακρύς και πολυαίμακτος αγώνας τους!

Το διατακτικό της υπ' αριθμ. 308/1930 απόφασης του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων

Διά ταύτα (...) **Απορρίπτεται** την υπό κρίσιν από 15 Οκτωβρίου 1929 αναφοράν των εναγόντων και τα λοιπά ως απορριπτέα κριθέντα.

Αποφαινεται ότι τα αξιούμενα δικαιώματα των εναγόντων και των υπ' αυτών εκπροσωπούμενων απογόνων οικογενειών των **Ντεμάτων** και **Σεϊκάτων** των Φιλιατών (16) δεκαέξι χωριών (...) είναι δικαιώματα προστασίας και φυλάξεως, εκ των χαρακτηριζομένων διά του όρου «αγαλίκι» καταργηθέντα ήδη αυτοδικαίως συνεπεία καταγγελίας των χωριών τούτων (...)

Εκρίθη και απεφασίσθη εν Ιωαννίνους τη 14^η Δεκεμβρίου 1930 έτους, και εδημοσιεύθη δ' αυτοίτη τη 16^η ιδίου μηνός και έτους.

Η δικαίωση

Οι κάτοικοι των χωριών αυτών αντιστάθηκαν με πείσμα στις επιδρομές των αγάδων στα χωριά τους, στις δολοφονίες στους εμπρησμούς και στις εκτοπίσεις. Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω κείμενο που μιλάει για τις θυσίες αλλά και την άκαμπτη μαχητικότητα των κατοίκων της Μουργκάνας.

Ανήκει στον δημοσιογράφο και λογοτέχνη **Χρήστο Χρηστοβασιλή** που έζησε από κοντά τον αγώνα των 16 Χωριών και πρωτοστάτησε στην μεταπελευθερωτική φάση του:

«Εξ όλων τούτων των κακουργημάτων των αγάδων των Φιλιατών **Ντεμάτων** και **Σεϊκάτων** κατά των 16 χωριών και των εξαρτημάτων αυτών, ανοχή της Τουρκικής δικαιοσύνης, αποδεικνύεται ότι από του 1860 μέχρι του 1912 οι αγρίως και δια πάσης θηριωδίας καταπιεζόμενοι κάτοικοι των δέκα εξήκοντα χωριών ουδέποτε έπαυσαν διεκδικούντες δια παντός επιτηρούμενου μέσου τα πάρα των

αγάδων διεκδικούμενα χωριά των παρ' όλων την πάρα της Τουρκικής κυβερνήσεως παρασχεθήσαν δια πολιτικούς λογούς προστασία εις τους δυνάστας των.

Και πράγματι ο αγών των κατοίκων των 16 Χωριών υπήρξε ιερός, αγών υπερ βωμών και εστιών, όστις θα διαιωνίζετο ακόμη αν δεν ανέτειλε φως ελευθερίας επί της Ηπείρου.

Οι κάτοικοι των 16 χωριών εδολοφονήθησαν δια πολυβόλων σπλών και γιγαγονιών, εδλητηριάστησαν, εκπατρίστησαν, είδον πυρπολούμενας και διαπραγμαμένης τας οικίας των αλλ' ουδέποτε υπέκυψαν.

Όντως ιερός και μέγας ο αγών των χωριών τούτων. Αγών Ελληνικότατος!

Δόξα και τιμή εις τους επί τόσο έτη εγκαρτερήσαντες εις τον αγώνα τούτο, και αιωνία η μνήμη των πεσόντων υπέρ αυτού».

Ήταν ένα λαϊκό κίνημα που ολοκληρώθηκε με τσες θυσίες...

«Ο αγών των Δέκα Εξ χωριών και των εξαρτημάτων αυτών επί ήμισυ σχεδόν αιώνα υπήρξε αγών ιερός, αγών υπέρ βωμών και εστιών, αγών ελληνικότατος, εφάμλλος προς τους ιστορικούς αγώνες της μάρτυρος Πάργας.

Δόξα και τιμή εις τους επί τόσο έτη εγκαρτερή-

σαντες εις τον αγώνα τούτον και αιωνία η μνήμη των πεσόντων υπέρ αυτού»

Χρήστος Χρηστοβασιλής, «Χρονικών της αρπαγής των 16 χωριών της επαρχίας Φιλιατών-1914»

Τα χρόνια του εμφυλίου η Μουργκάνα έπαιξε ένα ρόλο σημαντικό για την εξέλιξη των πραγμάτων, αλλά τραγικό για τους πρωταγωνιστές της κάθε πλευράς. Μεγάλες συγκρούσεις με πολλούς νεκρούς. Η Ελλάδα που πληγώνεται, αλλά δεν πεθαίνει. Όλοι μαζί συνεχίζουμε μέχρι την επόμενη φορά που για κάποιο άλλο λόγο θα μοιραστούμε πάλι... Η Ελλάδα που πεθαίνει και ανασταίνεται κάθε φορά από τους ίδιους τους ανθρώπους, τους ανθρώπους της. Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Γρήγορα πολυβολεία θαμμένα μέσα στις πέτρες και τα χόρτα, θυμίζουν ότι αυτά τα βουνά ξέρουν να κρατάνε την ιστορία τους και ίσως θέλουν να τη μοιραστούν μαζί μας. Σε κάποια ορειβατική προσπάθεια, σε μια πεζοπορία.

Τριήμερο Περιβαλλοντικό Σεμινάριο από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Φιλιατών

«Ορεινό συγκρότημα Μουργκάνας: Ανθρωπογενές πολιτιστικό απόθεμα σε απόλυτη αρμονική συνύπαρξη με παρθένο φυσικό περιβάλλον. Περίπτωση ανοικτού μουσείου ή θετικής προσδοκίας αειφόρου ανάπτυξης;»

Τα θέματα και οι ομιλητές

- **Όρια Μουργκάνας - Ιστορική αναδρομή**
Νικόλαος Μάρκος ΠΕ11, MSc, Προϊστάμενος Κ.Ε.Π.Ε.Α Φιλιατών - Θεσπρωτίας
- **Η Προστατευόμενη Περιοχή Μουργκάνας**
Αλέξανδρος Κωνσταντίνης, Αν. Προϊστάμενος - Υπεύθυνος Παρ. Ηγουμενίτσας Διαχειριστής Περιβάλλοντος - Φυσικός MSc.
- **Η Πανίδα στην Προστατευόμενη Περιοχή Μουργκάνας**
Εύη Συντινάκη, Βιολόγος - Περιβαλλοντολόγος MSc
- **Ορειβατικές Διαδρομές στο Ορεινό Συγκρότημα της Μουργκάνας**
Μαρία Γίτσα, Ορειβατικός Σύλλογος Ηγουμενίτσας
- **Χριστιανικό Μνημειακό Απόθεμα Μουργκάνας**
Πάτερ Μεθόδιος Ντελής, Θεολόγος, Αρχιμανδρίτης, Ηγούμενος Ι.Μ. Γηρομερίου
- **Οι Καλαντζήδες της Μουργκάνας**
Θεμιστοκλής Γκόγκας, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- **Ιστορικά διδάγματα και παραδόσεις της Μουργκάνας. Οδηγός για την αντιμετώπιση & κάλυψη αναγκών του σήμερα**
Δημήτρης Κανακόπουλος, Γεν. Γραμματέας της Ομοσπονδίας Μουργκάνας.
Την επόμενη ημέρα οι συμμετέχοντες επισκέφθηκαν την Μονή Γηρομερίου, τον Άγιο Μηνά και τα χωριά Τσαμνιάς, Λιάς, Γλουστά, Καλλιθέα.

Η παρουσίαση των θέσεων της Ομοσπονδίας Μουργκάνας από τον Γεν. Γραμματέα Δημήτρη Κανακόπουλο με τίτλο: « Ιστορικά διδάγματα και παραδόσεις της Μουργκάνας οδηγός για την αντιμετώπιση προβλημάτων και κάλυψη αναγκών του σήμερα»

(εκτεμμένα αποσπάσματα της ομιλίας του)

Αγαπητοί

Ευχαριστούμε για τη πρόσκληση. Συχαίρουμε για τη πρωταθουλία ανάδειξης των παραδόσεων και του πλούτου της Μουργκάνας.

Η Ομοσπονδία Μουργκάνας κλείνει 40 χρόνια ζωής. Αριθμεί 14 ενεργές Αδελφότητες και οι απόδημοι της Μουργκάνας στην Αθήνα και άλλες πόλεις, ακόμη και στο εξωτερικό μαζί με τις οικογένειες τους αριθμούνται σε πολλές δεκάδες χιλιάδες. Η Ομοσπονδία μας έχει πλούσια κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα στα 40 χρόνια και πολλές εκδόσεις ιστορικού, λαογραφικού και πολιτιστικού περιεχομένου. Το χορευτικό της Μουργκάνας εκπροσωπεί επάξια, προβάλλει και διαδίδει τις ιδιαίτερες μουσικές και χορευτικές παραδόσεις μας. Οι γιορτές πολιτισμού MANA ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ καθιερώθηκαν και κάθε καλοκαίρι ενημερώνουν, ψυχαγωγούν και διαπαιδαγωγούν απόδημους και επισκέπτες.

Η έκφραση «Από πού κρατάει η σκούφια σου» δίνει βήμα γνωριμίας, επικοινωνίας και αναζήτησης ιδιαίτερων ή/και κοινών χαρακτηριστικών. (...)

Οι πρώτοι κάτοικοι των 16 χωριών ήταν οι ανυπότακτοι, οι αδούλωτοι από το χωριό Μαχαλά του Δέλβινου και άλλα χωριά του κάμπου. Εδώ ήλθαν -το 1732- όσοι δεν αλλαξοπίστησαν, όσοι δεν μπορούσαν να ζήσουν σαν ραγιάδες. Και τους ταιριάζει απόλυτα ο τίτλος ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙ ΚΑΙ ΑΔΟΥΛΩΤΟΙ. Ήλθαν στον άγονο αυτό τόπο και πέτυχαν να χαρακτηριστούν Κεφαλοχώρια (καριέ) από τη Τουρκική Διοίκηση και όχι τσιφλίκι. Δεν τους χαρίστηκε τίποτα. Οι Τούρκοι θα έπειναν και φάρο (τη δεκάτη) από τα έως τότε άγονα και ακαλλιέργητα. Οι ανυπότακτοι αποφάσισαν ενωμένοι, αφού άφησαν πίσω τους ριψάσπιδες να διαφυλάξουν τη γλώσσα- και τα κατάφεραν. Εδώ δεν σκοτώνουν τα φωνήεντα.

Λένε σκυλί και όχι σκ'λι, λένε πηγάδι και όχι π'γαδι, όπως σε άλλα μέρη της Ηπείρου. Αποφάσισαν ενωμένοι

να διαφυλάξουν τη συνείδηση, την πίστη τους και να ζήσουν φτωχοί, υπερήφανοι, Έλληνες και Χριστιανοί.

Ο κατακτητής δεν τόλμησε να πατήσει το πόδι του εδώ. Αηροσπέλαστο οχυρό.

«Ντάτσπδες και αγριωποί» οι κάτοικοι. Όταν όμως άρχισαν να προκόβουν, να πλάθουν και τις στουρνάρηδες και να ζουν, εμφανίστηκαν οι Αγάδες και οι Μπέηδες των Φιλιατών. Οι Ντεμάτες και οι Σεϊκάτες.

Με τη βία να χαρακτηρίσουν τσιφλίκια τους τα χωριά των 16 χωριών και των εξαρτημάτων τους και να πάρουν τη βούλα με αραβικούς χαρακτήρες «καριέ». Οι 16χωρίτες συνειδητοποίησαν. Δεν έφταιγε η κακή ώρα και το ριζικό τους. (...)

Θα ήταν ασέβεια εάν σε αυτούς που δεν έκαναν πίσω για τρεις γενιές από το κεκτημένο -τη βούλα καριέ = κεφαλοχώρι- αποδεχόμαστε μοιρολατρικά τη σημερινή ζοφερή πραγματικότητα. Να πληρώνουμε διόδια και άλλα χαράτσια για να επισκεφτούμε τα χωριά μας ενώ θα έπρεπε ο δρόμος να ήταν στρωμένος με φύλλα χρυσού. Τόσο τον έχουμε πληρώσει. Θα ήταν ασέβεια εάν δεν διαφυλάξουμε τις γνήσιες παραδόσεις από τους όποιους καλοθελητές και «εκουγχρονιστές». Η Ομοσπονδία έχει αναλάβει μεγάλη ευθύνη να διαφυλάττει τα κοσμήματα του τόπου.

Θα ήταν προσβολή στη μνήμη των ανυπότακτων και αδούλων εάν καϊδέυαμε αυτά. Με τόσο προβλήματα και τόσες απειλές. Επείγοντα τα μέτρα πυροπροστασίας και πυρόσβεσης στα δάση της Μουργκάνας, στις ζωές και το βίος κατοίκων και επισκεπτών. Επείγοντα τα μέτρα προστασίας της κλωρίδας, της πανίδας και του υδάτινου πλούτου.

Το 1930 δικαίωση των προγόνων μετά από 70 χρόνια αγώνες και θυσίες. Για την υπερπήνεια τους, τη θρησκευτική τους πίστη, για κάθε λέξη που μίλησαν για κάθε στίχο για κάθε χορό. Για κάθε σπόρο που έβαλαν

για κάθε καρπό, για το βίος τους ,το χωράφι τους , το τόπο τους, το πεζούλι τους ,το γεφύρι τους ,το ποτάμι τους. Χρέος μας να διαφυλάξουμε για ότι μάτωσαν δημιουργησαν και διαφύλαξαν.

Ορυκτό πλούτο, φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, πολιτιστικές παραδόσεις.

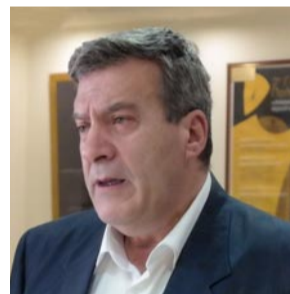
Όταν οι αγάδες ζητούσαν γεώμορο και αγαλίκι αντιδρούσαν. Και μάτωσαν. Η Ιστορία δεν είναι μόνο η επιστήμη της μνήμης αλλά κυρίως η επιστήμη διαμόρφωσης συλλογικής συνείδησης. Δεν μάτωσαν οι πρόγονοι για να παραχωρηθεί ότι φύλαξαν. Γη , δάση , ποτάμια, κορφές, λαγκάδια, γεφύρια, σε επιχειρηματικούς ομίλους προς εκμετάλλευση. Είτε για γεωτρήσεις και εξόρυξη υδρογονανθράκων, είτε για εγκατάσταση αιολικών πάρκων.

Η ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ ΝΑ ΑΝΑΚΗΡΥΧΘΕΙ ΣΕ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

Η Ομοσπονδία Μουργκάνας με την έκδοση του εξαιρετικού βιβλίου «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ 16 ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ» απέτισε -και θα συνεχίσει-φόρο τιμής και μνήμης.

Όμως δεν περισεύει χρόνος για να διεκδικήσουμε τη ζωή που μας αξίζει. Είναι η καλύτερη τιμή στη μνήμη των προγόνων.

Σας προσκαλούμε όλους να επισκεφθείτε τα χωριά μας και να ανεβείτε μαζί μας στη κορυφή της Μουργκάνας τη Κυριακή 6 Αυγούστου. Επίσης να συμμετάσχετε στις άλλες Γιορτές Πολιτισμού MANA ΜΟΥΡΓΚΑΝΑ για τα 40 χρόνια μας.

ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ένα χωριό εκεί ψηλά μέσα σε δέντρα και βουνά!!!

Το **ΕΛΑΤΟΧΩΡΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ** είναι ένα πανέμορφο ορεινό χωριό, χτισμένο σ' ένα καταπράσινο τοπίο, περιτριγυρισμένο από πεύκα, έλατα, πλατάνια, καρυδιές οξιές και άλλα δέντρα. Βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Τσούκα – Τζίνα (μυτερή κορυφή), σε υψόμετρο 1.050 μέτρων.

Το **Ελατοχώρι** διοικητικά ανήκει στο δήμο Ανατολικού Ζαγορίου και απέχει 57 χιλιόμετρα, από τα Ιωάννινα.

Η παλιά ονομασία του χωριού ήταν Τσερνέσι, όνομα με το οποίο αναφέρεται και στο παραδοσιακό τραγούδι Φεζοδερβέναγας «...και στο Τσερνέσι ξημέρωσες.»

Επίσης στο Ελατοχώρι, ανήκει ο συνοικισμός του Δίλακκου, που παλαιότερα ονομαζόταν Σέσιο.

Την αρχή του χωριού, ο Ι. Λαμπρίδης την τοποθετεί στον 19^ο αιώνα, ενώ το 1913 σύμφωνα με τον επιθεωρητή Καθάρειο, το χωριό είχε 250 κατοίκους και 33 μαθητές. Σήμερα, το Ελατοχώρι έχει περίπου 80 μόνιμους κατοίκους, οι οποίοι ασχολούνται με την γεωργία και την υλοτομία.

Το καλοκαίρι, οι κάτοικοι συζάνονται και δίνουν άλλο σέρα στο χωριό και ιδιαίτερη χαρά, στους μόνιμους κατοίκους. Επίσης τα πανηγύρια, φέρνουν αρκετό κόσμο στο χωριό, τα οποία γίνονται στις 21 Μαΐου (Άγιου Κωνσταντίνου) και 6 Αυγούστου (Σωτήρας).

Οι επισκέπτες στο Ελατοχώρι, μπορούν να επισκεφθούν τις τρεις εκκλησίες του χωριού, τον Άγιο Γεώργιο, την Κοίμηση της Θεοτόκου και τον Αη – Λιά. Ενώ, στο Δίλακκο τον Άγιο Αθανάσιο.

Μπορείτε να επισκεφθείτε τα ποτάμια που βρίσκονται γύρω από το χωριό και τις λίμνες, για να ψαρέψετε και να θαυμάσετε τα όμορφα τοπία. Στο χωριό λειτουργεί Ξενώνας και καφεενείο.

Στην περιοχή του Ελατοχωρίου υπάρχουν λίμνες, πέτρινα γεφύρια, ποτάμια και δάση. Σε κοντινή απόσταση από το χωριό υπάρχει το βουνό της Τσούκα Ρόσα, το οποίο αποτελείται από πεύκα, έλατα, οξυές, ρόμπολα, πλατάνια και από πλούσια πανίδα όπως αγριογούρουνα, λαγούς, αρκούδες και άλλα άγρια ζώα.

Άγιος Γεώργιος

Ο Άγιος Γεώργιος, είναι η εκκλησία που βρίσκεται στην είσοδο του χωριού (αριστερά όπως μπαίνουμε στο χωριό). Η εκκλησία του Άγιου Γεωργίου, είναι χτισμένη εξολοκλήρου από πέτρα. Στον εξωτερικό χώρο της εκκλησίας, δεσπόζουν δύο πλατάνια, αντικριστά το ένα απέναντι από το άλλο. Ενώ το καμπαναριό βρίσκεται πάνω σε έναν από τα δύο πλατάνια.

Άγιος Γεώργιος Ελατοχωρίου

Κοίμηση της Θεοτόκου

Η εκκλησία η οποία είναι αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τα τελευταία σπίτια του χωριού, σε ένα σημείο που βλέπει όλο το χωριό. Είναι χτισμένη και αυτή από πέτρα.

Πριν από λίγα χρόνια, σ' έναν χώρο έξω από την εκκλησία, συνηθίζονταν να γίνεται ένα μικρό πανηγύρι, με τη συμμετοχή όλων των κατοίκων του χωριού.

Κουκουρούντζος

Ο Κουκουρούντζος, είναι ένα όμορφο βουνό, ακριβώς δίπλα από το χωριό του Ελατοχωρίου, σε υψόμετρο 1.784 μέτρων. Οι ντόπιοι συνηθίζουν να το λένε Πεστρίτσο, επειδή έτσι ονομάζεται η πιο γνωστή ράχη του βουνού, στην οποία βρίσκεται και μία μεγάλη πέτρα. Είναι χαρακτηριστικό σύμβολο, καθώς μόλις φτάνεις στο Δρίσκο και

κοιτάξεις προς το χωριό, θα δεις το όμορφο αυτό βουνό. Το χειμώνα, πέφτουν αρκετά χιόνια στον Κουκουρούντζο και το τοπίο, γίνεται ακόμη πιο αλπικό.

Αη – Λιας

Όπως σε κάθε χωριό έτσι και στο Ελατοχώρι, το ξωκλήσι του Αη – Λιά δεν θα μπορούσε να μην είναι χτισμένο, πάνω στο βουνό. Βρίσκεται σε μία περιοχή, γεμάτη από οξιές, πεύκα και έλατα, ενώ και εκεί γίνονταν πανηγύρια τα παλαιότερα χρόνια.

Όμως κάθε καλοκαίρι τον Ιούλιο, γίνεται λειτουργία, με αρκετό κόσμο. Για να πας στην εκκλησία, πρέπει να περάσεις το δρόμο πάνω από το χωριό και να διασχίσεις μία πανέμορφη διαδρομή γεμάτη δέντρα. Αν συνεχίσεις ευθεία από τον δρόμο, που στρίβει για τον Αη – Λιά, θα φτάσεις στον Κουκουρούν-

τζο.

Στον προφήτη Ηλία, αξίζει να πας με τα πόδια, περίπου 30 λεπτά είναι η απόσταση από το χωριό. Θα διασχίσεις μία όμορφη διαδρομή μέσα σε οξιές, πεύκα και έλατα. Μόλις φτάσεις στο ξωκλήσι, να κτυπήσεις την καμπάνα, που βρίσκεται λίγο πιο δίπλα.

Ποταμός Βάρδας

Από το Ελατοχώρι, ξεκινά ο ποταμός Βάρδας, ο οποίος περνάει από το πέτρινο, μονότοξο γεφύρι της Τσίπιανης και στη συνέχεια, συναντά τον ποταμό Ζαγορίτικο. Ο ποταμός Βάρδας είναι παραπόταμος του Αράχθου και εκεί ζούσαν αρκετά είδη ψαριών (όπως πέστροφα), όμως με τον καιρό τα ψάρια λιγότεψαν και σιγά, σιγά άρχισαν να εξαφανίζονται.

Στην περιοχή του Ελατοχωρίου, όπου περνάει ο ποταμός Βάρδας υπάρχει ένας παλιός

νερόμυλος.

Τοπικά προϊόντα

Οι περισσότεροι μόνιμοι κάτοικοι στο Ελατοχώρι, ασχολούνται με τη γεωργία και την υλοτομία. Κυρίως, καλλιεργούν πατάτες, φασόλια γίγαντες (οι γνωστά γίγαντες Ζαγορίου), κρεμμύδια και καρύδια, τα οποία τα πουλάνε. Επίσης, φτιάχνουν κρασί, τσίπουρο και ένα πολύ ωραίο ποτό, το οποίο παρασκευάζεται από τσίπουρο και κράνα.

Ακόμη, στα βουνά γύρω από το χωριό μπορείς να μαζέψεις μανιτάρια, τσάι, χαμομήλι, κάστανα, μήλα και κράνα.

Σε κάθε κήπο στο χωριό, θα βρείτε (ανάλογα με την εποχή) πολλά λαχανικά, όσπρια και φρούτα.

Λαχανικά όπως κολοκύθια, πατάτες, ντομάτες, αγγούρια, πιπεριές, μελιτζάνες, κάρδαμο, φασόλια και φρούτα όπως αχλάδια, μήλα, κυδώνια, σύκα και άλλα.

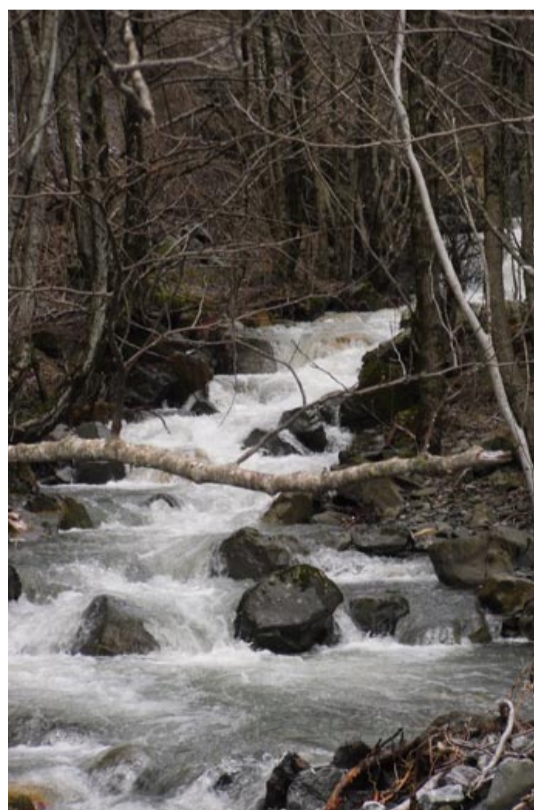
Τέλος, στο χωριό φτιάχνουν παραδοσιακές ζαγορίσιες πίτες (λαχανόπιτα, πατατόπιτα, αλευρόπιτα και κολοκυθόπιτα), καθώς και γλυκά του κουταλιού με πιο γνωστά, το κεράσι, το κυδώνι, το σύκο και το σταφύλι.

Άγιος Νικόλαος

Ο Άγιος Νικόλαος Ελατοχωρίου Ιωαννίνων, είναι ένας Ναός κόσμημα για την περιοχή μας... ο οποίος όμως έχει καεί πριν χρόνια από τους Γερμανούς.

Σήμερα, έχει απομείνει μόνο η ανατολική πλευρά του Ναού η οποία πάντως μαρτυρά πως πρόκειται για ένα μοναδικό μνημείο. Μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει κάποια κίνηση ώστε να συντηρηθεί ή να αστηλωθεί ή να αναδειχθεί σαν μνημείο.

Μπορείτε να επισκεφθείτε τον Άγιο Νικόλαο Ελατοχωρίου και να θαυμάσετε αυτό το σπάνιο μνημείο.

Ποταμός Βάρδας

Άγιος Νικόλαος Ελατοχωρίου

Ιστορικά και Παραδοσιακά Ανάλεκτα

Του γεφυριού της Άρτας

(Φωτ. Κώστας Μαυροπάνος)

Οι παραλογές αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία δημοτικών τραγουδιών. Έχουν όλα τα γνωρίσματα που διακρίνουν γενικά τη δημοτική ποίηση. Παράλληλα, όμως, παρουσιάζουν και ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, με τα οποία ξεχωρίζουν από τις άλλες κατηγορίες δημοτικών τραγουδιών.

Είναι συνήθως πολύστιχα ποιήματα με

αφηγηματικό και επικομυρικό χαρακτήρα.

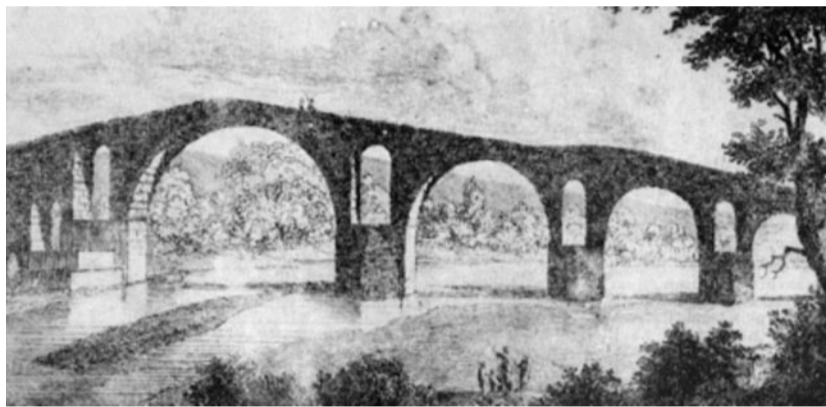
Ως αφηγηματικά τραγούδια αναπτύσσουν ένα μύθο (=μια υπόθεση, μια ιστορία) που εξελίσσεται σταδιακά. Παρουσιάζουν έντονα παραμυθιακά και εξωλογικά στοιχεία, δηλαδή στοιχεία που η λογική μας δεν τα δέχεται ως πραγματικά και φυσικά. Από τις καλύτερες παραλογές είναι του «Του γεφυριού της Άρτας».

Υπάρχουν πολλές παραλογές για το γεφύρι της Άρτας.

Το κείμενο του τραγουδιού πραγματεύεται το ζήτημα της «στοικειώσης», δηλαδή της θυσίας νεαρής γυναίκας στα θεμέλια ενός επιβλητικού κτίσματος, συνήθως γεφυριού, προκειμένου να θεμελιωθεί και να μην καταρρεύσει. Πρόκειται για απόρροια των αμέτρητων «θρύλων και παραδόσεων περί ανθρωποθυσιών» όπου στον ευρωπαϊκό χώρο, έχοντας υπόψη τα έως τώρα δεδομένα, λαμβάνουν ποιητική μορφή μόνο στους λαούς της χερσονήσου του Αίμου.

Το γεφύρι της Άρτας- Μια άλλη εντελώς διαφορετική εκδοχή του μύθου

«Ολημερίς το χιζάνε, το βράδυ εγκρεμιζόταν»...

Μια άλλη παραδοχή, σύμφωνα με τον μύθο που έγινε εικονογραφημένο μυθιστόρημα στην εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ. Η εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ στο χρονικό διάστημα 1955-1957 δημοσίευσε σε εβδομαδιαία βάση μια σειρά της εικονογραφημένης ιστορίας «Το γεφύρι της Άρτας».

Η γυναίκα του πρωτομάστορα ήταν από τη Άρτα και η Νονά της ήταν η Βονιτσιάνη Τρισεύγενη. Την Τρισεύγενη την συναντήσαμε στα ιστορικά κείμενα Βόνιτσας. Είναι η μητέρα του Μάγγανου (στα νότια δυτικά της Βόνιτσας και πάνω από την λίμνη ΛΙΝΟΒΡΩΧΙ ακόμα και σήμερα η περιοχή λέγεται ΜΑΓΓΑΝΟ), πεθερά της Χρυσουγής (έχουμε πλήθος νοταριακών πράξεων με το όνομά της) και γιαγιά της Σάνας (κόρη της Χρυσουγής Μάγγανου). Η σχέση του Μάγγανου με την Άρτα είναι σε ένα καλό σημείο έρευνας.

Διαβάστε ορισμένα εικονογραφημένα αποσπάσματα από την εν λόγω σειρά. Για ολό-

κληρη την ιστορία μπορείτε να την διαβάσετε στην ιστοσελίδα της Εθνικής Βιβλιοθήκης/ψηφιακές εφημερίδες/ εφημερίδα ΕΜΠΡΟΣ/περίοδος 1955-1957.

(π.χ. για ένα απόσπασμα http://efimeris.nlg.gr/ns/pdf/ns/ftf.asp?c=108&pageid=1&id=63961&s=0&STEMTYPE=1&STEM_WORD_PHONETIC_IDS=AReARrARARIARvARd&CropPDF=0)

Παραθέτουμε μόνο τις δημοσιεύσεις που αναφέρεται η Βόνιτσα και τα γεγονότα εκεί. (Ο μικρός Βονιτσιάνος, η μητέρα του η Ελένη (η στραβή) κλπ).

Ο Γιώργος ο πρωτομάστορας αναλαμβάνει να φτιάξει το γεφύρι, να κατορθώσει αυτό που οι πολλοί άλλοι μαστόροι είχαν αποτύχει. Μια γριά ζητιάνη ομολογεί στον Γιώργο την κατάρτα για το στέριωμα του γεφυριού και τον μύθο της νεράιδας που είχε χαθεί στα νερά του Αράχθου.

Ο πρωτομάστορας έχει στην δούλεψή του ένα τεχνίτη (τον Λορέντζο) από τη Βενετία. Μεταξύ του Λορέντζο και της Δόμνας, της γυναίκας του πρωτομάστορα, αναπτύσσεται μια

σχέση. Ο Πρωτομάστορας στέλνει την Δόμνα στη Βόνιτσα, στη θεία και νονά της, την Τρισεύγενη. Ο Λορέντζο αναζητά την Δόμνα και με την βοήθεια ενός μικρού εργάτη από τη Βόνιτσα, ανακαλύπτει ότι η αγαπημένη του φιλοξενείται στη Βόνιτσα, δυό σπίτια μετά το σπίτι του μικρού Βονιτσιάνου.....

Ο Λορέντζο συναντιέται συχνά στη Βόνιτσα με την αγαπημένη του Δόμνα, ενώ ταυτόχρονα ο Λορέντζο αφήνει να διαδίδεται ότι έχει σχέση με μια νανούμισσα. Ο Πρωτομάστορας αντιλαμβάνεται τις απουσίες του Λορέντζο. Το παράνομο ζευγάρι κανονίζει για να φύγει στη Βενετία. Όμως ο πρωτομάστορας τους προλαβαίνει πριν το φευγιό από τη Βόνιτσα.

Τις επόμενες μέρες μάταια ο Λορέντζο ψάχνει την

Γράφουν
η Κατερίνα Σχισμένου
και ο Στυλιανός Ντίνας

Εκγραβούρα του W. Turner (1820)

αγαπημένη του, ενώ προς μεγάλη έκπληξη όλων οι καμάρες του γεφυριού αντέχουν στις μεγάλες κατεβασίες του Αράχθου. Ο πρωτομάστορας είχε πετύχει το μέχρι τότε ακατόρθωτο. Το στερέωμα του γεφυριού. Η Δόμνα όμως ακολουθεί την καρδιά της που βρίσκεται στην αγκαλιά του Λορέντζο.

Από εδώ αρχίζει μια περίπλοκη ιστορία γεμάτη ίντριγκες, και ταυτόχρονα παράλληλες ιστορίες που οδηγούν σε μέρη και δρόμους με τα οποία προφανώς η Άρτα είχε μεγάλη σχέση όχι μόνο εμπιρική αλλά και πολιτιστική. Βρίσκουμε το ζευγάρι να πηγαίνει προς την Πρέβεζα μας και έχει στήσει καρτέρι ο πρωτομάστορας για να σκοτώσει και τους δύο. Τελικώς καταφέρνει να πάρει πίσω τη σύζυγό του Δόμνα που μέχρι το τέλος της ιστορίας (142 συνέχειες) θα πλανάται το ερωτηματικό τι απέγινε η γυναίκα, αν και όλοι υποψιάζονται πως ο πρωτομάστορας για να την τιμωρήσει και να στεργιώσει το γεφύρι την έχτισε στην πιο ψηλή καμάρα.

Εμπλέκεται και η δική του παραγμένη ιστορία με την κοντέσσα της Βενετίας Νταμπέργκολα που θα βρουν όμως και οι δυο τραγικό θάνατο μη γλιτώνοντας την άτη και την νέμεση των εγκλημάτων που έχουν διαπράξει στο παρελθόν με ιστορίες που πραγματικά κόβουν την ανάσα στα νερά του Ιονίου, της Κορυφούς, της Γουμενίτσας της Βόνιτσας αλλά και της Πρέβεζας, της Βενετίας, της Νάπολης ενώ κουρσάροι και πειρατές μέτοχοι της ιστορίας δημιουργούν την νέα τροπή σε μια πορεία που είναι για όλα τα εμπλεκόμενα μέλη τραγική. Πρόσωπα όπως ο Γιάννης Γατοφάγος, ο θανάσης Νταβούλης, ο δίδυμος αδερφός του πρωτομάστορα, η θεία Καλή, ο κόντες Νταμπέργκολας, ο αρχικουρσάρος, ο Πίπης ο άπιστος υπηρέτης δημιουργούν μια άσχημη πλοκή που δεν σταματάς την ανάγνωση, τρέχει από μόνη της.

Έτσι το γεφύρι της Άρτας που είναι και το κεντρικό σημείο της τραγωδίας όλως αυτών των ηρώων έχει χτιστεί πάνω σε δάκρυα, κατάρτες και αίμα.

Μια εξαιρετική πλοκή του **Δημήτρη Γιαννουκάκη** και η κλασική εικονογράφηση του Κ. Παπαδόπουλου αποτέλεσε την μεγαλύτερη έκπληξη αυτής της άγνωστης πτυχής και έμπνευσης στην εφημερίδα «Εμπρός».

Λάγος για μελέτη, σκέψη και για μια αναζήτηση των τόσων χαμένων οδών θαλάσσιων και γεφυρών με πόλεις, πολιτισμούς και ανθρώπους που δεν δείχνουν εσωστρέφεια αλλά μια απίστευτη διαλεκτική και εξωστρέφεια, μια πνοή κοσμοπολιτισμού που μάλλον λείπει τελείως στην εποχή μας....

Του γεφυριού της Άρτας

«Η παραλογή αυτή είναι ένα από τα γνωστότερα και ωραιότερα δημιουργήματα της λαϊκής μουσικής και στηρίζεται σε μια μακραίωνη παράδοση, σχετική με τη θεμελίωση μεγάλων έργων. Παραλλαγές του τραγουδιού, που αναφέρονται και σε άλλα γεφύρια ή οικοδομήματα, υπάρχουν όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλη την περιοχή των Βαλκανίων. Το κείμενο που ακολουθεί είναι η κερκυραϊκή παραλλαγή Του γεφυριού της Άρτας, από την έκδοση του Νικόλαου Γ. Πολίτη Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού (1914)».

Σαράντα πέντε μαστόροι κι εξήντα μαθητάδες
γιοφύρι-ν-εθεμέλιωναν στις Άρτας το ποτάμι.
Ολημερίς το χιζάνε, το βράδυ εγκρεμιζόταν.
Μοιρολογούν οι μαστόροι και κλαιν οι μαθητάδες:
«Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στις δούλεψές μας,
ολημερίς το χιζάνουμε, το βράδυ να γκρεμίζεται!»
Πουλάκι εδιάβη κι έκατσε αντίκρυ στο ποτάμι,
δεν εκελάηδε σαν πουλί, μηδέ σα χελιδόνι,
παρά εκελάηδε κι έλεγε, ανθρωπινή λαλίτσα:
«Α δε στοιχειώσετε άνθρωπο, γιοφύρι δε στεριώνει
και μη στοιχειώσετε ορφανό, μη ξένο, μη διαβάτη,
παρά του πρωτομάστορα την όμορφη γυναίκα,
πόρχεται αργά τ' αποταχύ* και πάρωρα* το γιόμα».

Τ' άκουσ' ο πρωτομάστορας και του θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μπνάνει της λυγερής με το πουλί τ' αποδόνι:
Αργά ντυθεί, αργά αλλαχτεί, αργά να πάει το γιόμα,
αργά να πάει και να διαβεί της Άρτας το γιοφύρι.
Και το πουλί παράκουσε κι αλλιώς επήγε κι είπε:
«Γοργά ντύσου, γοργά άλλαξε, γοργά να πας το γιόμα,
γοργά να πας και να διαβείς της Άρτας το γιοφύρι».

Να τινε κι εξανάφανεν* από την άσπρη στράτα.
Την είδ' ο πρωτομάστορας, ραγίζεται η καρδιά του.
Από μακριά τους χαιρετά κι από κοντά τους λέει:
«Γεια σας, χαρά σας, μαστόροι και σεις οι μαθητάδες,
μα τι έχει ο πρωτομάστορας κι είναι βαργωμισμένος*;
- Το δαχτυλίδι τόπεσε στην πρώτη την καμάρα,
και ποιος να μπει και ποιος να βγει το δαχτυλίδι νά βρει;
- Μαστόρα, μην πικραίνεσαι κι εγώ να πά' σ' το φέρι,
εγώ να μπω, κι εγώ να βγω, το δαχτυλίδι νά βρω».

Μηδέ καλά κατέβηκε, μηδέ στη μέση επήγε:
«Τράβα, καλέ μ', τον άλυσο, τράβα την αλυσιδα,
τι όλον τον κόσμο ανάγειρα και τίποτες δεν ήβρα».
Ένας πικαί* με το μυστρί*, κι άλλος με τον ασβέστη,
παίρνει κι ο πρωτομάστορας και ρίχνει μέγα λίθο.

«Αλίμονο στη μοίρα μας, κρίμα στο ριζικό* μας!
Τρεις αδερφάδες είμαστε, κι οι τρεις κακογραμμένες,
η μια 'χτισε το Δούναβη, κι η άλλη τον Αφράτη*,
κι εγώ η πλιο στερνότερη* της Άρτας το γιοφύρι.
Ως τρέμει το καρούφυλλο*, να τρέμει το γιοφύρι,
κι ως πέφτουν τα δεντρόφυλλα, να πέφτουν οι διαβάτες.

- Κόρη, το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρτα δώσε,
πόχεις μονάκριβο αδερφό, μη λάχει* και περάσει».
Κι αυτή το λόγον άλλαξε κι άλλη κατάρτα δίνει.
«Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι,
κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά, να πέφτουν οι διαβάτες,
τι έχω αδερφό στην ξενιτιά, μη λάχει και περάσει».

Ν. Γ. Πολίτη, Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού

«Ταξίδεψε» στην Άρτα και την Πάτρα η Πωγωνίσια φορεσιά

Η Ηπειρώτικη παράδοση είναι πλούσια και μακρόχρονη. Σ' αυτή εντάσσεται και η Πωγωνίσια φορεσιά που έχει γίνει αντικείμενο μελέτης λαογράφων και επιστημόνων. Χρέος είναι να διαφυλαχθεί και να μεταλαμπαδευτεί η παράδοση και ο πλούσιος Πωγωνίσιος πολιτισμός. Συνέπεια της προσπάθειας αυτής ήταν η παρουσίαση της Πωγωνίσιος φορεσιάς στην Άρτα 28.4.2023 και στην Πάτρα 7.5.2023.

Στην Άρτα η εκδήλωση για την «Πωγωνίσιος Φορεσιά» πραγματοποιήθηκε μετά από πρόσκληση του Μουσικοφιλολογικού Συλλόγου Άρτας «Ο Σκουφάς», σε συνεργασία με τον Δήμο Πωγωνίου και τον Πολιτιστικό Φιλεκαπαιδευτικό Σύλλογο Δελβινακίου. Έτυχε δε θερμότατης υποδοχής.

Οι παρευρισκόμενοι είχαν την ευκαιρία να δουν τις όμορφες λεπτομέρειες της Πωγωνίσιος Φορεσιάς αλλά και το ιδιαίτερο κεφαλοδέσιμο, την περίφημη Ομπόλια.

Στον χαιρετισμό του, ο αντιδήμαρχος Αναστάσιος Γιούννης αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στην παράδοση του Πωγωνίου και στις προσπάθειες της δημοτικής αρχής και των συλλόγων για διαφύλαξή της αλλά και μεταλαμπαδευσής της στις νέες γενιές. «Η Πωγωνίσιος φορεσιά και η παράδοση του Πωγωνίου έχουν το δικό τους χρώμα και άρωμα και η ιστορία που περικλείουν είναι σπουδαία κι ενδιαφέρουσα. Η παράδοση πρέπει να διαφυλαχτεί με κάθε τρόπο και είναι χρέος όλων μας, από όποιο μετερίζι κι αν βρισκόμαστε, να εργαστούμε και να συνεργαστούμε σε αυτή την κατεύθυνση», τόνισε, ευχαριστώντας τον Μουσικοφιλολογικό Σύλλογο Άρτας για την πρόσκληση.

Ο αντιπρόεδρος του Πολιτιστικού Φιλεκαπαιδευτικού Συλλόγου Δελβινακίου Μιχάλης Μάγκος αναφέρθηκε στο έργο του Συλλόγου αλλά και στη

σημασία που έχει για τον πολιτισμό η διαφύλαξη των θών και εθίμων κάθε περιοχής. «Χαιρόμαστε ιδιαίτερα για το ενδιαφέρον που υπάρχει από πολλές περιοχές της χώρας για την Πωγωνίσιος Φορεσιά. Με μεγάλη χαρά σας παρουσιάζουμε σήμερα ένα μέρος της Πωγωνίσιος παράδοσης και θα συνεχίσουμε, σε συνεργασία με τον Δήμο Πωγωνίου, να "ταξιδεύουμε" τον πολιτισμό μας από άκρη σε άκρη της χώρας μας κι όχι μόνο». Επίσης,

πραγματοποιήθηκε ομιλία από τη φιλόλογο **Λευκή Βλάχου - Νόννη** για την ιστορία και τις ιδιαιτερότητες της Πωγωνίσιος Φορεσιάς, ενώ προβλήθηκε σχετικό ντοκιμαντέρ.

Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με παραδοσιακούς χορούς και μουσική από το συγκρότημα του Κωνσταντίνου Λιδντού.

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΠΩΓΩΝΙΣΙΑ ΦΟΡΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Σε μία κατάμεστη αίθουσα πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα, στο «Σπίτι του Ηπειρώτη» το αφιέρωμα, μετά από πρόσκληση του Πανηπειρωτικού Συλλόγου Πάτρας.

Τόσο οι Ηπειρώτες της περιοχής όσο και οι Πατρινοί έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ιστορία της Πωγωνίσιος Φορεσιάς αλλά και για την πλούσια παράδοση του Πωγωνίου.

Ο Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών

«Ο Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών, την Κυριακή 7 Μαΐου 2023, έγινε πρεσβευτής της παράδοσης του ακριτικού Πωγωνίου και πιο συγκεκριμένα της ιστορικής έδρας αυτού, του Δελβινακίου. Το Σπίτι του Ηπειρώτη άνοιξε τις πόρτες του και υποδέχτηκε πλήθος κόσμου, φίλους, μέλη, ερευνητές, χαρνευτές, χοροδιδασκάλους, εκπροσώπους της πολιτείας, μέλη συλλόγων, ανθρώπους που ασχολούνται με το παραδοσιακό ένδυμα, αλλά και λάτρεις του λαϊκού πολιτισμού, οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να έλθουν σε επαφή με μια μοναδική κουλτούρα και αισθητική.

Ο Πανηπειρωτικός Σύλλογος Πατρών έγινε ο σταθμός μιας πανελληνίας περιοδείας του Δήμου Πωγωνίου και των Πολιτιστικού και Φιλεκαπαιδευτικού Συλλόγου Δελβινακίου, προκειμένου να γνωρίσει κανείς με σωστό, αυθεντικό και λεπτομερή τρόπο την ιστορία και τη σημασιολογία της γυναικείας πωγωνίσιος φορεσιάς.

Για το σκοπό αυτό προβλήθηκαν εξαιρετικά επιμελημένα ντοκιμαντέρ με τις ομορφιές και την ιστορία των χωριών του Δήμου Πωγωνίου όσο και αναλυτικά με τον τρόπο ένδυσης της εκπάγλου ωραιότητας γυναικείας Πωγωνίσιος φορεσιάς, μίλησε η διδάκτωρ φιλολογίας, κ. Λευκή Νόννη-Βλάχου για την ιστορία και τη σημασιολογία της εν λόγω ενδυμασίας, έγινε επίδειξη δεσίματος ομπόλιας από την κ. Μάγκου-Ζαχάρη Λευκοθέα η οποία είχε εκείνη την ημέρα και την ενδυματολογική επιμέλεια τεσσάρων κοριστών του Πανηπειρωτικού Συλλόγου Πατρών,

ενώ τέλος, τα κορίτσια επιτέλεσαν πωγωνίσιος χορούς. Σημειώνεται ότι, μετά το πέρας των εισηγήσεων και των βίντεο, ακολούθησε συζήτηση, όπου εκπρόσωποι συλλόγων βρήκαν την ευκαιρία να ρωτήσουν λεπτομέρειες για την πωγωνίσιος φορεσιά και να λάβουν εμπειριστωμένες απαντήσεις. Η εκδήλωση έκλεισε με παραδοσιακή μουσική από την ηπειρώτικη κομπανία του Τάκη Λούκα, που για το σκοπό αυτό ήλθε από το Δελβινάκι.

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου, Χάιδας Αλέξανδρος, στο σύντομο χαιρετισμό του, εξήρε τη σωστή δουλειά που γίνεται στους κόλπους του φιλεκαπαιδευτικού και πολιτιστικού συλλόγου Δελβινακίου καθώς και το έμπρακτο ενδιαφέρον του δήμου Πωγωνίου να υποστηρίζει με κάθε μέσο τέτοιου είδους προσπάθειες που αναδεικνύουν την μοναδικότητα του λαϊκού πολιτισμού των ακριτικών χωριών του Πωγωνίου, κάνοντας κοινωνούς ολόένα και περισσότερους. Παράλληλα, ευχαρίστησε τον κόσμο που τίμησε με την παρουσία του την εκδήλωση, τις κυρίες του Πανηπειρωτικού που φρόντισαν κάθε λεπτομέρεια, όπως, επίσης, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου που υλοποίησαν μια ακόμα εκδήλωση υψηλού επιπέδου και ειδικών απαιτήσεων.

Χαιρετισμό για τον δήμο Πωγωνίου απηύθυνε ο αντιδήμαρχος Παιδείας και Πολιτισμού, κ. Αναστάσιος Γιούννης και για τον Φιλεκαπαιδευτικό Σύλλογο Δελβινακίου ο Αντιπρόεδρος του, κ. Μάγκος Μιχάλης, ενώ παρόντες ήταν ο Αντιδήμαρχος Αγροτικής Ανάπτυξης δήμου Πωγωνίου κ. Νίκος Γαλίτσας και ο Πρόεδρος του Φιλεκαπαιδευτικού Συλλόγου Δελβινακίου, κ. Νικηφόρος Γκουρομέτσιος.

Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με παραδοσιακούς χορούς και μουσική από το συγκρότημα του Τάκη Λούκα (Χαρισιάδη).

Επόμενη στάση στο «ταξίδι» της Πωγωνίσιος Φορεσιάς θα είναι οι Σέρρες στις 16 Ιουνίου.

Κατάμεστη η αίθουσα, έντονο το ενδιαφέρον για την Πωγωνίσιος Φορεσιά

Από την «υποδοχή» (Φωτ.: Κώστας Σάτος, μέλος της φωτογραφικής ομάδας Π.Σ.Π.)

Η Πωγωνίσιος Φορεσιά

Η γυναικεία ενδυμασία του Πωγωνίου ονομάζεται «**τα σεγκούνια**» και αντικατοπτρίζει τα βιώματα της περιοχής και είναι ανάλογη των καιρικών συνθηκών της Ηπείρου.

Η σύνθεση της Πωγωνίσιος φορεσιάς παρουσιάζει παραλλαγές, ανάλογα κυρίως με την ηλικιακή και κοινωνική κατάσταση της γυναίκας (αρραβωνιασμένη, παντρεμένη, νέα, περασμένης ηλικίας) αλλά και με την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Διαφοροποιήσεις υπήρχαν από χωριό σε χωριό, κυρίως στα σχέδια των ντουλαμάδων και στον τρόπο που έδεναν την ομπόλια, στο λεγόμενο φακιδόλιμα. Μεγάλη σημασία σαν όρος αναφοράς έχει η έννοια «νύφη», η οποία δε χαρακτηρίζει κατά απόλυτη έννοια μια κοπέλα την ημέρα του γάμου της αλλά γενικότερα τις νύμφες, τις γυναίκες στην καλύτερή τους ηλικία, «που στολίζονται».

Η ιδιαίτερα στολισμένη ενδυμασία «των νυφάδων» αποτελεί την ενδυματολογική παραλλαγή που υπάρχει ως τις ημέρες μας. Τα «σεγκούνια» τα πρωτοφορούσαν οι γυναίκες στους αρραβώνες τους και στη συνέχεια αποτελούσαν τον αποκλειστικό τρόπο ένδυσης. Ως τελευταίο χρονικό όριο για τη χρήση της παραδοσιακής ενδυμασίας αναφέρεται ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Επίσης η μόνιμη εγκατάσταση σε κάποιο αστικό κέντρο είχε σαν αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της τοπικής ενδυμασίας. Τα τελευταία χρόνια πριν την κατάργηση της φορεσιάς οι γυναίκες τη φορούσαν μόνο στο γάμο τους και για μικρό χρονικό διάστημα μετά, «όσο ήταν νυφάδες». Τα σεγκούνια τα φορούσαν πλέον μόνο σε επίσημες εκδηλώσεις.

Η Πωγωνίσιος φορεσιά αποτελείται από:

Την «**Ομπόλια**» μήκους 4 μέτρων και πλάτους 0,25 εκ. λευκοκίτρινου χρώματος συνθεστέρα βαμβακερή. Πάνω στο ύφασμα F0-RESIA b_edited-1 υπάρχουν 2 κόκκινες γραμμές τα «πόσια». Το ένα «πόσι» πέφτει στο μέτωπο και το άλλο στο πίσω μέρος του κεφαλιού

Το «**Ρουτί**» μακρύ (ως το γόνατο) ολόλευκο πουκάμισο μα φαρδιά μανίκια

Το «**Σεγκούνι**» μακρύ μάλλινο-τσάκινο χωρίς μανίκια ένδυμα χρώματος υπόλευκου που φοριέται πάνω από το «Ρουτί» Τον «**Αλατζά**» που φοριέται πάνω από το «Σεγκούνι», κοντός με μανίκια συνήθως από μεταξωτό ύφασμα και χρωματιστός με κεντήματα

Το «**Ζωνάρι**» μήκους 3,25 μέτρα και πλάτος 0,35 εκ. που περιστρέφεται 2-3 φορές πάνω από το σεγκούνι

Την «**Ποδιά**» μεταξωτή κεντημένη, φοριέται πάνω από το «σεγκούνι» και το «ζωνάρι».

Πηγή: Δήμος Πωγωνίου Λαογραφικά: Παραδοσιακή Φορεσιά Πωγωνίου

Νύφη Πωγωνίου Εντυπωσιακή παραδοσιακή φορεσιά

Νύφη Πωγωνίου με επιμετώπια κορώνα Βυζαντινού τύπου ή αλλιώς στόλος και λευκό πέπλο. Ο στόλος πλαισιώνεται από εντυπωσιακά μακριά σκουλαρίκια καθώς και από μακριές τούφες μαλλιών σε περιέλιξη. (βόστρυχοι).

Νύφη Πωγωνίου. (Φωτ.: Από το ημερολόγιο του 2022 της Αδελφότητας Στρατίνας Πωγωνίου, Ήπειρος)

